

အမှောင်ခန်းက အပ်ကျသံ

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း မွန်ဒေသများတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အဆိုပါအကြမ်းဖက်မှုများအတွက် တရားမျှတမှု ပြန်လည်ရှာဖွေရာတွင် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အခက်အခဲနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးမောင်အေးရှင်း၏
အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးအခွင့်အရေးအစီအစဉ်မှ ထုတ်ဝေသည်။
၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မတ်လ

အပြောင်းလဲရေးက အပ်ကျသံ

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း မွန်ဒေသများတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အဆိုပါအကြမ်းဖက်မှုများအတွက် တရားမျှတမှု ပြန်လည်ရှာဖွေရာတွင် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အခက်အခဲနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏
အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးအခွင့်အရေးအစီအစဉ်မှ ထုတ်ဝေသည်။
၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မတ်လ

၁) မိတ်ဆက်	၇
၂) စီရင်ခံစာပြုစုပုံ	၉
၂ - က) ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်ခြင်း	၉
၂ - ခ) သတင်းအချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းသုံးသပ်ခြင်း	၁၀
၂ - ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ	၁၁
၂ - ဃ) သုတေသနပြုလုပ်ခဲ့သော နေရာဒေသများ	၁၂
၂-င) စိန်ခေါ်မှုများ	၁၂
၃) နောက်ခံသမိုင်း	၁၄
၃-က) ဥပဒေရေးရာ အချက်အလက်များ	၁၅
၃-ခ) အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ	၁၇
၄) ကလေးသူငယ်များအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံများ	၂၀
၄-က) အကြမ်းဖက်မှုအမျိုးအစားများ	၂၁
၄-ခ) ကျူးလွန်သူများ	၂၅
၄-ဂ) ဖွင့်ဟပြောဆိုခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်တန်းခြင်း	၂၈
၄-ဃ) ဖွင့်ဟပြောဆိုသည့် သို့မဟုတ် တိုင်တန်းသည့် နည်းလမ်းများ	၂၉
၄-င) တရားရေးဌာနများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ	၃၃
၅) ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအသံများ သို့မဟုတ် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည်သူလူထုတို့	၄၃
၅-က) ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားခဲ့ရသော အခက်အခဲများနှင့် ပတ်သက်သော သဘောထားအမြင်များ	၃၄
၅-ခ) သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုအရေအတွက် မြင့်မားလာခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော သဘောထားအမြင်များ	၄၃
၅-ဂ) တရားမျှတမှုရှာဖွေရာတွင် ရင်ဆိုင်နေရသော အခက်အခဲစိန်ခေါ်မှုများ	၄၅
၆) အကြံပြုချက်များ	၅၂
၁) ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရသို့	၅၂
၂) ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့	၅၃
၃) အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသို့	၅၃
၄) မွန်ပြည်သစ်ပါတီသို့	၅၃
၅) လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများသို့	၅၄
၆) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအသိုင်းအဝိုင်းများသို့	၅၄

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း

ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စစ်မှန်သည့်ငြိမ်းချမ်းရေး ပြန်လည် ထွန်းကားရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း Human Rights Foundation of Monland (HURFOM) ကို ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် စတင်ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၈ ဒီမိုကရေစီအရေးတော်ပုံမှ ကျောင်းသားလူငယ် မျိုးဆက် များဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းအဖြစ် မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မြှင့်တင်ရေး အစီအစဉ်များ ကို စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့စဉ် ကတည်းက ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဒေသရှိ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများနှင့် မွန်ရပ်ရွာလူထုခေါင်းဆောင်များလည်း ပါဝင်လာကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းထဲမှ အကူအညီများရရှိနိုင်စေရန် လှုံ့ဆော်ရေးအဖွဲ့အစည်းအားလုံးသို့ သတင်းအချက်အလက်များ၊ သတင်းအစီရင်ခံစာများ ပုံမှန် ပံ့ပိုးပေးနေသည့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။

*Copyright @ 2017 Human Rights Foundation of Monland – Burma [HURFOM]
All Rights reserved.*

၂၀၁၇ခုနှစ် မတ်လ။

Human Rights Foundation of Monland – Burma [HURFOM]

www.rehmonnya.org

info@rehmonnya.org, monhumanrights@gmail.com

မိတ်ဆက်

‘သက်ငယ်မုဒိမ်းမှုက တရားရုံးကို ရောက်သွားလည်းပဲ ပြစ်မှုနဲ့ပြစ်ဒဏ်က မမျှတဘူး။ အဲတော့ သူတို့ (ပြည်သူ)တွေက အမှုမှန်ပေါ်ဖို့ကို မကြိုးစားတော့ဘူး။ လူတွေက တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို အယုံအကြည်နည်းတော့ တရားမျှတမှုကို လက်လျှော့လိုက်ကြတယ်’

မိချယ်ရီစိုး (မွန်အမျိုးသမီးများကွန်ရက်)

၂၀၁၃ ခုနှစ်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လိင်အကြမ်းဖက်မှုများ အထူးသဖြင့် ကလေးသူငယ်များကို ဦးတည်သော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများ၏ အရေအတွက်သည် သိသာထင်ရှားစွာ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် မြင့်မားလာသည့်အလျောက် မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်လူမျိုးများနေထိုင်ရာ ဒေသများတွင်လည်း အဆိုပါအကြမ်းဖက်မှုများ မြောက်မြားစွာ ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်း သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများ သိသိသာသာ အဖြစ်များလာခဲ့ကြောင်း မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက တွေ့ရှိခဲ့သည်။ လိင်မှုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ လွဲမှားစွာ ခံယူထားသော အရှက်တရားဆိုင်ရာ ခံယူချက်များ၊ တရားမျှတမှုရှာဖွေရာတွင် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသော စိန်ခေါ်မှုများ၊ များပြားလှသော စင်ပြိုင်တရားရေးစနစ်များ စသည်တို့ကြောင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုများသည် ကောက်ခံရရှိသော အရေအတွက်ထက် ပိုမိုများပြားစွာ ဖြစ်ပွားနေလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏ ဌာနခွဲတစ်ခုဖြစ်သော အမျိုးသမီးနှင့်ကလေးအခွင့်အရေး အစီအစဉ်က ထုတ်ဝေသည့် ဤအစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများတွင် ၂၀၁၃ ဒီဇင်ဘာလမှ ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီလအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှု အမှု (၂၀) ကို ဆန်းစစ်လေ့လာထားသည်။ အဆိုပါအကြမ်းဖက်မှုများတွင် လူကုန်ကူးမှုမှအစ အဓမ္မပြုကျင့်မှုအဆုံး များပြားသော ဆက်စပ်အကြမ်းဖက်မှုများ ပါဝင်သော်လည်း ကျူးလွန်သည့် အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ လိင်အကြမ်းဖက်မှုပြုရန် ဖြစ်သည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံသုံးသပ်ပြီး ကောက်ချက်ချအဖြေထုတ်နိုင်သည်အထိ အချက်အလက်ပြည့်စုံမှုမရှိသည်ကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ဝန်ခံပါသည်။ သို့သော် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထုအကြား အသိပညာ သို့မဟုတ် လှုပ်ခတ်နှိုးကြားမှုတစ်စုံတရာ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဤအစီရင်ခံစာက စွမ်းဆောင်နိုင်လိမ့်မည်ဟု မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ယုံကြည်ပါသည်။

သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ရပ်များကို ခွဲခြမ်းသုံးသပ်ချိန်တွင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးနေသော များပြားလှသည့် စင်ပြိုင်တရားရေးစနစ်များကို တွေ့ရှိခဲ့သကဲ့သို့ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ အမှုမှန်ပေါ်ပေါက်ရန် ကြိုးစားရာတွင်လည်း အခက်အခဲများစွာ ရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို လေ့လာရာတွင် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုတည်းကိုသာ လေ့လာခြင်း မဟုတ်ဘဲ ဆက်စပ်အကြောင်းအရာများဖြစ်သော တရားမျှတမှုရှာဖွေရာတွင် ကြုံတွေ့နေရသော အခက်အခဲစိန်ခေါ်မှုများ၊ လိင်အကြမ်းဖက်မှုကိစ္စများကို အကူအညီပေးနေသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အဆိုပါ အခက်အခဲအတားအဆီးများကို ကျော်လွှားခဲ့သော နည်းလမ်းများကိုပါ လေ့လာခဲ့သည်။

ဤအစီရင်ခံစာကို အဓိကအခန်း (၅) ခုဖြင့် ခွဲခြားဖော်ပြထားသည်။ အခန်း (၁) သည် မိတ်ဆက်ဖြစ်ပြီး အခန်း (၂) တွင် အစီရင်ခံစာပြုစုပုံ နည်းလမ်းများကို ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းနောက်တွင် လိင်အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာတရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံများ၊ ကလေးသူငယ်ကာကွယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံက လိုက်နာရမည့် ပြည်တွင်းနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို ယေဘုယျ သုံးသပ်ထားသော အခန်း (၃) ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ အကြမ်းဖက်မှုအမျိုးအစားများ၊ ကျူးလွန်သူများနှင့် အမှုမှန်ပေါ်ပေါက်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းမှုပုံစံများကို အခန်း (၄) တွင် ဖော်ပြထားပြီး အခန်း (၅) တွင်မူ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထု၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက ဖွင့်ဟပြောကြားခဲ့သော သဘောထားအမြင်များကို ဖတ်ရှုရမည်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအခန်းဖြစ်သော အခန်း (၆) တွင် မြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရ၊ အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများ၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများသို့ ရည်ရွယ်ပေးပို့သော အကြံပြုချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။

အခန်း (၂) စီရင်ခံစာပြုစုပုံ

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းအနေဖြင့် မွန်ပြည်သူလူထုများ၏ ဆန္ဒအသံများကို ၁၉၉၅ ခုနှစ်ကတည်းက စတင်၍ သတင်းအချက်အလက်စုဆောင်းခဲ့ပြီး ယခုအစီရင်ခံစာကို အဆိုပါ (၂၂) နှစ်အတွင်း ရရှိခဲ့သော အတွေ့အကြုံများအပေါ်တွင် အခြေခံပြီး ပြုစုခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများနှင့်ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများကို အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားမှုပုံစံများအားလုံးပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ် (the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women – CEDAW) နှင့် ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (the Convention on the Rights of the Child – CRC) ပါ အချက်အလက်များအတိုင်း ကာကွယ်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးအခွင့်အရေး အစီအစဉ် (the Woman and Child Rights Project – WCRP) ကို စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဤအစီရင်ခံစာ သည် အမျိုးသမီးနှင့်ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို (၁၇) နှစ်ကြာ လေ့လာသုံးသပ်ခဲ့သော အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးအခွင့်အရေးအစီအစဉ်၏ အတွေ့အကြုံအပေါ် အခြေခံပြီး ပြုစုခဲ့သည်။

၂-က) ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်ခြင်း

ဤအစီရင်ခံစာပါ သတင်းအချက်အလက်အများစုကို ၂၀၁၆ ဧပြီလမှ ဒီဇင်ဘာလအတွင်း ကွင်းဆင်း ကောက်ခံခဲ့သည်။ အချက်အလက်ကောက်ခံရန်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်ရန်အတွက် ဒေသခံနယ် သတင်းထောက် (၃) ဦးကို အသုံးပြုခဲ့ပြီး ကောက်ခံစုဆောင်းရရှိလာသော အဆိုပါသတင်းအချက်အလက်များ ကို အမျိုးသမီးနှင့်ကလေးအခွင့်အရေးအစီအစဉ်၏ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၂) ဦးက စနစ်တကျဖြစ်အောင် ပြန်လည် စိစစ်ခြင်း၊ ဘာသာပြန်ခြင်းနှင့် သတင်း အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းသုံးသပ် လေ့ လာခြင်းများကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် (၃) ဦး၊ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၂) ဦးတို့က သက် ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ သတင်း အချက်အလက်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု များကိုရေးမြို့နယ်နှင့် မော်လမြိုင်မြို့နယ် များတွင် အဓိက လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးအခွင့်အရေး အစီအစဉ်က ရည်ရွယ်ထားသော ဒေသများ တွင် တနင်္သာရီတိုင်း ရေဖြူမြို့နယ်နှင့် ကရင်ပြည်နယ် ခူးပလာယားခရိုင်လည်း

ပါဝင်သည်။ ရေဖြူနှင့် နူးပလာယားခရိုင်များတွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ များပြားစွာ တည်ရှိမှုကြောင့် အချက်အလက်ကောက်ခံရာတွင် လွယ်ကူချောမွေ့မှုများစွာ ရှိခဲ့သည်။ သတင်းအချက်အလက်ကောက်ခံမှုအပြင် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများမှ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့်လည်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည်။ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဒေသများတွင်လည်း လူထုအခြေပြုအဖွဲ့လိုက် ဆွေးနွေးခြင်းများကိုလည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဒေသခံလူထုနှင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ပြီး ၎င်းတို့ဒေသများတွင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ကာကွယ်ရန်နှင့် အဖြေရှာရန်အတွက် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း မွန်ဒေသများတွင် (၂၂) နှစ်ကြာ စုဆောင်းခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကိုလည်း ဤအစီရင်ခံစာတွင် ထည့်သွင်းထားသည်။ အချို့သော အချက်အလက်များကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏ Website ဖြစ်သော <http://rehmonnya.org/> တွင်လည်းကောင်း၊ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက (၂) လတစ်ကြိမ် ထုတ်ဝေလျက်ရှိသော မွန်လူထုအသွယ် (the Mon Forum) စာစောင်တွင်လည်းကောင်း ဖော်ပြထားပြီးဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ပြန်လည်အတည်ပြုမှုများကို အမြဲတမ်းလုပ်ဆောင်ရန် ဒေသခံနယ်သတင်းထောက်များကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ညွှန်ကြားထားပြီးဖြစ်သော်လည်း ကာလ၊ ဒေသနှင့် အခြားအခက်အခဲများကြောင့် ဖြစ်စဉ်အားလုံးကို ပြန်လည်အတည်ပြုရန် မဖြစ်နိုင်ခဲ့ချေ။ ယခုအစီရင်ခံစာသည် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော ရှေးဦးအစီရင်ခံစာသာဖြစ်ပြီး နောက်နောင်တွင် နောက်ဆက်တွဲအစီရင်ခံစာများ ထုတ်ဝေသွားနိုင်ရန်အတွက်လည်း မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်သွားမည် ဖြစ်သည်။

၂-၁) သတင်းအချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းသုံးသပ်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများတွင် ၂၀၁၃ ဒီဇင်ဘာလမှ ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီလအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ဤအစီရင်ခံစာတွင် ခွဲခြမ်းသုံးသပ် လေ့လာထားသည်။ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို လေ့လာခဲ့သော သတင်းထောက်များက ပေးပို့လာသော အချက်အလက် (၄၀) ခန့်အပေါ် အခြေခံပြီး မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက အကြမ်းဖက်မှု၊ လိင်အကြမ်းဖက်မှု၊ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှု၊ ပြည်သူလူထုနှင့် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၏ သဘောထားအမြင်များ စသည်ဖြင့် ခွဲခြားလေ့လာခဲ့သည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှု (၂၀) မှုကို လေ့လာသုံးသပ်ထားပြီး အဆိုပါအမှုများထဲမှ (၁၁) မှုမှာ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏ သတင်းအချက်အလက်မှတ်တမ်းတွင် ပါဝင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အဖွဲ့ဝင်များ၊ မွန်ဒေသများတွင် အမျိုးသမီးနှင့်ကလေးသူငယ်များအတွက် အလုပ်လုပ်နေသော လူထုအခြေပြုအဖွဲ့ (၉) ဖွဲ့မှ အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဥပဒေပညာရှင် (၂) ဦး၊ မွန်ပြည်သူများကို တရားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် သင်တန်းပို့ချနေသော သင်တန်းဆရာ/မ (၃) ဦးနှင့် ရပ်ကျေးဥက္ကဋ္ဌ (၂) ဦးတို့ကိုလည်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည်။ ၎င်းအပြင် ဤအစီရင်ခံစာ၏ သတ်မှတ်အချိန်ကာလတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသော အတိတ်ကာလက အမျိုးသမီးများအပေါ် လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ် (၃) ခုကိုလည်း နယ်ခံသတင်းထောက်များက တွေ့ရှိခဲ့သည်။ အဆိုပါ

ဖြစ်စဉ်များကို ဤအစီရင်ခံစာတွင် အပြည့်အစုံထည့်သွင်းသွားမည်မဟုတ်ဘဲ မွန်ဒေသအတွင်း ဖြစ်ပေါ်နေသော လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ထင်သာမြင်သာဖြစ်စေရန်အတွက်သာ သုံးစွဲသွားမည်ဖြစ်သည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် သတင်းအချက်အလက်မြောက်မြားစွာ ပါဝင်နိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ တောင်ပိုင်း မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများအတွင်း ဖြစ်ပွားနေသော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ခွဲခြမ်း သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အကန့်အသတ်များရှိနေကြောင်း မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ဝန်ခံပါ သည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှု၏ အန္တရာယ်နှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုကို ပိုမိုနားလည်လာ စေရန်အတွက် ထုတ်ဝေသော ရှေးဦးအစီရင်ခံစာဖြစ်ပြီး ပြည်သူလူထု၊ လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရှုပ်ထွေးလှသော စင်ပြိုင်တရားရေးစနစ်များစသည်ဖြင့် သိသင့်သိထိုက်သော သတင်းအချက်အလက်များ တတ်နိုင်သမျှပါဝင်လာစေရန် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ထားသည်။

၂-ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ

ဤအစီရင်ခံစာတွင် အောက်ပါအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များကို အသုံးပြုသည်။

အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း။ ။ တစ်စုံတစ်ဦးကို ၎င်း၏ဆန္ဒနှင့်ဆန့်ကျင်လျက် နေရာဒေသ တစ်ခုခု သို့ အချိန်အတိုင်းအတာတစ်ခုခုအတွင်း ခေါ်ဆောင်သွားခြင်း။

ကလေး(သူငယ်) ။ နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေများက မည်သို့ပင်ဖွင့်ဆိုစေကာမူ အသက် (၁၈)နှစ်အားလုံးကို ကလေး(သူငယ်)အဖြစ် သတ်မှတ်သည်။

အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း။ ။ တစ်စုံတစ်ဦး၏ သဘောထားဆန္ဒကို ရယူခြင်းမရှိဘဲ သို့မဟုတ် ဆန္ဒနှင့်ဆန့်ကျင်လျက် ၎င်း၏ ကာမကိုရယူခြင်း၊ ၎င်းနှင့် ကာမဆက်ဆံခြင်း

လိင်အကြမ်းဖက်မှု ။ လိင်မှုကိစ္စအားလုံး၊ လိင်မှုကိစ္စရယူရန် ကြိုးပမ်းမှုအားလုံး၊ ကာယိန္ဒြေပျက်ပြားစေရန် လုပ်ဆောင်ပြောဆိုမှုအားလုံး၊ နေအိမ်တွင်ဖြစ်စေ အလုပ် နေရာတွင်ဖြစ်စေ မည်သည့် နေရာတွင်မဆို နှစ်ဦးနှစ်ဖက်မည်သို့ပင် ပတ်သက်ဆက်နွှယ် နေစေကာမူ ကာယကံရှင်၏ ကာမဆန္ဒနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် အတင်းအကြပ် အင်အားသုံး၍ ကာမကိုရယူခြင်း၊^၂

၂ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့၏ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့အစီရင်ခံစာ (ဂျီနီဗာမြို့ - ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့၊ ၂၀၀၂)၊ အခန်း (၆)၊ စာမျက်နှာ (၁၄၉)။

၂-ဃ) သုတေသနပြုလုပ်ခဲ့သော နေရာဒေသများ

နေရာဒေသအားဖြင့်ပြောရမည်ဆိုပါက ဤအစီရင်ခံစာသည် မွန်ပြည်နယ်တွင်သာမက မွန်လူမျိုးများနေထိုင်ရာ ဒေသများအတွင်းရှိ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကိုပါ လေ့လာတင်ပြထားသည်။ သုတေသန ပြုလုပ်သော နေရာဒေသတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရက သတ်မှတ်ချက်အရ ခရိုင် (၂) ခုနှင့် မြို့နယ် (၁၀) မြို့နယ် ပါဝင်သော မွန်ပြည်နယ်အပြင် အစိုးရထိန်းချုပ်မှုအောက်မှ လွတ်ကင်းသော နေရာဒေသများဖြစ်သည့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ထိန်းချုပ်ရာဒေသများ၊ ကရင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ မွန်လူမျိုးများနေထိုင်ရာကျေးရွာများ၊ တနင်္သာရီတိုင်း ရေဖြူမြို့နယ်ရှိ မွန်ကျေးရွာများတွင်လည်း သုတေသနပြု အချက်အလက်ကောက်ခံခဲ့သည်။

မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်လူမျိုးများနေထိုင်ရာဒေသများတွင်သာ သုတေသနပြုလုပ်ခဲ့သဖြင့် မွန်လူမျိုးများနှင့် သက်ဆိုင်သော အကြမ်းဖက်မှုကိစ္စများကိုသာ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက အလေးထားသည်ဟု မယူဆစေလိုပါ။ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းအနေဖြင့် လူမျိုးဘာသာ နေရာဒေသ မခွဲခြားဘဲ ကလေးသူငယ်များအပေါ် ကျူးလွန်သော မည်သည့်အကြမ်းဖက်မှုမျိုးကိုမဆို ထုတ်ဖော်တင်ပြရန် ဝန်လေးနေမည် မဟုတ်ချေ။

၂-င) စိန်ခေါ်မှုများ

ဤအစီရင်ခံ ပြုစုနေစဉ်အတွင်း မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏ နယ်ခံသတင်းထောက်များအနေဖြင့် မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသအတွင်းရှိ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်ကောက်ခံစုဆောင်းရာတွင် အခက်အခဲနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ အများအပြား ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။

၂-င.က) အကန့်အသတ်များ

လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များသည် သာမန်အားဖြင့် မွန်ပြည်သူလူထုများအကြား ပြောလေ့ဆိုထရှိသော ကိစ္စရပ်များ မဟုတ်သည့်အပြင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုကို ယေဘုယျအားဖြင့် အရှက်ရစရာကိစ္စတစ်ရပ်အဖြစ် ရှုမြင်ထားသောကြောင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို ကောက်ခံရာတွင် သတင်းထောက်များအနေဖြင့် အခက်အခဲနှင့် စိန်ခေါ်မှုများစွာကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ သုတေသနပြုလုပ်နေစဉ်အတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သောသူများ၏ ပြန်လည်ဖြေကြားချက်အရ လိင်အကြမ်းဖက်ခံရပါက ဖွင့်ပြောခြင်း၊ တိုင်တန်းခြင်းမပြုဘဲ ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်းသည် အဓိကစိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဖုံးကွယ်ထားခြင်းကြောင့် ကောက်ခံရရှိသောအချက်အလက်များထက် အမှန်တကယ်ဖြစ်ပွားနေသော အရေအတွက်ကများစွာ ပိုမိုနေသည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။ ၎င်းအပြင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုသည် ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်သည့် အပြင်းထန်ဆုံးသော အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အခြားသော အကြမ်းဖက်မှုများဖြစ်သည့် ရိုက်နှက်ခြင်းနှင့် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုများကို များစွာအလေးထားစဉ်းစားလေ့မရှိသောကြောင့် ကလေးများကြုံတွေ့နေရသော အကြမ်းဖက်မှုများကို လွယ်ကူစွာသိမြင်ရန် မဖြစ်နိုင်ချေ။

၂-င.ခ) လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များ

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် မှတ်ပုံတင်ထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု မဟုတ်သဖြင့် ၎င်း၏သတင်းထောက်များအနေဖြင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် များစွာပူးပေါင်းနေရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လှုပ်ရှားနေသော မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏ သတင်းထောက်များမှာ တရားမဝင်သည့် အသွင်သဏ္ဌာန်ဖြစ်နေသောကြောင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအာမခံချက် မရှိချေ။ အထက်ပါအခြေအနေများကြောင့် ယခင်နှင့် ယခုအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် ဒေသခံပြည်သူလူထုတို့ ကြုံတွေ့နေရသော တကယ့်အမှန်တရားများကို ပွင့်လင်းစွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိလာခဲ့သည်။

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏ သတင်းထောက်များအတွက် လုံခြုံရေးအာမခံချက် မရှိသကဲ့သို့ ၎င်းသတင်းထောက်များနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဖလှယ်သော ကာယကံရှင်များအတွက်လည်း လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ကာယကံရှင်များက ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို ထုတ်ဝေရန် ခွင့်ပြုခြင်းမရှိပါက အဆိုပါသတင်းပေးသူများ၏ အချက်အလက်များကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထိမ်ချန်ထားမည်ဖြစ်သည်။ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုကိစ္စအများစုတွင် ကာယကံရှင်များနှင့် ၎င်းတို့နေထိုင်ရာကျေးရွာများ၏ အမည်များကို ဖော်ပြသွားမည်မဟုတ်ချေ။ သတင်းအချက်အလက်မျှဝေသူများ မတရားအပြစ်ပေးခံရမှုမှ ကင်းလွတ်စေရန်နှင့် ကျူးလွန်ခံရသော နစ်နာသူများ၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို ဖုံးကွယ်ရန်အတွက် ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

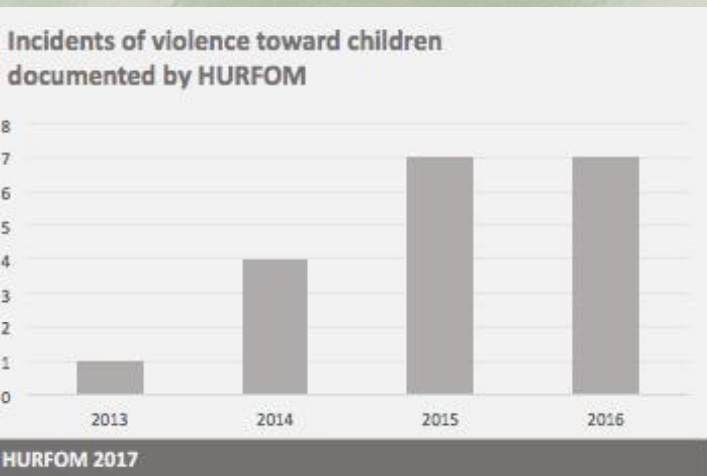
၂-င.ဂ) ထိခိုက်နာကျင်ရမှု

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်ခိုင်မာမှုကို အထူးဂရုပြုချိန် နေချိန်တွင် ထိခိုက်နာကျင်မှုများ ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရသော ထိခိုက်နာကျင်ခဲ့ရမှုများကိုလည်း တစ်ပြိုင်နက်တည်း အလေးထား ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့သည်။ နောက်ထပ်တစ်ကြိမ်ထိခိုက်နာကျင်မှုကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းအနေဖြင့် ကျူးလွန်ခံရသော ကလေးသူငယ်များကို တိုက်ရိုက်မေးမြန်းခြင်း မပြုဘဲ ဖြစ်စဉ်ကို ကြုံတွေ့သိရှိခဲ့သော ၎င်းတို့၏မိသားစုဝင်များမှတစ်ဆင့်သာ သတင်းအချက်အလက်များကို စုဆောင်းခဲ့သည်။ ၎င်းတို့ကလေးငယ်များ၏ အတိတ်ဆိုးများကို ပြန်လည်ဖွင့်ဟပြောဆိုရသော မိသားစုဝင်များနှင့် ပြောဆိုဆက်ဆံရာတွင်လည်း မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏ သတင်းထောက်များက အထူးသတိထားခဲ့သည်။ သတင်းအချက်အလက်မျှဝေသူများနှင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ပြီးမှသာ မေးမြန်းပြောဆိုခဲ့သကဲ့သို့ သတင်းပေးသူများက မျှဝေရန် မဖြစ်နိုင်သော အထိရှုဆုံးဖြစ်သော အချက်အလက်များကို အတင်းအကြပ် မေးမြန်းကောက်ခံခြင်းမပြုဘဲ ချန်လှပ်ထားခဲ့သည်။ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းအနေဖြင့် အချက်အလက်မျှဝေသူများအား သတင်းအချက်အလက်အသေးစိတ်ကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် အားပေးတိုက်တွန်းသော်လည်း အချက်အလက်မျှဝေသူများ စိတ်မသက်သာဖြစ်သည်အထိ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် မကြိုးစားခဲ့ချေ။

အခန်း (၃) - နောက်ခံသမိုင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကလေးသူငယ်များအပေါ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်း တဖြည်းဖြည်း သိသာထင်ရှားလာခဲ့ပြီး အငြင်းပွားမှုအသွင်သဏ္ဌာန်ဆောင်လာခဲ့သည်။ တရားဝင်ထုတ်ပြန်သော ရဲမှတ်တမ်းများအရလည်း လွန်ခဲ့သောသုံးနှစ်အတွင်း သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများ အထူးသဖြင့် မိန်းကလေးငယ်များအပေါ် ကျူးလွန်သော လိင်အကြမ်းဖက်မှုများ မြင့်တက်လာခဲ့ကြောင်း လည်းသိရသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုသည် လိင်အကြမ်းဖက်မှုများအားလုံး၏ (၄၃) ရာခိုင်နှုန်းရှိခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် (၆၁) ရာခိုင်နှုန်းအထိ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။^၃ ရိုးရာအစွဲအလန်းများနှင့် လိင်မှုကိစ္စအရှက်တရားများကြောင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ဖွင့်ပြောရန် ခက်ခဲလှသဖြင့် အမှန်တကယ်ဖြစ်ပွားနေသော အရေအတွက်သည် တွေ့ရှိထားသော ကိန်းဂဏန်းများထက် များစွာပိုမိုမည်ဟု လူအများက ယုံကြည်လျက်ရှိသည်။^၄ ၎င်းအပြင် လိင်အကြမ်းဖက်မှုအတွက် တရားမျှတမှုရရှိရန် ခက်ခဲခြင်း၊ နီးစပ်ရာအာဏာပိုင်များက လိင်အကြမ်းဖက်မှုကိစ္စရပ်များကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနေသဖြင့် စင်ပြိုင်တရားရေးစနစ်များ ပေါ်ထွန်းနေခြင်း၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ ပူးတွဲထိန်းချုပ်ရာဒေသများတွင် တရားရေးမဏ္ဍိုင်များ ထပ်နေခြင်း စသည့်ကိစ္စရပ်များကြောင့်လည်း တရားစီရင်မှုစနစ်အပေါ်

ယုံကြည်မှုကင်းမဲ့လာပြီး လိင်အကြမ်းဖက်မှု အရေအတွက်အတိအကျကို သိရှိရန် ခက်ခဲလာခဲ့သည်။ အထက်ပါ အခြေအနေများကြောင့် နစ်နာသူများအနေဖြင့် လိင်အကြမ်းဖက်ခံရပါက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုလိုစိတ်နှင့် တိုင်တန်းအမှုဖွင့်လိုစိတ် နည်းပါးလာခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများအတွင်း သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများ မြင့်တက်လာမှုနှင့်ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်း မွန်ပြည်နယ်တွင်

အသက် (၁၈) နှစ်အောက် ကလေးသူငယ်များအပေါ် ကျူးလွန်သော လိင်အကြမ်းဖက်မှုပေါင်း (၉၈) မှုကို ကြုံတွေ့မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ရကြောင်း ဒေသခံလူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သော မွန်ပြည်နယ်လုံးဆိုင်ရာ

၃ မုဒိမ်းမှုများ၏ ထက်ဝက်ကျော်မှာ သက်ငယ်မုဒိမ်းမှုများဖြစ်နေ - မြန်မာတိုင်းမ် - ၂၀၁၅ ဩဂုတ်လ ၂၀။
 သက်ငယ်မုဒိမ်းမှုများ မြင့်တက်လာခြင်းကို စိုးရိမ်မိကြောင်း ဒုဝန်ကြီးဆို - မြန်မာတိုင်းမ် - ၂၀၁၆ ဒီဇင်ဘာ ၁၅။
 သက်ငယ်မုဒိမ်းမှုကို အဖုံးဖွင့်ကြည့်ခြင်း - ဒီမိုကရက်တစ်မြန်မာ့အသံ - ၂၀၁၆ ဒီဇင်ဘာ ၁၅။

၄ လိင်မှုကိစ္စအရှက်တရားများကို ပိုမိုသိရှိလိုပါက အမျိုးသမီးများအဖွဲ့ချုပ် (မြန်မာနိုင်ငံ) က ၂၀၁၆ ဇူလိုင်လတွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၌ စင်ပြိုင်အစီရင်ခံစာအဖြစ် တင်သွင်းသော “Long Way to Go: Continuing violations of human rights and discrimination against ethnic women in Burma” နှင့် Gender Equality Network Myanmar က ၂၀၁၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေသော Behind the Silence: Violence against women and their resilience ကို ကြည့်ရှုရန်။

အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးရှေ့ဆောင်အသင်း (the Mon State Women and Children Upgrade Committee – MWCUC) က ပြောဆိုခဲ့သည်။^၅ မြန်မာနိုင်ငံ တစ်ဝန်းလုံးတွင်လည်း သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှု မြင့်တက်လာခြင်းအပေါ် ဆန့်ကျင်သော ဆန္ဒဖော်ထုတ်ပွဲများကို အမြောက်အမြား ကျင်းပလာခဲ့သကဲ့သို့ မွန်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ များကလည်း မော်လမြိုင်မြို့တွင် ဆန္ဒဖော်ထုတ်ပြီး မွန်ပြည်နယ်တွင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှု အဆုံးသတ်ရေးနှင့် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ကျူးလွန်သူများ အားပြင်းထန်သော ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်ရေးတို့အတွက် မွန်ပြည်နယ်အစိုးရကို ဖိအားပေးလုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်။^၆

၃-က) ဥပဒေရေးရာ အချက်အလက်များ

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ကလေးသူငယ်များကို အကြမ်းဖက်မှုမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင် လက်မှတ်ထိုး သဘောတူညီထားပြီးဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (the United Nations Convention on the Rights of the Child – CRC) ကို ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သော (၅) နှစ်အတွင်းတွင်လည်း လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် ကလေးသူငယ်များ မပါဝင်ရေး သဘောတူစာချုပ် (the Optional Protocols on the Involvement of Children in Armed Conflict) နှင့် ကလေးသူငယ်များအား လူကုန်ကူးခြင်း၊ လိင်လုပ်သားဖြင့် အသုံးချခြင်း၊ ညစ်ညမ်းဓာတ်ပုံနှင့် ဗီဒီယိုများတွင် အသုံးပြုခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း သဘောတူစာချုပ် (the Optional Protocols on the Sale of Children, Child Prostitution, and Child Pornography)^၇ တို့ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးစာချုပ် ပုဒ်မ (၁၉) အပိုဒ် (၁) တွင်

မိဘ၊ တရားဥပဒေအရ စောင့်ရှောက်ခွင့်ရှိသော အုပ်ထိန်းသူများ၊ ကလေးသူငယ်အား ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်နေသော အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ စောင့်ရှောက်ပျိုးထောင်မှုအောက်တွင် ရှိနေစဉ်အတွင်း ကလေးသူငယ်များအား ကိုယ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု၊ ဒဏ်ရာရရှိစေမှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံထက်စီးနင်းပြုမှု၊ ဥပေက္ခာပြုမှု သို့မဟုတ် တာဝန်မဲ့ပစ်ပယ်ထားမှု၊ ကောင်းမွန်စွာ မဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် အမြတ်ထုတ်မှု၊ လိင်အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်ခြင်း မပြုနိုင်ရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် သင့်လျော်သော တရားရေးဆိုင်ရာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများကို အသုံးပြုပြီး အစွမ်းကုန် ကာကွယ်ရမည်^၈ ဟု ဖော်ပြထားသည်။

၅ မွန်ပြည်နယ်လုံးဆိုင် အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး ရှေ့ဆောင်အသင်းမှ ဒေါ်ခင်သန်းထွေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၆ သက်ငယ်မုဒိမ်းမှုကို မွန်ပြည်နယ်တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ ပြစ်တင်ဝေဖန် - Eleven Myanmar - ၂၀၁၆ ဒီဇင်ဘာ ၁၀။ သက်ငယ်မုဒိမ်းမှုအတွက် ပိုမိုပြင်းထန်သော ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ တောင်းဆို - Myanmar Times - ၂၀၁၆ နိုဝင်ဘာ ၂၈။ သက်ငယ်မုဒိမ်းမှုကို ဖြေရှင်းရန် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ကြိုးပမ်း - Myanmar Times - ၂၀၁၆ နိုဝင်ဘာ ၁၆။

၇ အဆိုပါစာချုပ် (၂) ခုကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော်လည်း လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် ကလေးငယ်များပါဝင်နေမှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကိုမူ အကောင်အထည်ဖော်လိုက်နာသည့်အဆင့်အထိ မရောက်ရှိသေးချေ။

၈ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ - ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် - ၁၉၈၉ နိုဝင်ဘာ ၂၀။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၊ သဘောတူစာချုပ်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ၊ အတွဲ - ၁၅၇၇။

၎င်းအပြင် ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးစာချုပ် ပုဒ်မ (၃၄) တွင်လည်း ကလေးသူငယ်များကို လိင်အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် လိင်အမြတ်ထုတ်ခြင်းရန်မှ ကာကွယ်ရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရတွင် အပြည့်အဝတာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

ကလေးသူငယ်များကို လိင်အမြတ်ထုတ်ခြင်းနှင့် လိင်အကြမ်းဖက်ခြင်းပုံစံအားလုံးတို့မှ ကာကွယ်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်အင်အားစုများက လုပ်ဆောင်ရမည်။ ထိုသို့ကာကွယ်ရန်အတွက် သင့်လျော်သော ပြည်တွင်းအဆင့်၊ နှစ်နိုင်ငံအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို လုပ်ဆောင်ရမည်။^၉

သို့သော် လက်ရှိအခြေအနေအရ အဆိုပါသဘောတူညီမှုများသည် ပြည်တွင်းဥပဒေများအပေါ် အာဏာသက်ရောက်ခြင်း မရှိသေးဟု ယူဆရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ကလေးသူငယ်များကို ကာကွယ်ရန် အမျိုးအစားကွဲပြားပြီး ရှေးကျသော တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်းများအပေါ် တည်မှီနေသော်လည်း တရားဝင်ပြီး ခေတ်မီသော တစ်မျိုးသားလုံးဆိုင်ရာ ကလေးသူငယ်ကာကွယ်ရေးမူဝါဒကိုမူ မချမှတ်နိုင်သေးချေ။^{၁၀} အဆိုပါဥပဒေများသည် ဗြိတိသျှကိုလိုနီလက်ထက်ကတည်းက အမွေဆက်ခံလာခြင်းဖြစ်ပြီး ၁၈၆၁ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မများ ဖြစ်သည်။ ကလေးသူငယ်များကို အဓမ္မပြုကျင့်ပါက ထောင်ဒဏ် (၁၀) နှစ်အထိ ချမှတ်နိုင်သည့်အပြင် ဒဏ်ငွေလည်း ချမှတ်နိုင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း ကလေးသူငယ်များအပေါ် လိင်အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် လိင်အမြတ်ထုတ်ခြင်းအတွက် တိကျသော ဥပဒေပုဒ်မများ မရှိသေးချေ။^{၁၁} ၎င်းအပြင် အချို့သောကိစ္စများတွင် အားနည်းသူများအပေါ် လိင်အကြမ်းဖက်ခြင်းကို တရားဥပဒေအရ တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ မိမိ၏ဇနီးမယားအား ၎င်း၏သဘောဆန္ဒမပါဘဲ အတင်းအဓမ္မလိင်ဆက်ဆံပါက အဆိုပါဇနီးမယားသည် အသက် (၁၂) ကျော်နေလျှင် ရာဇဝတ်မှု မမြောက်ချေ။^{၁၂} ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မများအပြင် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးကို ၁၉၉၃ ကလေးသူငယ်များဥပဒေတွင်လည်း ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် ကလေးသူငယ်များကို လိင်လုပ်သားအဖြစ် အသုံးချသည့်ကိစ္စမှလွဲ၍ ကျန်သောအကြမ်းဖက်မှုများဖြစ်သည့် ကလေးသူငယ်များအပေါ် လိင်အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ လိင်မတရားပြုကျင့်ခြင်းကိစ္စရပ်များအတွက်မူ သီးခြားဖော်ပြထားခြင်း မရှိချေ။^{၁၃} ၁၉၉၃ ကလေးသူငယ်များဥပဒေသည် မပြည့်စုံသည့်အပြင် မြင့်မားလာသော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကိုလည်း တားဆီးနိုင်စွမ်းမရှိသဖြင့် ပြန်လည်သုံးသပ်ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်လာပြီဖြစ်သော်လည်း အဆိုပါဥပဒေပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်းသည် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများထံသို့ ရောက်ရှိလာခြင်း မရှိသေးချေ။^{၁၄}

၉ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ - ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် - ၁၉၈၉ နိုဝင်ဘာ ၂၀။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၊ သဘောတူစာချုပ်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ၊ အတွဲ - ၁၅၇၇။

၁၀ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီကို နောက်ဆုံးတင်ပြခဲ့သော ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ကလေးသူငယ်များ၏ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ မတရားပြုကျင့်ခံရမှုများကို မြန်မာနိုင်ငံက ၁၉၉၃ ကလေးသူငယ်ဥပဒေအရ လုံလောက်စွာ အကာအကွယ်မပေးနိုင်မှုအပေါ် ကော်မတီက စိုးရိမ်မိကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ - ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ - အစိုးရအင်အားစုမှ တင်သွင်းလာသော အစီရင်ခံစာများကို သုံးသပ်ခြင်း - ဇန်နဝါရီ ၁၆ - ဖေဖော်ဝါရီ ၃၊ ၂၀၁၂။

၁၁ မြန်မာရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ၊ ၁၈၆၁။ ပြန်ပေးဆွဲခြင်း၊ အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း၊ ကျွန်ပြုခြင်းနှင့် အဓမ္မစေခိုင်းခြင်းအပိုင်း။

၁၂ မြန်မာရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ၊ ၁၈၆၁။ ပုဒ်မ - ၃၇၅။

၁၃ ကလေးသူငယ်များဥပဒေ(ဥပဒေအမှတ် ၉။၉၃)၊ မြန်မာနိုင်ငံ။

၁၄ ကျူးလွန်သူများကို ပြစ်ဒဏ်ပိုမိုချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် ကလေးသူငယ်များဥပဒေကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြင်ဆင်မည် - ဧရာဝတီသတင်းဌာန - ၂၀၁၆ နိုဝင်ဘာ ၂၉။

၃-ခ) အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ

တရားဥပဒေရေးရာအချက်အလက်များက ယိုယွင်းပြီး ခေတ်နောက်ကျနေချိန်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍကလည်း ပြဿနာတစ်ခုဖြစ် တည်ရှိနေသည်။ မွန်ပြည်နယ်ရှိ ဒေသအများစုသည် အစိုးရထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် တည်ရှိနေသောကြောင့် တရားရုံးများနှင့် ဒေသခံပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့များသည် မြန်မာ့ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မများကိုသာ သုံးစွဲနေရသည်။ ကလေးသူငယ်များ အကြမ်းဖက်ခံရမှုအပိုင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး လက်ရှိတရားဥပဒေအပေါ် အဓိကဝေဖန်နေသော အချက်တစ်ခုမှာ ကျူးလွန်သူများကို အများဆုံး ထောင်ဒဏ် (၁၀) နှစ်အထိသာ ချမှတ်နိုင်သော သက်ညှာသည့်ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မှု ဖြစ်သည်။^{၁၅} ယခင်က ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရန်ကုန်နှင့် မော်လမြိုင်အပါအဝင် အခြားသောမြို့ကြီးများတွင်လည်း သက်ငယ်လိုင်အကြမ်းဖက်မှုအတွက် ပိုမိုမြင့်မားပြင်းထန်သော ပြစ်ဒဏ်များချမှတ်ပေးရန် ပြည်သူလူထုများက ဆန္ဒဖော်ထုတ်ပွဲများကျင်းပခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။^{၁၆} မွန်ပြည်နယ်တွင် သက်ငယ်လိုင်အဓမ္မပြုကျင့်မှုကို မြို့နယ်အဆင့်တွင်ပင် ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်နေပြီး တရားသူကြီးများကလည်း ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မပါ ကျင့်ထုံးအတိုင်းသာ ဆုံးဖြတ်နေကြရသည်။ သို့သော် ခရိုင်အဆင့်တွင် ဆုံးဖြတ်မည်ဆိုပါက တရားသူကြီးများအနေဖြင့် ပိုမိုပြင်းထန်သော ပြစ်ဒဏ်များကို ချမှတ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ သက်ငယ်လိုင်အကြမ်းဖက်မှုများ ပိုမိုများပြားစွာ ဖြစ်ပွားလာသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတရားရုံးချုပ်က သက်ငယ်လိုင်အဓမ္မပြုကျင့်မှုများကို ခရိုင်အဆင့်တရားရုံးတွင် ကြားနာဆုံးဖြတ်ရန် ၂၀၁၇ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ညွှန်ကြားခဲ့ရသည်။^{၁၇}

Photo: Ong & Nar Jalon

၁၅ သက်ငယ်လိုင်အကြမ်းဖက်မှုပြစ်ဒဏ်နှင့်ပတ်သက်သော ပြည်သူလူထုများ၏ သဘောထားအမြင်များကို သိရှိလိုပါက အခန်း (၅) ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအသံများ ကို ဖတ်ရှုပါ။

၁၆ အချို့သောကိစ္စများတွင် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များက သက်ငယ်လိုင်အကြမ်းဖက်မှုအတွက် သေဒဏ်ချမှတ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသော်လည်း ၎င်းအဆိုကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်က ပယ်ချခဲ့သည်။ - ကလေးသူငယ်လိုင်အကြမ်းဖက်မှုအပေါ် သေဒဏ်ချမှတ်ရန် တောင်းဆိုမှု ပယ်ချခံရ-ဧရာဝတီသတင်းဌာန - ၂၀၁၇ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂။

၁၇ သက်ငယ်လိုင်အဓမ္မပြုကျင့်မှုကို ခရိုင်တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ရန် ညွှန်ကြား - ဧရာဝတီသတင်းဌာန - ၂၀၁၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁။

သက်ငယ်လိင်အဓမ္မပြုကျင့်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ သက်ညှာသော ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မှုအပြင် တရားစီရင်ရေးကာလသည် နှစ်ချီကြာမြင့်သည်အထိ ရှည်ကြာလွန်းကြောင်းကို တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် ဝေဖန်သုံးသပ်သူများက ထောက်ပြပြောဆိုခဲ့သည်။^{၁၈} လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူများအနေဖြင့် ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် တရားရုံးများသို့ တိုက်ရိုက်တိုင်တန်းခြင်းထက် သက်ဆိုင်ရာရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို ဦးစွာတိုင်ကြားလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရခြင်းအတွက် အကြောင်းရင်းများစွာ ရှိနေသည်။ ပထမဦးဆုံးအနေဖြင့် ဝေးလံခေါင်သီသော ကျေးလက်ဒေသများတွင် နယ်မြေခံရဲစခန်းများ မရှိသဖြင့် ရပ်ကျေးအာဏာပိုင်များသာ တစ်ခုတည်းသော တိုင်ကြားရာ ဖြစ်နေသည်။ ၎င်းအပြင် မြို့နယ်/ပြည်နယ်အဆင့် တရားရေးဌာနသို့ တိုင်ကြားမည်ဆိုပါက ကျေးလက်ပြည်သူများအတွက် အချိန်နှင့် ငွေကြေး ပိုမိုကုန်ကျမည်ဖြစ်သည်။ နှစ်နာသူများအနေဖြင့် ရုံးချိန်း မြောက်မြားစွာသို့ လာရောက်နေရခြင်း၊ တရားရုံးသို့ ရပ်ဝေးဒေသဝေးမှ လာရောက်ရခြင်း၊ အလုပ်အကိုင် ပျက်ခြင်းနှင့် ဝင်ငွေထိခိုက်ခြင်းစသည့်အခက်အခဲများကို ကြုံတွေ့နေကြရသည်။ ၎င်းအပြင် တရားရေးရာ ကိစ္စရပ်များကို ဗမာ(မြန်မာ)ဘာသာစကားဖြင့်သာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသဖြင့် မွန်စကားတစ်မျိုးတည်းကိုသာ ပြောဆိုတတ်ပြီး တရားရေးဆိုင်ရာ ဗဟုသုတနည်းပါးသော ပြည်သူလူထုများအတွက် တရားရေးရာ ကိစ္စရပ်များကို နားလည်ရန် ခက်ခဲလျက်ရှိသည်။^{၁၉} နောက်ဆုံးအားဖြင့် အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်း၊ ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များအပေါ် ယုံကြည်မှု မရှိခြင်းတို့ကြောင့် ရပ်ကျေးအဆင့်တွင်ပင် အဆုံးအဖြတ်ယူကြခြင်း ဖြစ်သည်။

မွန်ပြည်နယ်တွင် တရားရေးရာကိစ္စရပ်များအတွက် ဆောင်ရွက်သည့်အခါတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံသည် ပြဿနာတစ်ခုအဖြစ် တည်ရှိနေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံတွင် ပထမဦးဆုံး တာဝန်ရှိသူများမှာ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာန ဖြစ်သည်။^{၂၀} အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ခန့်အပ်သော တပ်မတော်မှ အဆင့်မြင့်အရာရှိကြီးများ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိသော ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၏ လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။^{၂၁} အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနကို မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းအသီးသီးတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှအစ ခရိုင်မြို့နယ်အလယ် ကျေးရွာအဆင့်အဆုံး အဆင့်ဆင့်သော အုပ်ချုပ်မှုပုံစံဖြင့်

၁၈ တရားမျှတမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပိုမိုသိရှိလိုပါက အခန်း (၅) ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအသံများကို ဖတ်ရှုပါ။ ၎င်းပြင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women) က ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသော Justice Base ESifh The Asia Foundation မှ McCartan, Brain, နှင့် Kim Jolliffe တို့က ၂၀၁၆ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေသော Ethnic Armed Actors and Justice Provision in Myanmar ကို လေ့လာဖတ်ရှုပါ။

၁၉ တရားရုံးများအတွင်း ဝန်ဆောင်မှုများ တိုးတက်လွယ်ကူလာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် မြန်မာတရားရေးမဏ္ဍိုင်၏ ၂၀၁၅-၁၇ ရည်မှန်းချက်ဖြစ်သော်လည်း ဒေသခံတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် တရားရေးဝန်ဆောင်မှုရရှိနေသော နေရာ မရှိချေ။ - ၂၀၁၄ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ပြည်ထောင်စုတရားရုံးချုပ်၏ Advancing Justice Together: Judiciary strategic plan (၂၀၁၅-၂၀၁၇) ကို ကြည့်ရန်။

၂၀ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာနနှင့်ပတ်သက်၍ ပိုမိုသိရှိလိုပါက The Asia Foundation & Myanmar Development Resource Institute's Center for Economic and Social Development က ၂၀၁၄ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေသော Administering the State in Myanmar: An overview of the General Administration Department, Discussion Paper No. 6, Subnational Governance in Myanmar Discussion Paper Series ကို ဖတ်ရှုရန်။

ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် နိုင်ငံတော်၏ ကာကွယ်ရေးယန္တရား တစ်ခုအနေဖြင့် တပ်မတော်နှင့် နီးကပ်စွာလည်ပတ်လှုပ်ရှားနေသော မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့အပေါ် အကျဉ်းဦးစီးဌာနလည်း တည်ရှိသည်။^{၂၂} ဝေးလံခေါင်သီသော မွန်ကျေးရွာများတွင် ပြည်သူ့ရဲစခန်းများ ထားရှိနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ရပ်ကျေး အုပ်ချုပ်ရေးဌာနသည် ပြစ်မှုများကို ပထမဆုံးသတင်းပို့ရသော အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်လာသည်။ မွန်ပြည်သူလူထုများအတွက်မူ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာနသည် တပ်မတော်က အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်ထား သော ဌာနတစ်ခုသာဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ မွန်ဒေသအပါအဝင် တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် ဖြစ်ပွားနေသော ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့် တပ်မတော်က ထိန်းချုပ်ထားသော ဌာနတစ်ခုအပေါ် ယုံကြည်မှု ထားရှိရန် မဖြစ်နိုင်ချေ။

အချိန်ကာလာကြာမြင့်သော တရားစီရင်ရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို မယုံကြည်ခြင်း၊ တရားရင်ဆိုင် ရာတွင် ကုန်ကျစရိတ်မြင့်မားခြင်းနှင့် ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့အပေါ် ယုံကြည်မှုမရှိခြင်းတို့ကြောင့် မွန်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသော ကိစ္စများကို တိုင်တန်းသူများ အများစုအနေဖြင့် တရားမျှတမှုကို ကျေးရွာအဆင့် (ရပ်ကျေးအာဏာပိုင်များ)တွင်သာ ရှာဖွေလိုကြသည်။ ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအနေဖြင့် အဓမ္မပြုကျင့်မှု ကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တရားဥပဒေ၏ ခွင့်ပြုချက်ကို မရရှိထားသော်လည်း ရိုးရာအစဉ်အလာ အတိုင်း ကျူးလွန်သူနှင့် နစ်နာသူအကြား ဝင်ရောက်ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်ပြီး အများအားဖြင့် လျော်ကြေးငွေဖြင့် ကျေအေးစေလေ့ရှိသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိသော ရပ်ကျေးအာဏာပိုင်များနည်းတူ မွန်ပြည်သစ် ပါတီ၏ ထိန်းချုပ်ရာဒေသတွင်တည်ရှိသော ကျေးရွာဥက္ကဋ္ဌများကိုလည်း အဓမ္မပြုကျင့်မှုများကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်း ဆုံးဖြတ်ရန် အခွင့်အာဏာကို ပေးအပ်ထားချေ။ အဓမ္မပြုကျင့်မှုဖြစ်ပွားပါက ကျေးရွာဥက္ကဋ္ဌများ အနေဖြင့် မြို့နယ်အာဏာပိုင်များကို သတင်းပို့ရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုမှတဆင့် မြို့နယ်အာဏာပိုင်များက ခရိုင်တာဝန် ရှိသူများကို အကြောင်းကြားရမည်ဖြစ်သည်။ ခရိုင်အာဏာပိုင်များ၏ ဆုံးဖြတ်ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်သာ ကျူးလွန်သူ များကို မွန်အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်က ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခွင့်ရှိသည်။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းထားခြင်း မရှိသဖြင့် လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များကို မွန်အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော်က သာ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသည်။^{၂၃} နောက်ပိုင်းတွင် ကျူးလွန်သူများအနေဖြင့် ခရိုင် သို့မဟုတ် မြို့နယ် တရားရေးကော်မတီများတွင် အမှုရင်ဆိုင်ရသည်။

၂၁ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ - ၂၀၀၈၊ အပိုဒ်- ၂၃၂။

၂၂ The Asia Foundation မှ McCartan, Brain, နှင့် Kim Jolliffe တို့က ၂၀၁၆ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေသော Ethnic Armed Actors and Justice Provision in Myanmar ကို ဖတ်ရှုရန်။

၂၃ ဤကဏ္ဍအတွက် သတင်းအချက်အလက်များကို မွန်ပြည်သစ်ပါတီ ကျေးရွာနှင့် မြို့နယ်ဥက္ကဋ္ဌများနှင့် တွေ့ဆုံ မေးမြန်းပြီး ရယူခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပိုမိုသိရှိလိုပါက The Asia Foundation မှ McCartan, Brain, နှင့် Kim Jolliffe တို့က ၂၀၁၆ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေသော Ethnic Armed Actors and Justice Provision in Myanmar ကို ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

အခန်း (၄)

ကလေးသူငယ်များအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံများ

ဤအခန်းတွင် ကလေးသူငယ်များအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံများနှင့်ပတ်သက်၍ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက စုဆောင်းရရှိထားသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို မျှဝေသွားမည် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအချက်အလက်များတွင် လိင်အကြမ်းဖက်မှု၊ သတ်ဖြတ်မှုနှင့် အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း အပါအဝင် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံအမျိုးမျိုး၊ ပတ်ဝန်းကျင်အိမ်နီးချင်းက လူများ၊ မိသားစုဝင်များနှင့် တပ်မတော်သားများ ပါဝင်သော ကျူးလွန်သူများ၊ လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို ဖွင့်ပြောသည့် ပုံစံများနှင့် တိုင်ချက်ဖွင့်သည့် ပုံစံများကို ဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းအပြင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ တရားမျှတမှု မည်မျှရရှိနေသည်ကိုလည်း ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြပေးသွားမည် ဖြစ်သည်။

၂၀၁၃ ဒီဇင်ဘာလမှ ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီလအတွင်း သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုပေါင်း (၂၁) မှုကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့ပါသည်။ လက်ခံရရှိသောအမှုအားလုံးတွင် နစ်နာသူများမှာ မိန်းကလေးငယ်များသာဖြစ်ပြီး အသက်အရွယ်အပိုင်းအခြားတွင် အသက် (၃) နှစ်အရွယ်ကလေးငယ်မှ အသက် (၁၇) အရွယ်အထိ ပါဝင်သည်။ လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူအများစုမှာ အသက် (၁၃) မှ (၁၇) နှစ်ကြား အရွယ်များ ဖြစ်ကြသည်။^{၂၄} လက်ခံရရှိသောအမှုများကို လေ့လာရာတွင် အဓမ္မပြုကျင့်မှု (၁၆) မှု၊ အဓမ္မပြုကျင့်ရန်ကြံစည်ကြိုးစားမှု (၁) မှု၊ လူကုန်ကူးမှုအပါအဝင် အဓမ္မခေါ်ဆောင်သွားမှု (၇) မှု၊ အသက်အန္တရာယ်ခြိမ်းခြောက်မှု (၆) မှုနှင့် သတ်ဖြတ်မှု (၂) မှု ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်း သိရသည်။

လက်ခံရရှိသောအမှုများကို လေ့လာသည့်အခါ ရေးမြို့နယ်တွင် (၅) မှု၊ မော်လမြိုင်မြို့နယ်တွင် (၅) မှု၊ မုဒုံမြို့နယ်တွင် (၃) မှု၊ ကျိုက်မရောမြို့နယ်တွင် (၂) မှု၊ သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်တွင် (၁) မှုနှင့် ချောင်းဆုံမြို့နယ်တွင် (၁) မှု ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ၎င်းအပြင် သထုံမြို့နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်နှင့် တနင်္သာရီတိုင်း ရေဖြူမြို့နယ်များတွင် (၁) မှုစီ ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း လက်ခံရရှိသော အမှုအများစုတွင် လိင်အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်ပွားရာနေရာသည် ကျူးလွန်ခံရသူ၏ နေအိမ် သို့မဟုတ် အနီးအနားပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ အမှု (၂၀) အနက် အမှု (၉) မှုတွင် ကလေးငယ်များသည် ၎င်းတို့၏နေအိမ်တွင် လိင်အကြမ်းဖက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏နေအိမ်မှ အဓမ္မခေါ်ဆောင်သွားခြင်းခံခဲ့ရကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အမှု (၃) မှုတွင် ကလေးသူငယ်များသည် ၎င်းတို့၏ နေအိမ်အနီးအနားတွင် ပုံမှန်သွားလာလှုပ်ရှားနေစဉ် သို့မဟုတ် ကစားနေစဉ်အချိန်တွင်ပင် အဓမ္မခေါ်ဆောင်သွားခြင်းကို ခံခဲ့ရသည် သို့မဟုတ် အဓမ္မပြုကျင့်မှုကို ခံခဲ့ရသည်ဟု သိရှိရသည်။ မိဘများက ထိုင်းနိုင်ငံသို့ သွားရောက်အလုပ်လုပ်နေစဉ် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းခွင်သို့ သွားရောက်နေစဉ် ကလေးသူငယ်များက ၎င်းတို့၏ အဖိုးအဖွားများနှင့် အတူတကွနေထိုင်နေချိန်တွင် အကြမ်းဖက်မှုများ ကျူးလွန်ခံခဲ့ရကြောင်းလည်း တွေ့ရသည်။

^{၂၄} ဖော်ပြပါအမှုများနှင့်ပတ်သက်သော ရက်စွဲ၊ အသက်အရွယ်၊ လူမျိုး၊ နေရာဒေသနှင့် ကျူးလွန်ပုံတို့ကို သိရှိလိုပါက နောက်ဆက်တွဲ (၁) ကို ကြည့်ရန်။

၄-က) အကြမ်းဖက်မှုအမျိုးအစားများ

၄-ကက) လိင်အကြမ်းဖက်မှု

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ကောက်ခံရရှိသော အချက်အလက်များအရ မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများအတွင်းရှိ မိန်းကလေးငယ်များအပေါ် ကျူးလွန်သော အကြမ်းဖက်မှုများ၏ (၈၅) ရာခိုင်နှုန်းတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှု ပါဝင်လျက်ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ လက်ခံရရှိခဲ့သော အမှု (၂၀) အနက် (၁၆) မှုတွင် အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းက အဓိကအကြောင်းရင်းအဖြစ် ပါဝင်လျက်ရှိပြီး အဓမ္မပြုကျင့်ရန် ကြံစည်ကြိုးစားမှု လည်း (၁) မှု ပါဝင်သည်။

ဤအစီရင်ခံစာပြုစုရန် လုပ်ဆောင်နေစဉ် ၂၀၁၅ မတ်လမှ ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီလအတွင်း သက်ငယ် လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များ သိသာထင်ရှားစွာ မြင့်မားလာကြောင်းကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက တွေ့ရှိခဲ့သည်။ အဆိုပါကာလအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော လိင်အကြမ်းဖက်မှုသည် လွန်ခဲ့သော (၂) နှစ်ကာလ အတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော အရေအတွက်ထက် (၄) ဆ သာလွန်ကြောင်း သိရသည်။^{၂၅}

ယေဘုယျအားဖြင့် အမှု (၁) မှုတွင် ကျူးလွန်မှု (၁) ကြိမ်သာ ရှိတတ်သော်လည်း အချို့သော အမှုများတွင် အဓမ္မပြုကျင့်မှုကို အကြိမ်များစွာခံစားခဲ့ရကြောင်း နစ်နာသူများက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ၎င်းအပြင် ကျူးလွန်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်တည်းက အချိန်ကာလအတိုင်းအတာတစ်ခုအတွင်း အကြိမ်ကြိမ် အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းကိုလည်း ကြုံတွေ့ခဲ့ရကြောင်း ဖွင့်ဟပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့်ဆိုရလျှင် မွန်ပြည်နယ် မော်လမြိုင်မြို့မှ အသက် (၁၃) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးသည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် မတ်လတွင် အသက် (၂၂) အရွယ် အမျိုးသားတစ်ဦး၏ အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်းနှင့် အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းကို ခံစားခဲ့ရသည်။

‘.....က မိန်းကလေးငယ်ကို မော်လမြိုင်တောင်ရိုးတန်းမှာရှိတဲ့ ဗြူးပွိုင့်ကို ခေါ်သွားပြီးတော့ အဲဒီမှာ ပထမဆုံးအကြိမ် အဓမ္မပြုကျင့်တယ်။ နောက်ပြီး ကျိုက်မရောက် ပိန္နဲကုန်းရွာနားက ထန်းရည်ဆိုင်ကို ခေါ်သွားတယ်။ ထန်းရည်ဆိုင်က လူမရှိတော့ အဲဒီမှာ ဒုတိယအကြိမ် အဓမ္မထပ်ကျင့်တယ်။ နောက်ပြီး အဲပိန္နဲကုန်းက လှေဆိပ်ကုပ် ထပ်ခေါ်သွား ပြီး လှေပျက်တစ်ခုပေါ်မှာ ထပ်ပြီးအဓမ္မကျင့်ပြန်တယ်။ သုံးကြိမ်ဆက်တိုက် အဓမ္မပြုကျင့်ခံ ရတယ်လို့ နစ်နာသူက ထွက်ဆိုထားတယ်။’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)^{၂၆}

အချိန်အတိုင်းအတာတစ်ခုအတွင်း အကြိမ်ကြိမ် အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သော ဖြစ်စဉ်များတွင် ကျူးလွန်သူများ သည် ကျူးလွန်ခံရသူများကို ကောင်းစွာသိရှိထားကြသည့်အပြင် ၎င်းတို့သည် နစ်နာသူများ၏ အိမ်နီးနားချင်း များ သို့မဟုတ် မိသားစုဝင်များ ဖြစ်လျက်ရှိသည်။

၂၅ ဤအစီရင်ခံစာအတွက် သီးသန့်သုတေသနပြုလုပ်ခြင်းကို ၂၀၁၆ ဧပြီလမှ ဒီဇင်ဘာလအတွင်း ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၅ မတ်လ မှ ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီလအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ပြန်လည်လေ့လာပါက ၂၀၁၃ နှင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်များတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော အကြမ်းဖက်မှုထက် လေးဆခန့် ပိုမိုများပြားကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။

၂၆ မော်လမြိုင်တွင် အသက် (၁၄) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်ကို အဓမ္မပြုကျင့်၊ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၅ မတ်လ ၂၃။

‘သထုံမှာ အသက် (၁၃) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးကို အသက် (၂၈) နှစ်အရွယ် သူ့အစ်ကိုက အဓမ္မကျင့်ခဲ့တယ်။ သူတို့မိဘတွေက ကွယ်လွန်သွားကြတော့ သူတို့နှစ်ယောက်တည်းပဲ အိမ်မှာ နေနေကြတယ်။ သူ့အစ်ကိုက သူ့ကို အဓမ္မကျင့်နေတာ အတော်ကြာပြီလို့ အိမ်နီးနားချင်းတွေကို သူက ဖွင့်ပြောခဲ့တယ်။ အဲဒီလို ပြုကျင့်ခံနေရတာကို မုန်းတယ်၊ သည်းမခံနိုင်တော့ဘူးလို့လည်း ပြောတယ်။ သူ့မှာ တစ်ခြားဆွေမျိုးလည်း မရှိတော့ အိမ်နီးနားချင်းတွေက သူ့ကို အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဆီ ခေါ်သွားတယ်။ နောက်တော့ ရဲတွေက သူ့အစ်ကိုကို ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ (၃၇၆) နဲ့ တရားစွဲခဲ့တယ်။’^{၂၇}(မွန်ပြည် လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်) ^{၂၈}

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့သော ဖြစ်စဉ်တစ်ခုတွင် ယခုအချိန်၌ အသက် (၂၃) နှစ်အရွယ်ရှိနေပြီဖြစ်သော နှစ်နာသူက ၎င်းအနေဖြင့် အသက် (၁၆) နှစ်အရွယ်မှစ၍ ကွဲပြားခြားနားသော ကျူးလွန်သူ (၃) ဦးက မတူညီသောအချိန်ကာလများ၌ (၃) ကြိမ် အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းကို ခံစားခဲ့ရကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောပြခဲ့သည်။

‘၂၀၁၅ ဇူလိုင်လမှာ အသက် (၂၃) နှစ်ရှိတဲ့ မသန်စွမ်းမိန်းကလေးကို အသက် (၄၀) အရွယ် အမျိုးသားတစ်ဦးက ရေးမြို့နယ် ကျုံလောင်းရွာမှာ အဓမ္မကျင့်ခဲ့တယ်။ မိန်းကလေးငယ်အနေနဲ့ ဒီမတိုင်ခင် အရင်ကတည်းက (၂) ကြိမ် အဓမ္မကျင့်ခံခဲ့ရပြီးပြီ။ အသက် (၁၆) နှစ်အရွယ်မှာ အမှတ် (၅၉၁) ခြေမြန်တပ်ရင်း က စစ်သားတစ်ယောက်က နီးစပ်ရာတောမှာ အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့တယ်။ ဒုတိယအကြိမ်ကတော့ မနှစ်က ဖြစ်ခဲ့တာ။ အစိုးရဝန်ထမ်းတစ်ယောက်ရဲ့ အစ်ကိုက သူ့ကို သူ့အိမ်မှာပဲ အဓမ္မကျင့်ခဲ့တယ်။ ဖြစ်ခဲ့တဲ့ (၂) ကြိမ်စလုံးမှာ သူ့မိဘတွေက နေ့စားအလုပ်နဲ့ အပြင်မှာ ရှိနေကြတယ်။’ (မွန်ပြည် လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သောဖြစ်စဉ်) ^{၂၉}

အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းက အကြမ်းဖက်မှု၏ ပင်မအကြောင်းတရားအဖြစ် တည်ရှိနေချိန်တွင် (၇၀) ရာခိုင်နှုန်းသော ဖြစ်စဉ်များ၌ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုတွင် အကြမ်းဖက်မှု (၂) မျိုး သို့မဟုတ် (၂) မျိုးထက်ပိုသော အကြမ်းဖက်မှုများကို တစ်ပြိုင်တည်းကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရကြောင်း ကျူးလွန်ခံခဲ့ရသူများက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပါသည်။ အဆိုပါအကြမ်းဖက်မှုများတွင် အဓမ္မခေါ်ဆောင်သွားခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ အသက်နှင့် မိသားစုဝင်တို့၏ အသက်အန္တရာယ်ကို သိသာထင်ရှားစွာ ခြိမ်းခြောက်ခြင်းနှင့် အပြင်းအထန်ထိခိုက်နာကျင်စေခြင်းတို့လည်း ပါဝင်သည်။

၂၇ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ (၃၇၆) သည် မုဒိမ်းမှု ဖြစ်သည်။ ပိုမိုသိရှိလိုပါက အခန်း (၃) နောက်ခံသမိုင်းကို ကြည့်ရန်။
 ၂၈ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၏ နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသည့် သတင်းထုတ်ပြန်ခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော ဖြစ်စဉ်။
 ၂၉ ရေးမြို့နယ်တွင် အဓမ္မကျင့်ခံရသော မသန်စွမ်းမိန်းကလေးငယ်အတွက် တရားမျှတမှု မရရှိသေး - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၅ နိုဝင်ဘာ ၁၇။ ယခုဖြစ်စဉ်သည် အစီရင်ခံစာ၏ သတ်မှတ်ကာလမတိုင်မီတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်စဉ်များကို ခွဲခြမ်းသုံးသပ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည် မဟုတ်ချေ။ အခန်း (၂) ကို ကြည့်ရန်။

ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၆ ဇွန်လတွင် မွန်ပြည်နယ် ရေးမြို့နယ် အဘော်ကျေးရွာ၌ အသက် (၉) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးကို အသက်(၂၄)နှစ်အရွယ် အမျိုးသားတစ်ဦးက အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ပြုကျင့်မှုကို မိဘများအား ပြန်လည်ပြောပြပါက ၎င်းအနေဖြင့် နောက်တစ်ခေါက် ပြန်လာပြီး သူ့ကို သတ်ပစ်မည်ဟု ကျူးလွန်သူက မိန်းကလေးငယ်ကို ခြိမ်းခြောက်

ပြောဆိုခဲ့သည်။

‘နာရီအနည်းငယ်ကြာတဲ့အထိ သူ သတိမေ့နေခဲ့တယ်။ နီးလာပြီး ရွာကိုပြန်ရောက်ဖို့ (၃) မိုင်လောက် လမ်းလျှောက်ခဲ့ရတယ်။ ဒဏ်ရာရနေတဲ့အပြင် မိန်းမကိုယ်မှာလည်း သွေးတွေ ထွက်နေတာကို သူ့အမေတွေ့တော့ ဆေးရုံကို ခေါ်သွားတယ်။ အဲမှာ ရေးက ဆရာဝန်က အဓမ္မကျင့်ခံရတာလို့ ပြောတယ်။ ကလေးမလေးက အခုအချိန်မှာ ဒုတိယတန်းမှာ။ ဒါပေမယ့် ကျန်းမာရေးအခြေအနေ ကြောင့် ခဏကျောင်းထွက်လိုက်ရတယ်’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံ နယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သောဖြစ်စဉ်)။

၄-ကခ) သတ်ဖြတ်ခြင်း

ကလေးငယ်တစ်ဦးကို အဓမ္မပြုကျင့်ပြီး သတ်ဖြတ်ပစ်လိုက်ခြင်းသည် ဖြစ်တောင့်ဖြစ်ခဲ ရှားပါးဖြစ်စဉ် ဖြစ်သော်လည်း ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ သတ်ဖြတ် အစပျောက်ပစ်ခဲ့သော အမှု (၂) ခုကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ကောက်ခံရရှိခဲ့သည်။ အထက်ပါ အမှု (၂) ခုအနက် (၁) ခုတွင် သေဆုံးသူသည် အဓမ္မပြုကျင့် ခံခဲ့ရသည် သို့မဟုတ် အဓမ္မပြုကျင့်မခံရဘဲ သေဆုံးခဲ့သည်ဟု ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ခွဲခြားဆုံးဖြတ်၍ မရနိုင်လောက်အောင် ရုပ်အလောင်းက ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ရသဖြင့် ဖြစ်ရပ်များကို ခွဲခြမ်းသုံးသပ်ရာတွင် အဆိုပါဖြစ်စဉ်ကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည် မဟုတ်ချေ။ သို့သော် မသေဆုံးခင်အချိန်တွင် ကျိန်းသေအဓမ္မပြုကျင့်ခံခဲ့ရမည်ဟု ကာယကံရှင်၏ မိသားစုဝင်များက ခိုင်ခိုင်မာမာ ယုံကြည်လျက်ရှိသည်။

၃၀ ရေးမြို့တွင် အသက် (၉) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦး အဓမ္မပြုကျင့်ခံရ - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၆ ဇွန် ၁၇။

၂၀၁၄ ဇွန်လတွင် တနင်္သာရီတိုင်း ရေဖြူ မြို့နယ်၌ အသက် (၁၁) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ် တစ်ဦးက စာသင်ကျောင်းမှ နေအိမ်သို့ ပြန်လာစဉ် လမ်းခုလတ်တွင် အဓမ္မပြုကျင့်အသတ်ခံခဲ့ရသည်။

‘သာယာမွန်ကျေးရွာဥက္ကဋ္ဌက ကလေးကို သူ့ပစ္စည်းပစ္စယတွေနဲ့အတူ တွင်းတစ်ခုမှာ သေနေတာကို တွေ့ခဲ့ရတယ်။ သူ့ကျောင်းလွယ်အိတ်၊ ထီးနဲ့ ဖိနပ်တွေ အကုန်လုံး သူ့ဘေးမှာပဲ ရှိနေတယ်။ သူ့အင်္ကျီက ပြဲနေပြီးတော့ သူ့ခေါင်းက ကျောက်တုံးနဲ့ အထုပ်ထားရတယ်။ တာဝန်ရှိသူတွေက အလောင်းကို ကံပေါက် ဆေးရုံကို ယူသွားပြီး စစ်ဆေးတော့ ဆရာဝန်က အသတ်မခံရခင်မှာ အဓမ္မကျင့်ခံထားရတယ်လို့ ပြောတယ်’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံ နယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)^{၃၀}

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် မွန်ပြည်နယ် ရေးမြို့နယ်မှ အသက် (၄) နှစ်အရွယ် ကလေးငယ်တစ်ဦးကို မိသားစုနှင့်ရင်းနှီးသော အိမ်နီးနားချင်းတစ်ဦးက ကလေးငယ်၏ အဖွားဖြစ်သူ မသိအောင် တစ်ညတာ အဓမ္မခေါ်ဆောင်သွားပြီး သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။

‘ကျူးလွန်သူနဲ့ ကလေးမလေးရဲ့အဖွားက မိသားစုတွေလိုပဲ ရင်းနှီးကြတယ်။ ကလေးမလေး အိပ်နေတုန်း ဘောင်းဘီချွတ်ပြီး ပွေ့ချီသွားတယ်။ ကြက်ခြံကို ထကြည့်တဲ့ အိမ်နီးနားချင်းတစ်ယောက်က ကျူးလွန်သူက ကလေးကို ချီသွားတယ်ဆိုတာကို တွေ့လိုက်တယ်။ (ဒါပေမယ့်) ကလေးကို သူ့မိဘဆီ ပြန်ခေါ်သွားတယ်လို့ပဲ ထင်တယ်။ နောက်တော့မှပဲ ရွာသားတစ်ယောက်က ကလေးအလောင်းကို ဖောင်တစ်ခုရဲ့အောက်မှာ တွေ့ခဲ့တယ်’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)^{၃၁}

၄-ကဂ) အဓမ္မခေါ်ဆောင်သွားခြင်း

ဤအစီရင်ခံစာ ပြုစုနေစဉ်ကာလအတွင်း မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းအနေဖြင့် လူကုန်ကူးမှု (၁) မှု အပါအဝင် အသက် (၁၈) နှစ်အောက် မိန်းကလေးငယ်များကို အဓမ္မခေါ်ဆောင်သွားမှု (၈) မှုကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ အမှုအားလုံး၏ (၇၅) ရာခိုင်နှုန်းတွင် လိင်အကြမ်းဖက်ခြင်းသည် အဓိကအကြောင်းရင်း တစ်ရပ်အဖြစ် ပါဝင်နေသည်။

၂၀၁၆ စက်တင်ဘာလတွင် မွန်ပြည်နယ် ကျိုက်မရောမြို့နယ်မှ အသက် (၁၆) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးကို အမည်မသိလူတစ်ဦးက အဓမ္မခေါ်ဆောင်သွားပြီး အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။

၃၁ ရေဖြူမြို့နယ်တွင် (၄) တန်းကျောင်းသူတစ်ဦး အဓမ္မကျင့်အသတ်ခံရ - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၄ ဇွန်လ ၃၀။

၃၂ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသော ပုံနှိပ်မထုတ်ဝေရသေးသည့် အမှုဖြစ်စဉ်။

‘၂၀၁၆ အောက်တိုဘာလ (၇) ရက်နေ့မှာ (ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးဖြစ်တဲ့) မိကျလွန်းထောက် မိန်းကလေးငယ်တစ်ယောက် ဒုက္ခရောက်နေတယ်ဆိုတဲ့ သတင်းကို ရရှိခဲ့တယ်။ ကလေးမလေးက မော်လမြိုင်မှာရှိတဲ့ ရတနာထက်ကေတီဗီမှာ ရှိနေတယ်။ သတင်းရတဲ့နေ့မှာပဲ မိကျလွန်းထောက် မော်လမြိုင်ကို လိုက်သွားပြီး ကလေးမလေးကို အိမ်ပြန်ခေါ်လာတယ်။ လူကုန်ကူးမှုတားဆီးရေးအဖွဲ့က ကလေးမလေးကို မေးခွန်းတွေ မေးပြီးတဲ့နောက်မှာတော့ လူကုန်ကူးမှုနဲ့ အမှုဖွင့်ခဲ့တယ်။ ကလေးမလေးက ကားပေါ်မှာ လည်း အဓမ္မကျင့်တာ ခံခဲ့ရလို့ အဓမ္မပြုကျင့်မှုနဲ့လည်း အမှုဖွင့်သွားမယ်။ အောက်တိုဘာ (၁၁) ရက်မှာတော့ လူကုန်ကူးမှုနဲ့ တရားဝင်အမှုဖွင့်နိုင်ခဲ့တယ်’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)^{၃၃}

၄-ခ) ကျူးလွန်သူများ

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများအတွင်း မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း က ကောက်ခံရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များကို လေ့လာသုံးသပ်ပြီးနောက်တွင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်း ဖက်ကျူးလွန်သူများ၏ အမျိုးအစားနှင့် သဘောသဘာဝများကို သိရှိလာခဲ့သည်။ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့သော ဖြစ်စဉ်များအားလုံးတွင် ကျူးလွန်သူများသည် အမျိုးသားများသာ ဖြစ်ကြ သည်။ ၎င်းအပြင် ကျူးလွန်သူများသည် ကျူးလွန်ခံရသူများနှင့် သိကျွမ်းနေလေ့ရှိပြီး အများစုမှာ အိမ်နီးနားချင်း များ သို့မဟုတ် အသိမိတ်ဆွေများ သို့မဟုတ် မိသားစုဝင်များဖြစ်နေကြသည်။ အနည်းငယ်သော ကျူးလွန်သူ များကသာ လူစိမ်းသူစိမ်းများ ဖြစ်နေကြသည်။ ကမ္ဘာ့သက်ငယ်အကြမ်းဖက်မှု အစီရင်ခံစာအရ ဤအချက် သည် အထူးအံ့ဩစရာအချက်တစ်ခု မဟုတ်ချေ။ အဆိုပါအစီရင်ခံစာအရ မိန်းကလေးငယ်များအပေါ် လိင် အကြမ်းဖက်မှုကျူးလွန်တတ်သူများ အများစုသည် မိသားစုဝင်အမျိုးသားများနှင့် ယုံကြည်စိတ်ချ (သည်ဟု ထင်)ရသော အမျိုးသားများ ဖြစ်နေကြသည်။^{၃၄} မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့သော ဖြစ်စဉ် (၂၀) အနက် ကျူးလွန်သူ (၉) ဦးမှာ အိမ်နီးနားချင်း အသိမိတ်ဆွေများ ဖြစ်နေပြီး (၆) ဦးမှာ ကျူးလွန်ခံရသူနှင့် တစ်နည်းတစ်ဖုံ ပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှု ရှိနေကာ (၂) ဦးသာလျှင် သိကျွမ်းမှုမရှိသော လူစိမ်းများ ဖြစ်နေသည်။ အတည်ပြုချက်ရယူနိုင်ခြင်းမရှိသော ကျူးလွန်သူ (၂) ဦးရှိပြီး နောက်ထပ် ကျူးလွန်သူ (၁) ဦးမှာ တပ်မတော်သား ဖြစ်သည်။

၄-ခက) အိမ်နီးနားချင်းအသိမိတ်ဆွေများ

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများအတွင်း မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း က ကောက်ခံရရှိသော ဖြစ်စဉ်များ၏ (၄၅) ရာခိုင်နှုန်းတွင် ကျူးလွန်သူများသည် ကျူးလွန်ခံ ကလေးငယ်များ ၏ အိမ်နီးနားချင်းအသိမိတ်ဆွေများ ဖြစ်နေကြသည်။ အိမ်နီးနားချင်းအသိမိတ်ဆွေများဟုဆိုရာတွင် မိသားစု နှင့် ရင်းနှီးသောသူများ၊ အိမ်နီးနားချင်းများနှင့် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ ပါဝင်သည်။ ကျူးလွန်သူများမှာ မိမိတို့နှင့် ကောင်းစွာ သိကျွမ်းနေသောသူများ ဖြစ်နေသဖြင့် ကျူးလွန်ခံကလေးငယ်များ၏ မိသားစုဝင်များသည် ကျူးလွန်မှုကို မယုံကြည်နိုင်သည်အထိ အံ့အားသင့်ခဲ့ရသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။

၃၃ ကျိုက်မရောမှ ပျောက်ဆုံးနေသော မိန်းကလေးငယ် လူကုန်ကူးခံရပြီး အဓမ္မအကျင့်ခံရ - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၆ အောက်တိုဘာလ ၁၉။

၃၄ Pinheiro, Paulo Sergio, ၏ Secretary General's World Report on Violence Against Children. ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ - ၂၀၀၈။

ဥပမာအားဖြင့်ဆိုရလျှင် ၂၀၁၆ နိုဝင်ဘာလတွင် မွန်ပြည်နယ် သံဖြူဇရပ်မြို့နယ် ကျေးရွာ၌ အသက် (၁၈) နှစ်အရွယ် ကလေးငယ်တစ်ဦးက အသက် (၉) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးကို အဓမ္မ ပြုကျင့်ရန် ကြံစည်ကြိုးစားခဲ့သည်။ ဖြစ်စဉ်မှာ မိန်းကလေးငယ်၏ အဖွားဖြစ်သူ၏ နေအိမ်တွင် နံနက် စောစော စီးစီး ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မိန်းကလေးငယ်၏ အော်ဟစ်မှုကြောင့် အဖွားဖြစ်သူ လန့်နိုးလာသဖြင့် ကျူးလွန်သူက ထွက်ပြေးသွားခဲ့သည်။

‘(ကျူးလွန်)သူက ကျွန်မတို့ကို ရှိနေတယ်လို့တောင် စိတ်ထဲမထားဘူးလို့ ခံစားရ တယ်။ သူက စောစောစီးစီး ပြန်တောင်းပန်ရင် ကျွန်မတို့က စိတ်ကောင်းထားပြီး ခွင့်လွှတ် လိုရသေးတယ်။ ကျွန်မမြေလေးအပေါ် သူ ဒီလိုလုပ်လိမ့်မယ်လို့ ဘယ်တုန်းကမှ မထင်ထား ဘူး။ သူ့မိဘတွေဆိုရင် ကျွန်မတို့ရာဘာခြံမှာ အလုပ်လုပ်နေတာလေ။ သူဆိုရင်လည်း ကျွန်မတို့အိမ်ကို အမြဲလာလည်နေကျပဲလေ’ (မွန်ပြည်နယ် သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်မှ အဓမ္မ ပြုကျင့်ရန် ကြံစည်ကြိုးစားမှုကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အသက် (၉) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ် ၏ အဖွားဖြစ်သူနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)။^{၇၅}

အချို့သောဖြစ်စဉ်များတွင် ရင်းနှီးသော အိမ်နီးနားချင်း အသိမိတ်ဆွေဖြစ်နေခြင်းကပင် ကျူးလွန်သူ များအတွက် အားသာချက်တစ်ခုဖြစ်နေသည်။

ဥပမာအနေဖြင့် အထက်ဖြစ်စဉ်တစ်ခုတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အိမ်နီးနားချင်းတစ်ဦးက ကျူးလွန်မှု ကို မြင်တွေ့ခဲ့သော်လည်း ကျူးလွန်သူသည် ကလေးငယ်၏ မိသားစုနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သူ ဖြစ်နေသဖြင့် ကလေးငယ်ကို ညဘက်တွင် မိဘအိမ်ပြန်ပို့သည်ဟုသာ ထင်မြင်ယူဆခဲ့သဖြင့် ကျူးလွန်မှုကို တားဆီးနိုင်စွမ်း မရှိခဲ့ချေ။ ဤအချက်ကြောင့်ပင် ကလေးငယ်အနေဖြင့် မိသားစုနှင့်သိကျွမ်းသူ ရဲအရာရှိဟောင်းတစ်ဦး၏ အဓမ္မပြုကျင့်မှုနှင့် သတ်ဖြတ်မှုကို ခံခဲ့ရသည်။^{၇၆}

အခြားသော ဖြစ်စဉ်များတွင်လည်း အိမ်နီးနားချင်းအသိမိတ်ဆွေများက စားစရာများ၊ မုန့်ပဲ သွားရည်စာများနှင့် ငွေကြေးများကို အသုံးပြုပြီး ကလေးသူငယ်များ၏ ယုံကြည်မှုကို ရယူကာ ပြစ်မှုကျူးလွန် နိုင်သော နေရာများသို့ ဖြားယောင်းခေါ်ဆောင်သွားကြသည်။ ၂၀၁၄ ဒီဇင်ဘာလတွင် မွန်ပြည်နယ် ချောင်းဆုံ မြို့နယ်၌ အသက် (၇၄) နှစ်အရွယ် အဘိုးအိုတစ်ဦးက အသက် (၁၆) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးကို အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သည်။ မိန်းကလေးငယ်အနေဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် သွားရောက် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသော မိဘများ နှင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုရန်အတွက် အဆိုပါအဘိုးအို၏ တယ်လီဖုန်းဆိုင်ကို မကြာခဏ လာရောက်နေသဖြင့် အဘိုးအိုနှင့် ရင်းနှီးပြီးသား ဖြစ်သည်။

၇၅ သံဖြူဇရပ်တွင် အသက် (၉) နှစ်အရွယ် ကလေးငယ်ကို အဓမ္မပြုရန် ကြံစည် - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီ ၁၇။

၇၆ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသော ပုံနှိပ်မထုတ်ဝေရသေးသည့် အမှုဖြစ်စဉ်။

‘ဒီဇင်ဘာလ (၆) ရက်နေ့ နေ့လည် (၁) နာရီလောက်မှာ မိ.....က ဈေးထဲကို မုန့်သွားဝယ်နေတုန်း ဦး..... နဲ့ တွေ့တယ်။ ဦး..... က မိ..... ကို ဆေးဝယ်ခိုင်းဖို့ ပြောတော့ မိ..... က သူ့အိမ်ထဲကို လိုက်ဝင်ခဲ့တယ်။ အိမ်ထဲ လည်းရောက်ရော ဦး.....က တံခါးကို ပိတ်ပြီး ဓားနဲ့ ထောက်တော့တာပဲ။ အော် မယ်ဆိုရင် သတ်ပစ်မယ်လို့ ခြိမ်းခြောက်ပြီး အဓမ္မကျင့်ခဲ့တယ်။ နောက်တော့ ကလေးမရဲ့ မိဘတွေကိုပြောပြရင် သတ်ပစ်မယ်ဆိုပြီး ခြိမ်းခြောက်ခဲ့တယ်’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)^{၃၇}

၄-၁၁) မိသားစုဝင်များ

သွေးသားတော်စပ်ခြင်း သို့မဟုတ် (မိသားစုဝင်များ၏ အိမ်ထောင်ဖက်များမှ) ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း သည် ကျူးလွန်သူနှင့် ကျူးလွန်ခံရသူအကြား ဒုတိယအများဆုံးသော တော်စပ်ပုံ ဖြစ်သည်။ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိထားသော ဖြစ်စဉ်များတွင် ကလေးသူငယ် (၆) ဦးက ၎င်းတို့မိသားစုဝင်များ၏ အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းကို ခံခဲ့ကြရသည်။ အဆိုပါ (၆) ဦးအနက် (၂) ဦးသည် ဖခင်အရင်း သို့မဟုတ် အစ်ကိုအရင်း၏ အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း ခံခဲ့ရခြင်းဖြစ်ပြီး (၄) ဦးသည် ဦးလေး သို့မဟုတ် ဝမ်းကွဲညီအစ်ကိုများ၏ အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းကို ခံခဲ့ကြရခြင်း ဖြစ်သည်။

၂၀၁၆ စက်တင်ဘာလတွင် မွန်ပြည်နယ် မော်လမြိုင်မြို့၌ အသက် (၈) နှစ်အရွယ်ကလေးငယ်ကို ၎င်း၏ခဲအိုက အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သည်။

‘အဝတ်လျှော်ရာကနေ အိမ်ပြန်လာတော့ ကျွန်မသမီးကို (သူ့ခဲအိုဖြစ်သူ)က အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့တယ်လို့ အိမ်နီးနားချင်းတွေက လာပြောတယ်။ သူနဲ့က တော်တော်လေးရင်းနှီးတော့ ကျွန်မဖြင့် ယုံတောင် မယုံနိုင်ဘူး’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)^{၃၈}

၄-၁၈) တပ်မတော်သား

ယခင်ကထုတ်ဝေခဲ့သော အစီရင်ခံစာများတွင် တပ်မတော်သားများ၏ လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို များစွာဖော်ပြခဲ့သော်လည်း ယခုအစီရင်ခံစာတွင်မူ တပ်မတော်သားကျူးလွန်သော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုတစ်ခုကိုသာ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့သည်။^{၃၉} ၂၀၁၃ ဒီဇင်ဘာလ (၂၄) ရက်နေ့တွင် မွန်ပြည်နယ် ရေးမြို့နယ်၌ အမှတ် (၃၁) ခြေမြန်တပ်ရင်းမှ တပ်မတော်သား (၁) ဦးက အသက် (၁၃) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးကို ၎င်း၏နေအိမ်မှ အဓမ္မခေါ်ဆောင်ပြီး အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သည်။

၃၇ ချောင်းဆုံမြို့နယ်တွင် အသက် (၇၄) အရွယ် အဘိုးအိုက အသက် (၁၆) နှစ်အရွယ် ကျောင်းသူကို အဓမ္မပြုကျင့်၊ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၅ ဖေဖော်ဝါရီ ၂။

၃၈ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသော ပုံနှိပ်မထုတ်ဝေရသေးသည့် အမှုဖြစ်စဉ်။

၃၉ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက တပ်မတော်သားများက အမျိုးသမီးများအပေါ် ကျူးလွန်ခဲ့သော လိင်အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်စဉ်များစွာကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ အကျယ်သိလိုပါက အလုံးစုံဖျက်သုဉ်းခြင်း (Laid Waste) ၂၀၀၉ မေလနှင့် စစ်တန်းလျားသို့ အလှူလျှောက်ခြင်း (Catwalks to the Barracks) ၂၀၀၅ ဇူလိုင် ကို ကြည့်ရှုရန်။

‘အခင်းဖြစ်တဲ့ညက မိ..... က သူ့ရဲ့မိဘတွေ အပြင်ရောက်နေတုန်း သက်ကယ်ရက်နေတယ်။ သက်ကယ်တွေ သယ်ဖို့ နဲ့ သူ့အဖော် ယောက်ျားလေး (၃) ယောက်က မိ.....ရဲ့အိမ်ကို ည (၇) နာရီလောက်မှာ ရောက်လာကြတယ်။ က အိမ်ထဲအတင်းဝင်လာပြီး မိ.....ကို အတင်းဖက်တယ်။ ပြီးတော့ သူ့ကို မွန်အမျိုးသား ကျောင်းဆောင်ကို ခေါ်သွားပြီး အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့တယ်။ အဖော်ယောက်ျားလေးတွေက ကလေးမကို ကြိုးနဲ့ဝိုင်းတုပ်ဝိုင်းချုပ်ပေးတယ်။ အဓမ္မကျင့်တာကတော့ တစ် ယောက်တည်းပဲ’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့ သော ဖြစ်စဉ်)⁹⁰

၄-ဂ) ဖွင့်ဟပြောဆိုခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်တန်းခြင်း

လိင်အကြမ်းဖက်ခံရမှု (၁၈) မှုတွင် (၁၁) ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သော အမှု (၂) မှုတွင်သာ အကြမ်းဖက်ခံ ရသော ကလေးငယ်များက မိဘ သို့မဟုတ် အုပ်ထိန်းသူများ၏ စတင်မေးမြန်းခြင်းမရှိဘဲ ၎င်းတို့ဘာသာ ဖွင့်ပြောတိုင်တန်းခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော ကလေးငယ်များသည် ၎င်းတို့ ယုံကြည်အားကိုးရသူများကို ချက်ချင်းဖွင့်ပြောတိုင်တန်းခြင်းထက် အချိန်ကာလ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဖွင့်ပြောခြင်းမရှိဘဲ တိတ်ဆိတ်နေတတ်ကြသည်။ လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ် (၂) ခုတွင် အိမ်နီးနားချင်း သို့မဟုတ် အဖိုးအဖွားများသို့ ဖွင့်ပြောတိုင်တန်းခြင်း မပြုလုပ်မီ ကလေးငယ်များသည် လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို အကြိမ်ကြိမ်ကြုံတွေ့ခဲ့ရကြောင်း သိရသည်။ သို့သော် အချို့ဖြစ်စဉ်များတွင် ကလေးငယ်များအနေဖြင့် သိသာ ထင်ရှားစွာ ဒဏ်ရာရရှိခြင်း သို့မဟုတ် တစ်ညနှင့် တစ်ညထက်ပို၍ ပျောက်ဆုံးနေခြင်းတို့ကြောင့် မိဘအုပ်ထိန်း သူများက မေးမြန်းရာမှ လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များကို ဖွင့်ပြောခဲ့ကြသည်။

ကျူးလွန်သူများက အဓမ္မပြုကျင့်စဉ်က ခြိမ်းခြောက်ခဲ့မှုများကြောင့် ကြောက်ရွံ့ခြင်းကို ခံစားခဲ့ရ ကြောင်း အကြမ်းဖက်ခံကလေးငယ်များက ပြောဆိုပါသည်။ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုတွင် အသက် (၁၇) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်က ကျူးလွန်သူ ၎င်းဦးလေးဖြစ်သူ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကြောင့် အဓမ္မပြုကျင့်ခံရကြောင်းကို အဖွားဖြစ်သူအား ဖွင့်မပြောရဲဘဲ ကိုယ်ဝန်ရရှိလာသည့်အခါတွင်မှသာ သူနာပြုဆရာမကို မလွှဲမရှောင်သာ ဖွင့်ပြောခဲ့ရသည်။ သူနာပြုဆရာမက ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အလုပ်လုပ်နေသော မိန်းကလေး၏မိဘများကို အကြောင်းကြားခဲ့သဖြင့် မိဘများက ပြန်လာပြီး ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးထံသို့ တိုင်ကြားခဲ့သည်။⁹¹

အခြားသောဖြစ်စဉ် (၂) ခုတွင် အသက် (၃) နှစ်နှင့် (၄) နှစ်အရွယ် ကလေးငယ်များဖြစ်နေသဖြင့် ၎င်းတို့ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အဖြစ်အပျက်ကို (လိင်အကြမ်းဖက်မှုဟု) နားလည်ရန် ငယ်ရွယ်လွန်းလှသည်။ ငိုယိုခြင်းကြောင့် သို့မဟုတ် ဒဏ်ရာရရှိနေခြင်းကြောင့် မိဘအုပ်ထိန်းသူများက မေးမြန်းသည့်အခါတွင်လည်း နာကျင်နေသည်ဟုသာ ပြန်ပြောနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၅ ဧပြီလတွင် အသက် (၃) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ် တစ်ဦးက အသက် (၇၀) နှစ်အရွယ်ရှိ အိမ်နီးနားချင်းတစ်ဦးဖြစ်သူ၏ နေအိမ်မှ ငိုယိုလျက် ပြန်လာခဲ့သည်။

၄၀ အမှတ် (၃၁) ခြေမြန်တပ်ရင်းမှ စစ်သားတစ်ဦးက ဒေသခံမိန်းကလေးငယ်ကို အဓမ္မပြုကျင့် - မွန်ပြည်လူ့အခွင့် အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၄ ဇန်နဝါရီ ၉။

၄၁ မုဒုံမြို့နယ်တွင် (၁၇) နှစ်အရွယ်တူမကို အဓမ္မပြုကျင့်သူအား လျော်ကြေးငွေ ပေးချေရန် အမိန့်ချ - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၅ စက်တင်ဘာ ၉။

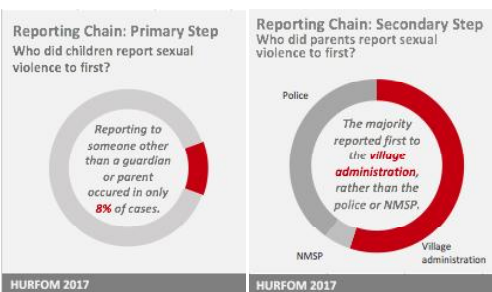
‘သူမိန်းမကိုယ်က နာနေတယ်လို့ သူ့အဖွားကို ပြောပြတော့ အဖွားဖြစ်တဲ့သူက ရေးဆေးပေးခဲ့တယ်။ (ဒါပေမယ့်) မိန်းမကိုယ်ကို စစ်ကြည့်တဲ့အခါမှာတော့ နီရဲပြီး သွေးတွေထွက်နေတယ်။ အဖွားက အနာကို ဆေးထည့်ပေးပြီးတော့ ဘယ်လိုဖြစ်တာလဲ မေးတယ်။ အဲလူကြီးက သူ့ကို အိပ်ရာထဲခေါ်သွားပြီး တုတ်မာမာနဲ့ ထိုးတယ်လို့ ပြန်ပြောတယ်။ သူက တကယ့်ကလေးလေးပဲရှိသေးတော့ ဘာကိုမှ နားမလည်သေးဘူးလေ’ (မွန်ပြည်နယ် မော်လမြိုင်မြို့နယ်မှ အသက် (၃) နှစ်အရွယ် အဓမ္မပြုကျင့်ခံရသူ၏ အဖွားဖြစ်သူနှင့် တွေ့ဆုံ မေးမြန်းခြင်း)^{၆၂}

ဖြစ်စဉ် (၁၈) ခု၌ (၃) ခုတွင် အဖိုးဖြစ်စေ ဦးလေးဖြစ်စေ အိမ်နီးနားချင်း များဖြစ်စေ မျက်မြင် သက်သေများ ရှိခဲ့သည်။ သို့သော် အဆိုပါမျက်မြင်သက် သေများက နည်းလမ်းတကျ တိုင်တန်းခဲ့သည် သို့မဟုတ် ကျူးလွန်ခံရသူများကို ချက်ချင်း မေးမြန်းစုံစမ်းခဲ့သည်ဟု မဆိုလိုပါ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် အသက် (၁၀) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးကို အသက် (၄၆) နှစ်အရွယ် အမျိုးသား တစ်ဦးက သွေးဆောင်ဖြားယောင်းပြီး အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သည်။

‘ကလေးမရဲ့ အိမ်ကို လွန်ပြီး လမ်းမနားလည်းရောက်ရော ကလေးမကို ပါးစပ်ပိတ်ပြီး အဓမ္မကျင့် တယ်။ ကလေးမအဒေါ်ရဲ့ ယောက်ျားနဲ့ သူ့သားက အပြင်က ပြန်လာတဲ့အချိန်နဲ့တိုးတော့ ကျူးလွန်သူကလည်း ထွက်ပြေးသွားတယ်။ ကလေးမအဒေါ်ရဲ့ ယောက်ျား က အဖြစ်အပျက်ကို သူမိန်းမကို ပြန်ပြောခဲ့ပေမယ့် ဘယ်သူမှလည်း သူ့ကို မယုံသလို ဘာမှလည်းမလုပ်ကြ ဘူး။ မနက်ကျ ဟင်းကူချက်ဖို့ ကလေးမလေးကို သွားနှိုးမှ ငိုနေတာတွေတော့ မေးကြည့်မှ ညက (အဓမ္မပြု ကျင့်ခံရတဲ့) ကိစ္စကြောင့် နာနေတယ်လို့ ပြောတယ်’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်း ထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)^{၆၃}

၄-ဃ) ဖွင့်ဟပြောဆိုသည့် သို့မဟုတ် တိုင်တန်းသည့် နည်းလမ်းများ

ဖြစ်စဉ်အများစုတွင် ကျူးလွန်ခံရသည့်ကလေးငယ်များက အကြမ်း ဖက်မှုအကြောင်းကို သူတို့၏မိဘ သို့မဟုတ် အဖိုးအဖွားများကို ပထမဦး ဆုံး ဖွင့်ပြောခဲ့သည်။ ဖြစ်စဉ် (၁၈) ခုအနက် (၂) ခုတွင်သာ အကြမ်း ဖက်ခံရသောကလေးများက သူတို့၏မိဘ သို့မဟုတ် အဖိုးအဖွားမဟုတ် သူများကို ဦးစွာ ဖွင့်ပြောခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၏ အမှုဖွင့်တိုင်တန်းပုံကို လေ့လာကြည့်ပါက တရားစွဲဆိုခြင်း၊ တိုင်ကြားခြင်း မပြုလုပ်မီတွင် ရင်းနှီးသောတစ်စုံတစ်ဦးကို စတင်ဖွင့်ပြောလေ့ရှိသည်။

^{၆၄} ဤဖြစ်စဉ်ကို အသက် (၁၈) နှစ်အောက် မိန်းကလေးငယ်များတွင် ပိုမိုတွေ့ရပြီး လူကြီးသူမတစ်ဦးဦးကို ဖွင့်ပြောတိုင်ပင်ခြင်း မပြုလုပ်ဘဲ မည်သည့်အခါမျှ တရားစွဲဆို တိုင်ကြားမှု ပြုလုပ်ခြင်း မရှိချေ။ မိသားစုဝင် များကို ဖွင့်ပြောတိုင်ပင် ပြီးမှသာ တရားဥပဒေအတိုင်း တိုင်ကြားအမှုဖွင့်မည် သို့မဟုတ် တိုင်ကြား ခြင်းမပြုဘဲ လျှို့ဝှက်ထားမည်ကို ဆုံးဖြတ်ကြသည်။

^{၆၂} မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသော ပုံနှိပ်မထုတ်ဝေရသေးသည့် အမှုဖြစ်စဉ်။

^{၆၃} မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသော ပုံနှိပ်မထုတ်ဝေရသေးသည့် အမှုဖြစ်စဉ်။

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့သော ဖြစ်စဉ်များအားလုံးတွင် ကျူးလွန်ခံရသူ များ၏ မိသားစုဝင်များက ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးမှတစ်ဆင့် ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းပြီး လျော်ကြေးငွေဖြင့် ကျေးအေး ခဲ့သည်များ ရှိခဲ့သကဲ့သို့ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားရေးဌာနများ သို့မဟုတ် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ မှတစ်ဆင့် တရားမျှတမှု ရှာဖွေခဲ့သည်များလည်း ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ တိုင်ကြားမှုအမှုဖွင့်ခဲ့သည်ဟုဆိုသော်လည်း လိင်အကြမ်းဖက်ခံရခြင်းသည် ရှက်စရာကောင်းသော အဖြစ်အပျက်တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ခံယူထားသော အယူအဆသဘောထားများက အမှုဖွင့်တိုင်ကြားခြင်းများကို များစွာ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေသည်။

‘ပထမတော့ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို မတိုင်တော့ဘူးလို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ ဒီကိစ္စကို တခြားလူ တွေ သိသွားမှာကိုလည်း မလိုချင်ဘူးလေ။ (ဒါပေမယ့် အဲကိစ္စဖြစ်ပြီးနောက်ပိုင်းမှာ) မြေးမ လေးက မပျော်မရွှင်နဲ့ (အမြဲ) တိတ်ဆိတ်နေတယ်။ ဒါပေမယ့် အပြစ်လုပ်ခဲ့တဲ့သူကတော့ ရွာထဲမှာ သီချင်းတောင်ဆိုပြီး ပျော်ရွှင်နေတယ်’ (မွန်ပြည်နယ် သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်မှ အဓမ္မပြု ကျင့်ရန် ကြံစည်မှုကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အသက် (၉) နှစ်အရွယ် ကလေးငယ်၏ အဖွား ဖြစ်သူနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၄၅}

‘အဲဒီကိစ္စအကြောင်းကိုလည်း သိရရော ဘာလုပ်လို့ ဘာကိုင်ရမှန်းလည်း မသိ ဘူး။ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကိုလည်း အကြောင်းမကြားဖြစ်ခဲ့ဘူး။ ကလေးမလေးကတော့ ဒဏ်ရာ ကြောင့် တစ်ညလုံးငိုနေတယ်။ မနက်ပိုင်း ရောက်ပြန်တော့လည်း ကျွန်မ(ကလေးမ၏ အဖွား)က ပဲပြတ်ရောင်းဖို့ အိမ်ကထွက်ရတယ်။ ဈေးရောင်းတာကနေ ပြန်လာတော့ ကလေးမလေးက အနာရှိနဲ့ အဖျားတက်လို့ ဆေးခန်းသွားပြကြတယ်။ ရှက်လို့ ဘာတွေ ဖြစ်ခဲ့တယ်ဆိုတာကို ဆေးခန်းကိုလည်း မပြောပြရဲဘူး’ (မွန်ပြည်နယ် မော်လမြိုင်မှ အသက် (၃) နှစ်အရွယ် လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူ ကလေးငယ်၏ အဖွားနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၄၆}

မွန်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များသည် အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုး၏ အုပ်ချုပ်မှုနယ်ပယ်အောက်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ဖြစ်စဉ်များ၏ (၈၅) ရာခိုင်နှုန်းသည် အစိုးရထိန်းချုပ်ဧရိယာများနှင့် အစိုးရ၏ တရားစီရင်မှုစနစ်အောက်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အစိုးရ ထိန်းချုပ်ရာပြင်ပတွင်မူ ကရင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ထိန်းချုပ်ရာဒေသ (မွန်ပြည်သစ်ပါတီ နှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ) ပူးတွဲထိန်းချုပ်ရာဒေသဖြစ်သော မွန်ပြည်နယ် ရေးမြို့နယ်နှင့် တနင်္သာရီတိုင်း ရေဖြူမြို့နယ်များတွင် ဖြစ်စဉ် (၁) ခုစီ စုစုပေါင်း ဖြစ်စဉ် (၃) ခု ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီထိန်းချုပ်ရာ

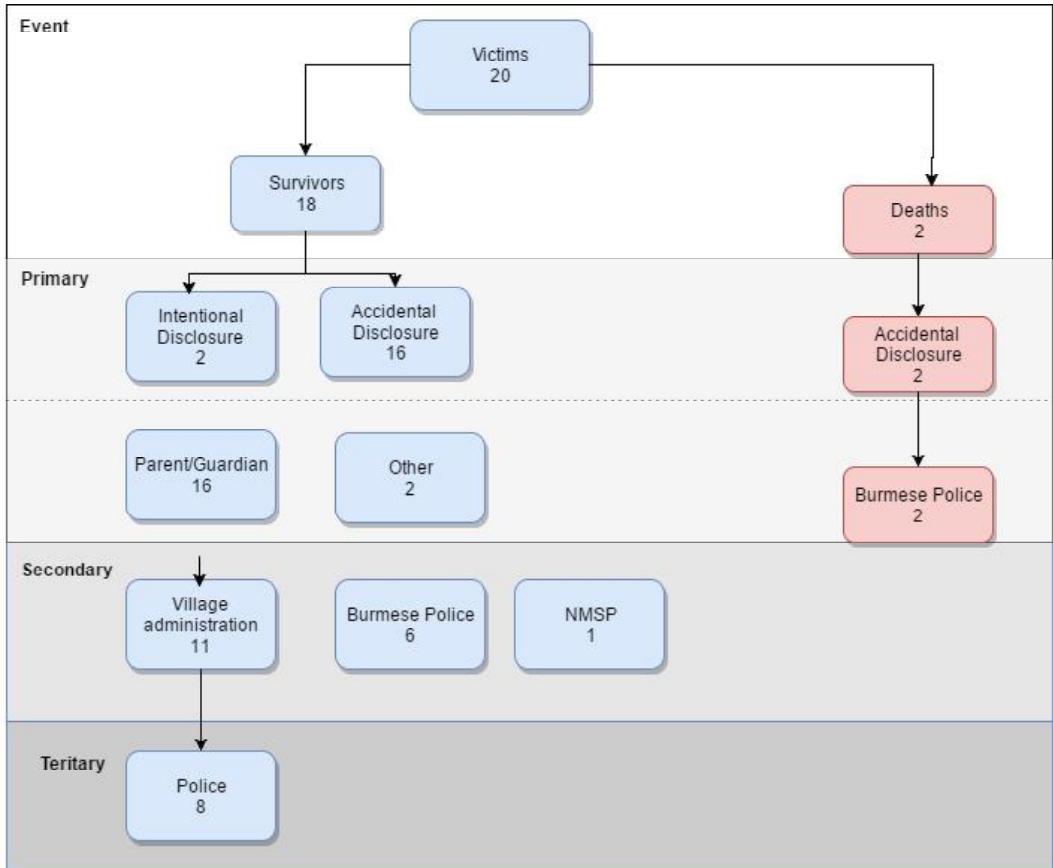
၄၄ အသေးစိတ် သိရှိလိုပါက ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women)က ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသော Justice Base -Voices from the Intersection: Women’s access to justice in the plural legal system in Myanmar ကို ကြည့်ရှုရန်။

၄၅ သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်တွင် အသက် (၉) အရွယ် မိန်းကလေးကို အဓမ္မပြုကျင့်ရန် ကြံစည်မှု ဖြစ်ပွား - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၇ - ဇန်နဝါရီလ ၁၇။

၄၆ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသော ပုံနှိပ်မထုတ်ဝေရသေးသည့် အမှုဖြစ်စဉ်။

ကျေးရွာတွင် နစ်နာသူများက မွန်ပြည်သစ်ပါတီသို့ တိုက်ရိုက်တိုင်ကြားခဲ့ပြီး ပါတီ၏ ဥပဒေအတိုင်း ဆုံးဖြတ်ကာ နစ်နာသူများအား လျော်ကြေးငွေပေးခဲ့သည်။ သို့သော် အဓမ္မခေါ်ဆောင် (ပြီး လက်ထပ်ပေါင်းသင်း) ခြင်းကိစ္စတစ်ခုတွင်မူ နစ်နာသူများက မွန်ပြည်သစ်ပါတီအပြင် မွန်ပြည်နယ် ရေးမြို့နယ် ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့ကိုပါ တိုင်ကြားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။

ဖြစ်စဉ်ပြဇယား (၁.၁) လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသော ကလေးငယ် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်ခဲ့ပါက အများဆုံး တွေ့ရသော ဖွင့်ပြောတိုင်တန်းပုံအဆင့်ဆင့်

ဒေသဆိုင်ရာ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို တိုင်ကြားခြင်းသည် အများဆုံးသော ဖွင့်ဟတိုင်ကြားခြင်း ပုံစံဖြစ်ပြီး ဒုတိယအဖြစ်များဆုံးသော ဖွင့်ပြောတိုင်ကြားမှုမှာ မိသားစုဝင် သို့မဟုတ် အုပ်ထိန်းသူများမှတစ်ဆင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များသို့ တိုင်ကြားခြင်း ဖြစ်သည်။ အစိုးရထိန်းချုပ်ရာဒေသနှင့် ပူးတွဲထိန်းချုပ်ရာဒေသတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ် (၁၉) မှုအနက် ဖြစ်စဉ် (၁၁) မှုတွင် ၎င်းတို့၏ ကလေးငယ်များ ကြုံတွေ့ရသော လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို မိသားစုဝင်များက နယ်မြေရဲစခန်းထက် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးကိုသာ ဦးစွာ သတင်းပို့တိုင်ကြားခဲ့သည်။ ကျေးရွာအဆင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်တွင် သေးငယ်သောဖြစ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်သော်လည်း ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအနေဖြင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုကဲ့သို့သော ရာဇဝတ်မှုများကို

ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရန် တရားဝင်အခွင့်အာဏာများ မရှိကြောင်းကိုမူ သတိပြုရမည်ဖြစ်သည်။^{၇၇} ပြစ်မှုများကို နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းခြင်း၊ နစ်နာကြေးပေးခြင်းဖြင့် ရိုးရာအစဉ်အလာအတိုင်း ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြပြီး လိုင်အကြမ်းဖက်မှု နစ်နာသူများအနေဖြင့် လျော်ကြေးငွေ လက်ခံခြင်းဖြင့်သာ လမ်းဆုံးခဲ့သည်။

အထက်ပါအကြောင်းအရာများကြောင့် လိုင်အကြမ်းဖက်မှု ပြဿနာများကို ကျေးရွာအဆင့်တွင်သာ ဖြေရှင်းအဆုံးသတ်လေ့ရှိသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆရ သော်လည်း^{၇၈} မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့သော ဖြစ်စဉ်များတွင် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက စီရင်ဆုံးဖြတ်သော ဖြစ်စဉ်တစ်ခုပါ ပါဝင်လာခဲ့သည်။ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးထံသို့ သတင်းပို့တိုင်ကြားခဲ့သော အမှု (၁၁) မှုအနက် (၈) မှုကို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး များက ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့သို့ တဆင့် ပြန်လည်တိုင်ကြား လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ အမှု (၂) မှုကို မွန်ပြည်သစ်ပါတီသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ပြီး ကျန် (၁) မှုကို နယ်မြေခံတပ်ရင်းနှင့် တိုက်ရိုက်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကာ အမှုကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးသို့ တိုင်ကြားခဲ့သော အမှုတစ်ခုတွင် အဆိုပါအမှုကို သက်ဆိုင်ရာပြည်သူ့ ရဲစခန်းသို့ လွှဲပြောင်းပေးရန် ဒေသခံ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုက အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို ဖိအားပေးခဲ့ရသည်။

၂၀၁၅ ဇွန်လတွင် အသက် (၄၆) နှစ်အရွယ် အမျိုးသားတစ်ဦးက အသက် (၁၀) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးကို မွန်ပြည်နယ် မော်လမြိုင်မြို့၌ အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သည်။

‘သူ အဓမ္မပြုကျင့်ခံရပြီး အတော်လေးနာနေတယ်လို့ ကလေးမလေးက ပြောတယ်။ ကလေးမရဲ့ အဒေါ်ကလည်း အဖြစ်အပျက်ကို ယုံဖို့ခက်ပေမယ့် ကလေးမက ပြုကျင့်ခံရတာ သေချာတယ်ပြောနေတော့ မနက်စောစောမှာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအိမ်ကို သွားတယ်။ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ဒါဟာ အိမ်နီးနားချင်းကြားမှာဖြစ်တဲ့ ပြဿနာဆိုပြီးတော့ တိတ်တိတ်နေဖို့ ပြောတယ်။ ကလေးမအဒေါ်က မကျေနပ်တော့ အဲဒီကိစ္စကို မွန်ပြည်နယ်လုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး ရှေ့ဆောင်အသင်းကို တိုင်လိုက်တယ်။ အဲဒီအသင်းကနေ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို ဥပဒေနဲ့အကြပ်ကိုင် ပြောဆိုတော့မှ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက အရေးယူမှုတွေ စလုပ်တယ်။ နောက်တော့ ကျွန်မတို့က အဲအမှုကို မြိုင်သာယာ ရဲစခန်းကို တိုင်ကြားအမှုဖွင့်ခဲ့တယ်’ (မွန်ပြည်နယ်လုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး ရှေ့ဆောင်အသင်းမှ ဒေါ်ခင်သန်းထွေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၇၉}

၄၇ အသေးစိတ်အချက်အလက်များအတွက် အခန်း (၃) နောက်ခံသမိုင်းကို ကြည့်ရန်။

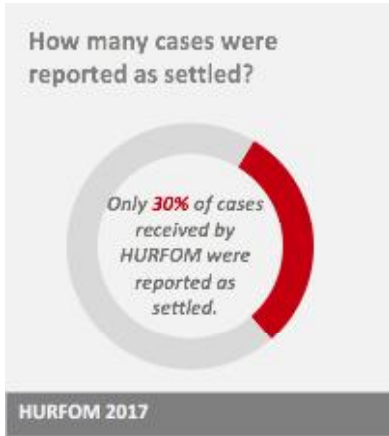
၄၈ လိုင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များကို ကျေးရွာအဆင့်တွင်သာ ဖြေရှင်းလေ့ရှိသည်ဟူသော အချက်ကို လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ တရားရေးကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းစဉ်တွင် တွေ့ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ပိုမိုသိရှိလိုပါက အခန်း (၅) ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအသံများ ကို ကြည့်ရှုရန်။

၄၉ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသော ပုံနှိပ်မထုတ်ဝေရသေးသည့် အမှုဖြစ်စဉ်။

လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူများ၏ မိသားစုဝင်များက ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့သို့ တိုက်ရိုက်တိုင်ကြားခြင်းသည် ဒုတိယအတွေ့ရဆုံးသော တိုင်ကြားမှုပုံစံဖြစ်သည်။ ဖြစ်စဉ် (၂၀) နက် (၈) ခုတွင် လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူများ ၏ မိသားစုဝင် သို့မဟုတ် အုပ်ထိန်းသူများက ဖြစ်စဉ်ကို မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့သို့ တိုက်ရိုက်တိုင်ကြားခဲ့ သည်။

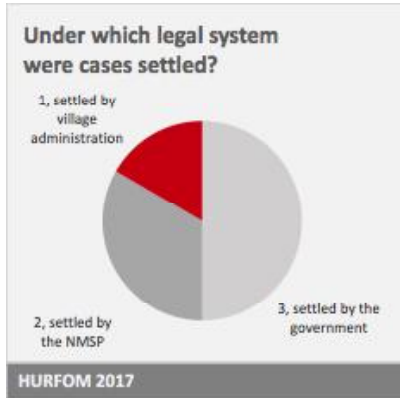
၄-င) တရားရေးဌာနများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ

ဖြစ်စဉ်အားလုံးအနက် (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သော ဖြစ်စဉ် (၆) ခုသာ အမှုပြီးပြတ်သည်အထိ စီရင်ချက်ချနိုင်ခဲ့ပြီး ရပ်ကျေး အာဏာပိုင်က (၁) ခု၊ နိုင်ငံတော်တရားစီရင်ရေးဌာနများက (၃) ခုနှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ တရားရေးဌာနများက (၂) ခု စီရင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ သည်။ ကျန်ရှိနေသော ဖြစ်စဉ်များအနက် ဖြစ်စဉ် (၂) ခုကိုမူ ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် တရားရေးဌာနများ၏ ဆက်လက်အရေး ယူဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိဘဲ စုံစမ်းစစ်ဆေးဆဲကာလဟု သတ်မှတ် ခဲ့သည်။ ဖြစ်စဉ် (၁၂) ခုကို ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့က ဆက်လက်စုံစမ်း နေဆဲ ဖြစ်သည်။

ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက စီရင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော အမှု (၁) မှုတွင် ကျူးလွန်သူက နစ်နာသူကို လျော်ကြေးငွေ တစ်သိန်းသုံး သောင်း(၁၃၀၀၀၀)ကျပ် (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၉၄၅.၄၀ ဒေါ်လာ) ပေးချေပြီး ပြစ်ဒဏ်စီရင်ခံရခြင်းမှ လွတ်မြောက်ခဲ့သည်။^{၁၀}

မွန်ပြည်သစ်ပါတီက စီရင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော အမှု (၂) ခုတွင် ပထမအမှုတွင် ကျူးလွန်သူက အဓမ္မပြုကျင့်ကြောင်း သက်သေမပြနိုင်သဖြင့် လျော်ကြေးငွေ ပေးချေပြီး ပြန်လည်လွတ်ပေးခဲ့ရသည်။ ဒုတိယအမှုတွင်မူ အဓမ္မခေါ်ဆောင်ပေါင်းသင်းမှုဖြင့် ကျူးလွန်သူကို ထောင်ဒဏ် (၃) နှစ် ချမှတ်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံတော်တရားစီရင်ရေးဌာနများက စီရင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော အမှု (၃) မှုတွင် ကျူးလွန်သူအားလုံးကို ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ (၃၇၆) မုဒိမ်းမှုဖြင့် စွဲချက်တင်နိုင်ခဲ့ပြီး ထောင်ဒဏ် (၁) နှစ်နှင့် (၂) လ၊ (၃) နှစ်နှင့် (၁၀) နှစ်အသီးသီး ချမှတ်ခဲ့သည်။ မြန်မာ နိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့ထံသို့ တိုင်ကြားပြီးဖြစ်သည့် ကျန်ရှိနေသော ဖြစ်စဉ် (၁၃) ခုနှင့် ပတ်သက်၍ နောက်ထပ် အတည်ပြုချက်များကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးက ရရှိသေးခြင်း မရှိသေးသော်လည်း ဖြစ်စဉ် (၉) ခုတွင်မူ ကျူးလွန်သည်ဟု တိုင်ကြားခံရသော သူများ ကို ဖမ်းဆီးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။^{၁၁}

၅၀ ငွေကြေးလဲလှယ်နှုန်းထားများကို ၂၀၁၇ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၇) ရက်နေ့ကာလအတိုင်း သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အမေရိကန် (၁) ဒေါ်လာလျှင် မြန်မာကျပ်ငွေ (၁၃၇၅.၀၈) ကျပ် ရှိသည်။ (တတတ.ထန.သော)
၅၁ ယခုအစီရင်ခံစာပါ ဖြစ်စဉ်များနှင့်ပတ်သက်၍ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက သုတေသနပြုလုပ်လျက်ရှိပြီး နောက်ဆက်တွဲအစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ဝေသွားမည် ဖြစ်သည်။

အခန်း (၅)

ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအသံများ သို့မဟုတ် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည်သူလူထု

ဤအခန်းတွင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ၎င်းအကြမ်းဖက်မှု အတွက် တရားမျှတမှု ပြန်လည်ရှာဖွေရာတွင် ကြုံတွေ့ရဆိုင်နေရသော အခက်အခဲ အတားအဆီးများကို ပိုမို သိရှိနားလည်နိုင်ရန်အတွက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ရွာသူရွာသားများနှင့် တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ အဖွဲ့အစည်းအားဖြင့်ဖြစ်စေ တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး ၎င်းတို့၏ သဘောထားအသံများကို နားထောင်ခဲ့သည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော သူများတွင် လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူများ၊ ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များနှင့် အိမ်နီးနားချင်းအသိုင်းအဝိုင်းများတို့ ပါဝင်ပြီး ၎င်းတို့၏ အကြမ်းဖက်မှုကို တိုင်ကြားဖွင့်ပြောပုံ၊ ကျူးလွန်သူအပြစ်ပေးခံရရန်အတွက် လျော်ကြေးငွေများကို ငြင်းဆန်ခဲ့ပုံ၊ အကြမ်းဖက်ခံရသူများအား ဖေးမကူညီပုံတို့ကိုလည်း ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်သည်။

ဤအခန်းတွင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှု မြင့်တက်လာခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အမြင်များ၊ ပညာရေးနှင့် ခေတ်မီနည်းပညာများအပေါ် လက်လှမ်းမီမှု၊ လိင်အကြမ်းဖက်မှုကျူးလွန်သူများအား သက်ညှာစွာ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်နေမှုနှင့် တရားသောဥပဒေများ စိုးမိုးမှုအားနည်းနေခြင်း စသည့်တို့နှင့် ပတ်သက်သော သဘောထားအမြင်များလည်း ပါဝင်သည်။

နောက်ဆုံးတွင် အကြမ်းဖက်မှုအတွက် တရားမျှတမှု ပြန်လည်ရှာဖွေ ရာတွင် ကြုံတွေ့နေရသော အခက်အခဲ အတားအဆီးများ၊ လိင်နှင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပတ်သက်သော ရှေးရိုးဆန်သည့်သဘောထားအမြင်များ၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုများ၊ တရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များအပေါ် မယုံကြည်မှုများစသည်တို့ကို ဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်သည်။

၅-က) ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားခဲ့ရသော အခက်အခဲများနှင့် ပတ်သက်သော သဘောထားအမြင်များ

ဤအစီရင်ခံစာပြုစုနေချိန်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ တရားမျှတမှုပြန်လည်ရှာဖွေရာတွင် အခက်အခဲများ၊ အတားအဆီးများ၊ စိန်ခေါ်မှုများ များစွာရှိကြောင်း သိရှိခဲ့သည်။ ဝေဖန်ကဲ့ရဲ့မှုများကို ကျော်လွှား၍ လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို

ဖွင့်ဟတိုင်ကြားရာတွင်လည်းကောင်း၊ တိတ်တဆိတ်နေရန် အင်အားကြီးကျူးလွန်သူများက ခြိမ်းခြောက်နေသည့်ကြားမှ တရားမျှတမှုအတွက် တိုက်ပွဲဝင် တောင်းဆိုရာတွင်လည်းကောင်း၊ တရားရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များနှင့် ကျူးလွန်သူက ထိုက်သင့်သော ပြစ်ဒဏ်ကျခံရေးအတွက် တရားရေးအရာရှိများနှင့် ဆက်ဆံတောင်းဆိုရာတွင်လည်းကောင်း၊ ကျူးလွန်သူများက ပြစ်ဒဏ်မှလွတ်မြောက် ရန်ရည်ရွယ်၍ ပေးအပ်လာသော လျော်ကြေးငွေများကို ငြင်းဆိုရာတွင်လည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားရေးရာအာဏာပိုင်များ၏ (မမျှတသော) ဆုံးဖြတ်ချက်များကို စုပေါင်းလက်မှတ်ရေးထိုး၍ ကန့်ကွက်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ မျှတသောရလဒ်များ ထွက်ပေါ်လာရန်အတွက် တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ပြောင်းလဲနိုင်ရန် တောင်းဆိုဆန္ဒပြရာတွင်လည်းကောင်း အခက်အခဲများ မည်မျှရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်ကို ၎င်းတို့၏ သဘောထား အသံများတွင် မြင်တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။

၅-ကက) ဖွင့်ဟတိုင်ကြားခြင်း

အကြမ်းဖက်ခံရသူများအနေဖြင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို ဖွင့်ဟတိုင်ကြားမှု ပြုလုပ်ရခြင်း သတ္တိရှိသော အပြုအမူ ဖြစ်သည်။ ကျွန်တော်တို့၏ မွန်မြန်မာလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် လိင်အကြမ်းဖက်မှုခံရခြင်းကို ရှက်စရာအတွေ့အကြုံအဖြစ် မှတ်ယူထားသည်။ မိမိနှင့် မိသားစုဝင်များ၏ လုံခြုံရေးကို အလေးထားပါက လိင်အကြမ်းဖက်ခံရမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး တိတ်တဆိတ်နေရန် ကျူးလွန်သူများ၏ ခြိမ်းခြောက်ခြင်းကို ခံထားရသော ကလေးငယ်များအနေဖြင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ဖွင့်ဟတိုင်ကြားရန်အတွက် ဤအချက်သည် ကြီးမားသော အတားအဆီး ဖြစ်လျက်ရှိသည်။ ဤအချက်ကို မွန်ပြည်လူအခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း လက်ခံရရှိသော ဖြစ်စဉ်များတွင် အမြောက်အမြားတွေ့ရှိခဲ့ရပြီး ကျူးလွန်ခံရသူ၏ (၁၁) ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကသာ မိဘ သို့မဟုတ် အုပ်ထိန်းသူများ၏ မေးမြန်းစုံစမ်းခြင်းမရှိ အလိုအလျောက်ဖွင့်ပြောခဲ့သည်။ အကြမ်းဖက်ခံရသူများက ဖွင့်ပြောတိုင်တန်းခဲ့သော်လည်း လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို လူမသိစေလိုသောဆန္ဒကြောင့် အုပ်ထိန်းသူ မိဘများက သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များထံသို့ သွားရောက်အကြောင်းမကြားလိုသော ဖြစ်စဉ်များလည်း ရှိခဲ့သည်။^{၅၂} သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မြင့်တက်လာသော လိင်အကြမ်းဖက်မှုအရေအတွက်များက လွဲမှားသော ရှေးရိုးအယူအဆများက^{၅၃} တဖြည်းဖြည်း ပြောင်းလဲပျောက်ကွယ်လာကြောင်း ထောက်ပြနေသည်။

မွန်ပြည်လူအခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့သော ဖြစ်စဉ်အားလုံးတွင် လိင်အကြမ်းဖက်ခံခဲ့ရသော ကလေးငယ်များက ၎င်းတို့အကြမ်းဖက်ခံရမှုကို နောက်ဆုံးတွင် တစ်စုံတစ်ဦးအား ဖွင့်ပြောခဲ့ကြသည် ချည်း ဖြစ်သည်။ အချို့ဖြစ်စဉ်များတွင် အာဏာပိုင်များ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကို ခံခဲ့ရသော်လည်း တရားမျှတမှုအတွက် ဆက်လက်တောင်းဆိုခဲ့သည်များလည်း ရှိသည်။

၅၂ အသေးစိတ်အချက်အလက်များအတွက် အခန်း (၄) ကလေးသူငယ်များအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံများ ကို ကြည့်ရှုရန်။
၅၃ အသေးစိတ်အချက်အလက်များအတွက် အခန်း (၃) နောက်ခံသမိုင်းကို ကြည့်ရှုရန်။

‘ဒီဖြေရှင်းမှုကို လက်မခံဘူးဆိုရင် ကျေးရွာက ထွက်သွားရလိမ့်မယ်လို့ မိ..... နှင့် သူ့ရဲ့မိသားစုကို တပ်က ခြိမ်းခြောက်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် မိ.....က လျော်ကြေး တွေကို လက်မခံတဲ့အပြင် အမှုကို လွယ်လွယ်နဲ့ ကျေအေးဖို့အတွက် တပ်က ကမ်းလှမ်း လာသမျှကို ငြင်းဆန်ဖို့လည်း သူ့မိဘတွေကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ တောင်းဆိုခဲ့တယ်။ နယ်မြေခံတပ်ရင်းနဲ့လည်း ဆက်ဆံရေး အဆင်မပြေတဲ့အတွက် ရွာကနေထွက်သွားဖို့ စစ်တပ်က သူနဲ့သူ့မိသားစုကို ခြိမ်းခြောက်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့်က သူ့ကို အဓမ္မ ပြုကျင့်တယ်လို့ ကလေးမက အခိုင်အမာဆက်ပြောခဲ့တယ်။’^{၅၄} အမှုကို ကျေအေးဖို့ ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကိုလည်း စစ်တပ်က ဖိအားပေးခဲ့ တယ်’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေး ရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)

အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးအခွင့်အရေးကို ဖိနှိပ်သော ရှေးရိုးစွဲအစဉ်အလာများ တည်ရှိနေသည့်ကြားက ပင် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ဖွင့်ဟပြောဆိုတိုင်ကြားမှုများကလည်း မြင့်မားလာခဲ့သည်။ အချို့သော ဖြစ်စဉ်များတွင် ကျူးလွန်သူက ပြစ်ဒဏ်ကျခံစေရန်နှင့် နောက်နောင်တွင် အလားတူဖြစ်မှုများ မကျူးလွန်နိုင် စေရန် အကြမ်းဖက်ခံကလေးငယ်များ၏ မိသားစုဝင်များနှင့် အုပ်ထိန်းသူများက အကြမ်းဖက်မှုကို အာဏာပိုင် များထံသို့ တိုင်ကြားခဲ့သည်။

မွန်ပြည်နယ် မုဒုံမြို့နယ်တွင် အသက် (၁၇) အရွယ် မိန်းကလေးတစ်ဦးကို အသက် (၂၄) နှစ်အရွယ် လူငယ်တစ်ဦးက အဓမ္မခေါ်ဆောင်ကာ အလိုမတူဘဲ ပေါင်းသင်းခဲ့သည်။ အလားတူဖြစ်ရပ်များ ထပ်မံဖြစ်ပွား ခြင်း မရှိစေရန်နှင့် အခြားသူများက ထိုကဲ့သို့ကျူးလွန်ခြင်း မပြုနိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ပြီး မိန်းကလေးငယ်၏ မိဘများက အဓမ္မခေါ်ဆောင်ပေါင်းသင်းမှုကို အရေးယူပေးပါရန် မွန်ပြည်သစ်ပါတီထံသို့ တိုင်ကြားအမှုဖွင့် ခဲ့သည်။

‘အရင်တုန်းကဆိုရင် ယောက်ျားလေးတစ်ယောက်က ဒီလို(အဓမ္မခေါ်ဆောင်ကာ အလိုမတူဘဲ ပေါင်းသင်းခြင်း)လုပ်ခဲ့မယ်ဆိုရင် ကာယကံရှင်မိန်းကလေးအနေနဲ့ ကြိုက်သည်ဖြစ်စေ မကြိုက်သည်ဖြစ်စေ အဲလူကို လက်ထပ်ရမှာပဲ။ ဒါမှမဟုတ် ယောက်ျားလေးဘက်က လျော်ကြေးပေးပြီးတော့လည်း အမှုကို ရဲလက်ထဲ မရောက်ခင် ဖြေရှင်းလိုရတယ်။ (ဒါပေမယ့်) ဒီလိုရှေးရိုးစွဲအမူအကျင့်တွေကို သူတို့(မိန်းကလေး၏ မိဘများ)က ချိုးဖျက်ချင်တယ်။ နစ်နာသူတွေက လျော်ကြေးမလိုချင်ဘူး။ အမျိုးသမီးအပေါ် အကြမ်းဖက်နေတာတွေကို လူတွေကို သိစေချင်တာ။ ဒီလိုမျိုး ကျူးလွန်ရင် အပြစ်ပေးခံရမယ်ဆိုတာကို သိစေချင်တာ’ (အမျိုးသမီးများ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးအစီအစဉ်မှ မိဟောင်းစားထောနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)။^{၅၁}

၅-ကခ) ကျူးလွန်သူက ပြစ်ဒဏ်ကျခံစေရန် ရည်ရွယ်ပြီး လျော်ကြေးများကို ငြင်းဆန်ခြင်း

တရားမျှတမှုများကို အမှန်အတိုင်းရရှိရန်နှင့် ကျူးလွန်သူများကို ထောင်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် နစ်နာသူမိသားစုများက လုပ်ဆောင်သောနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ လျော်ကြေးငွေများကို ငြင်းဆန်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ကမ်းလှမ်းလာသော လျော်ကြေးများကို ငြင်းပယ်ခဲ့သကဲ့သို့ တရားဥပဒေအတိုင်း ဆက်လက်ဆောင်ရွက်လိုသဖြင့် (လက်ခံခဲ့သော)လျော်ကြေးငွေများကို ပြန်လည်ပေးအပ်ခဲ့သည်များလည်း ရှိခဲ့သည်။ လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသူများနှင့် ၎င်းတို့၏မိသားစုဝင်များအား လျော်ကြေးငွေလက်ခံပြီး အမှုကို အလျင်အမြန်နှင့် တိတိတဆိတ်ကျေအေးရန် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် ကျူးလွန်သူ၏ မိသားစုဝင်များက မကြာခဏ ကမ်းလှမ်းလေ့ရှိသည်။

၂၀၁၆ ဒီဇင်ဘာလတွင် မွန်ပြည်နယ် ချောင်းဆုံမြို့နယ်၌ အသက် (၁၆) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးကို အသက် (၇၄) နှစ်အရွယ် အဘိုးအိုတစ်ဦးက အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သည်။ ကျူးလွန်သူသည် ရွာသားများအားလုံး အသုံးပြုနေရသည့် နိုင်ငံခြားသို့ခေါ်ဆိုနိုင်သော တယ်လီဖုန်းဆိုင်ကို ဖွင့်လှစ်ထားပြီး မိန်းကလေးငယ်က ထိုင်းနိုင်ငံတွင်အလုပ်လုပ်နေသော မိဘများနှင့် စကားပြောဆိုရန် အဆိုပါဖုန်းဆိုင်သို့ မကြာခဏလာရောက်လေ့ရှိသည်။ အိမ်အတွင်းသို့ ရောက်ရှိစဉ် ဦး.....က မိန်းကလေးငယ်ကို ဓားဖြင့်ထောက်ပြီး အော်ဟစ်ပါက သတ်ပစ်မည်ဟုဆိုကာ အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် မိဘများအားပြန်ပြောပြလျှင် သတ်ပစ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။

‘ဦး.....ရဲ့ သမီးနဲ့ ညီမဖြစ်သူတွေက လျော်ကြေးလက်ခံဖို့ ကမ်းလှမ်းခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် ကလေးမရဲ့အဖွားက ကမ်းလှမ်းမှုကို ငြင်းခဲ့တယ်။ ကလေးမအိမ်အထိသွားပြီး လျော်ကြေးဘယ်လောက်လိုချင်လဲ၊ လျော်ကြေးရပြီးတာနဲ့ ထိုင်းကို ထွက်သွားပေးဖို့ သွားညှိတယ်။ ကလေးမအဖွားက ထပ်ငြင်းပြီး ဒီဇင်ဘာ (၁၆) ရက်နေ့မှာ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို တိုင်ကြားခဲ့တယ်။ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)။^{၅၂}

၅၅ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသော ပုံနှိပ်မထုတ်ဝေရသေးသည့် အမှုဖြစ်စဉ်။
၅၆ ချောင်းဆုံမြို့နယ်တွင် အသက် (၁၆) နှစ်အရွယ် ကျောင်းသူကို အသက် (၇၄) နှစ်အရွယ် အဘိုးအိုက အဓမ္မပြုကျင့် - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၅ ဖေဖော်ဝါရီ ၂။

အခြားသောဖြစ်စဉ်တစ်ခုတွင် မွန်ပြည်နယ် သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်၌ အသက် (၉) နှစ်အရွယ် ကလေးငယ် တစ်ဦး ကို အသက် (၁၈) နှစ်အရွယ်လူငယ်တစ်ဦးက အမွေပြုကျင့်ရန် ကြံစည်ကြိုးစားခဲ့ရာ လျော်ကြေးငွေ ကျပ် (၁၀) သိန်း (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၇၂၇.၂၃ ဒေါ်လာ)ဖြင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ကျေအေးရန် ကျေးရွာအုပ်ချုပ် ရေးမှူးက ဝင်ရောက်ညှိနှိုင်းပေးခဲ့သည်။ သို့သော် လျော်ကြေးငွေလက်ခံခြင်းသည် ကျူးလွန်သူက နောက်ထပ် အလားတူပြစ်မှုများကို ဆက်လက်ကျူးလွန်ရန် အားပေးရာရောက်သည်ဟု ဒေသခံပြည်သူစစ်ခေါင်းဆောင် က အကြံပေးသဖြင့် ရယူခဲ့သော လျော်ကြေးငွေများကို ပြန်လည်ပေးအပ်ကာ သံဖြူဇရပ်မြို့နယ် ရဲစခန်းသို့ အမှုဖွင့်တိုင်ကြားခဲ့သည်။ အဆိုပါတိုင်ကြားမှုကြောင့် ရဲစခန်းက ကျူးလွန်သူကို ဖမ်းဆီးခဲ့ပြီး အမွေပြုကျင့်မှုဖြင့် အမှုဖွင့်အရေးယူခဲ့သည်။^{၅၇}

၅၇ သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်တွင် အသက် (၉) နှစ်အရွယ်ကလေးကို အမွေပြုကျင့်ရန်ကြံစည် - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီ ၁၇။

ဖြစ်စဉ်လေ့လာမှု၊ ၊ မြိမ်းခြောက်ခြင်းနှင့် ရပ်ကျေးအဖွဲ့အစည်းအင်အားစု

၂၀၁၃ ဒီဇင်ဘာလတွင် မွန်ပြည်နယ် ရေးမြို့နယ်၌ အသက် (၁၃) နှစ်အရွယ် မိ..... ကို အမှတ် (၃၁) ခြေမြန်တပ်ရင်းမှ စစ်သားတစ်ဦးက အဓမ္မပြုကျင့်ခဲ့သည်။ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးကလည်း နယ်မြေခံတပ်ရင်းသို့ သွားရောက်ခဲ့ရသည်။ အမှုဖွင့်ခြင်း မပြုလုပ်ရန် မိ.....ကို တပ်ရင်းမှူးက ဖိအားပေး တောင်းဆိုခဲ့ပြီး အမှုကျေအေးကြောင်း လက်မှတ်ထိုးပေးရန်အတွက် လျော်ကြေးငွေ (၅) သိန်းကျပ် (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၆၃.၆၁ ဒေါ်လာ) ပေးအပ်ခဲ့သည်။ မိ..... က လျော်ကြေးငွေများကို ငြင်းဆန်ခဲ့ပြီး အမှုကျေအေးရန်အတွက် စစ်တပ်၏ ကြိုးပမ်းမှုအားလုံးကို ငြင်းဆန်ရန် သူ၏မိဘများကို တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ နယ်မြေခံတပ်ရင်းနှင့် အဆင်မပြေမှုဖြစ်လာသည့်အတွက် သူနှင့်သူ့မိသားစုအား ကျေးရွာမှ ထွက်ခွာသွားရန် စစ်တပ်က ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ မိ.....၏ ဖြစ်စဉ်သည် လူသိရှင်ကြား ဖြစ်လာခဲ့သည်။ မိ..... ၏ မိဘများက အဖြစ်အပျက်ကို ဖုံးကွယ်ရန် သဘောတူလက်မှတ်ထိုးပြီးသည့် နောက်တွင် မိ.....၊ သူ၏ မိဘများ၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့် ဒေသခံရွာသူရွာသားများကို ၂၀၁၄ ဇန်နဝါရီလတွင် စစ်တပ်က ဆင့်ခေါ်ခဲ့ပြီး မည်သူက အဓမ္မပြုကျင့်မှုသတင်းကို လိုက်လံဖြန့်ဝေနေသနည်းဟု မိ.....အား မေးမြန်းခဲ့သည်။ တစ်ပြိုင်နက်တည်းမှာပင် ငြိမ်းချမ်းစွာ နေထိုင်လိုပါက အမှုကိစ္စကို လျော်ကြေးငွေဖြင့် ကျေအေးသင့်ကြောင်း ထပ်မံခြိမ်းခြောက်ပြန်သည်။ အရှေ့တောင်တိုင်းစစ်ဌာနချုပ်မှ တပ်မမှူးနှင့် အရာရှိကြီးများက ဇန်နဝါရီ (၇) ရက်နေ့တွင် မိ..... ထံသို့ လာရောက်ခဲ့ပြီး မိ.....၊ သူ၏မိဘများနှင့် ရွာသူရွာသားများကို ထပ်မံမေးမြန်းစုံစမ်းခဲ့သည် နောက်ပိုင်းတွင် မိ.....၏ မိသားစုက ဖြစ်စဉ်ကို မွန်ပြည်သစ်ပါတီသို့ အကြောင်းကြားခဲ့သည်။

‘အမှုမှန်ပေါ်ဖို့အတွက် သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်တွေကို စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတွေ အမြန် လုပ်စေချင်တယ်။ ကျွန်မသမီးလေးက မသန်စွမ်းလေးပါ။ သက်ဆိုင်ရာက ဘာမှမလုပ်ပေးဘူးဆိုရင် နောက်ဆို သူ့လုံခြုံရေးအတွက် ကျွန်မတို့ ကြောက်နေရမှာပေါ့။ သူ့လုံခြုံခြုံ ဖြစ်တာကိုပဲ လိုချင်တာပါ။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူကို သူတို့ အပြစ်ပေးသင့်ပါတယ်။ ကျွန်မတို့ လျော်ကြေးငွေ မလိုချင်ပါဘူး၊ သမီးလေး လုံခြုံစိတ်ချဖို့ကိုပဲ လိုချင်တယ်။ ကျွန်မတို့က စားသောက်ဖို့ နေ့တိုင်း အလုပ်လုပ်နေရတာ။ သူ့ကို အချိန်တိုင်း ဂရုမစိုက်နိုင်ဘူး’ (မိ.....၏ မိခင်၊ ရေးမြို့နယ်၊ မွန်ပြည်နယ်)

နောက်ပိုင်းစုံစမ်းမှုများအရ မိ.....နှင့် သူ၏မိခင်ဖြစ်သူတို့သည် စစ်တပ်၏ ဖိအားပေးမှုနှင့် အဓမ္မပြုကျင့်ခံရမှုက လူသိရှင်ကြားဖြစ်လာမှုတို့ကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ထွက်ခွာလာခဲ့ရကြောင်း မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက သိရှိရသည်။

၅-ကဂ) တရားရေးဌာနများ၏ စီရင်ချက်ကို ဆန့်ကျင်ခြင်း သို့မဟုတ် အယူခံဝင်ခြင်း

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း လက်ခံရရှိခဲ့သော လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များတွင် နစ်နာသူ မိသားစုအများစုက သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များ၏ ကိုယ်တွယ်ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ပုံကို ကျေနပ်မှုမရှိကြောင်း ဖွင့်ပြောခဲ့ကြသည်။ အချို့ဖြစ်စဉ်များတွင် နစ်နာသူများက လူမှုအဖွဲ့အစည်းများထံသို့ အကူအညီတောင်းခံပြီး သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အယူခံဝင်ခဲ့ကြသည်။ ကျေနပ်မှုမရှိသော ဆုံးဖြတ်ချက် များအတွက် တရားမျှတမှုကို တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။

၂၀၁၅ မေလတွင် အသက် (၁၄) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်တစ်ဦးကို ၎င်းအဖွားဖြစ်သူ၏ အိမ်နီး နားချင်းတစ်ဦးက အဓမ္မပြုကျင့်ပြီး မေ့မြောသည်အထိ ရိုက်နှက်ခဲ့သည်။ အဆိုပါအမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဘုရား သုံးဆူမွန်ပြည်သစ်ပါတီ အာဏာပိုင်များက အဓမ္မပြုကျင့်သည်ဟု တွေ့ရှိခြင်းမရှိဟုဆိုကာ ကျူးလွန်သူအား ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း မရှိဘဲ ဒဏ်ငွေသာ ပေးချေစေခဲ့သဖြင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီထိပ်ပိုင်းအာဏာပိုင်များထံသို့ အယူခံဝင်ခဲ့သည်။

‘အမှုက ကြာလာတော့ မိ..... ရဲ့ မိသားစုအတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုတွေ ဖြစ်လာတယ်။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ကတော့ အမြန်ဆုံး အမှုမှန်ပေါ်စေချင်တယ်။ ကျွန်တော့် တူမကို အဓမ္မကျင့်တယ် မကျင့်တယ် အသာထားဦး၊ ကလေးကို ရိုက်တဲ့အတွက် သူ့အပြစ် ပေးခံရသင့်တယ်။ ဘာလျော်ကြေးမှ မလိုချင်ဘူး။ သူ့ကို အပြစ်ပေးတာပဲ လိုချင်တယ်’ဟု နစ်နာသူ၏ ဦးလေးဖြစ်သူက ပြောပြခဲ့သည်။ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)^{၅၈}

အချို့ဖြစ်စဉ်များတွင် တရားရေးဌာနတစ်ခု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မကျေနပ်သဖြင့် အခြားသော တရား ရေးဌာနတစ်ခုသို့ ပြောင်းလဲတိုင်ကြားခဲ့သည်များလည်း ရှိခဲ့သည်။ အသက် (၁၀) နှစ်အရွယ် တူမဖြစ်သူ ကို အိမ်နီးနားချင်းက အဓမ္မပြုကျင့်သည့်အမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ချမှတ်ခဲ့သော ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၏ ဆုံးဖြတ် ချက်ကို မကျေနပ်သဖြင့် ဒေသခံလူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အကူအညီဖြင့် နစ်နာသူ၏ အဒေါ်ဖြစ်သူက ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့သို့ တိုင်ကြားခဲ့သည်။^{၅၉} အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ရိုးရာအစဉ်အလာအတိုင်း ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းပေးခဲ့သော အခြားသောအမှုတစ်ခုတွင်လည်း နစ်နာသူများက လျော်ကြေးငွေများ ပြန်လည်ပေးအပ်ကာ တရားဥပဒေ အတိုင်း အမှုမှန်ပေါ်ပေါက်ရန် ထပ်မံကြိုးပမ်းခဲ့သည်။^{၆၀}

၅၈ မွန်ပြည်သစ်ပါတီက လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ချမှတ်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်ကို နစ်နာသူမိသားစုက အယူခံဝင် - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၅ - ဇူလိုင် ၂၂။

၅၉ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း နယ်သတင်းထောက်က ပေးပို့လာသော ပုံနှိပ်မထုတ်ဝေရသေးသည့် အမှုဖြစ်စဉ်။
၆၀ သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်တွင် အသက် (၉) နှစ်အရွယ် ကလေးငယ်ကို အဓမ္မကျင့်ရန် ကြံစည် - မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေး ရှင်း - ၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီ ၁၇။

၅-ကဃ) လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အားပေးကူညီမှုများ

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ တရားမျှတမှုရှာဖွေရာတွင် တစ်ဦးချင်းကြိုးပမ်းမှုများ ရှိခဲ့သကဲ့သို့ နောက်နောင်တွင် အလားတူကျူးလွန်မှုများ ထပ်မံမပေါ်ပေါက်စေရန်အတွက် နစ်နာသူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို ဝန်းရံပြီး နစ်နာသူကိုယ်စား တရားမျှတမှုရှာဖွေပေးနေသော လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကြိုးပမ်းမှုကိုလည်း တွေ့ခဲ့ရသည်။ အဆိုပါကြိုးပမ်းမှုများတွင် တပ်မတော်သားတစ်ဦး၏ အဓမ္မပြုကျင့်မှုကို ခံခဲ့ရသော မိန်းကလေးငယ်၏ ကိုယ်စား နယ်မြေခံတပ်ရင်းကို ဆန့်ကျင်ခြင်း၊ ဒေသခံလူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများက နစ်နာသူများအား ထောက်ပံ့ကူညီခြင်း၊ ပညာပေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို လူထုက ပိုမိုသတိထားမိလာစေရန် လှုံ့ဆော်ခြင်းများလည်း ပါဝင်သည်။

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့သော ဖြစ်စဉ်များတွင် တရားမျှတမှုအတွက် တိုက်ပွဲဝင်နေသော လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူများကို ဒေသခံလူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများက ဝိုင်းဝန်းကူညီသည့် သာဓကများစွာကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ အသက် (၁၃) နှစ်အရွယ် မိန်းကလေးငယ်ကို တပ်မတော်သားတစ်ဦးက အဓမ္မပြုကျင့်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင်လည်း ရွာသူ ရွာသားများက နယ်မြေခံတပ်ရင်းကို ဆန့်ကျင်ကာ နစ်နာသူဖက်မှ ရပ်တည်ပေးခဲ့ကြသည်။

‘တာဝန်အပြည့်အဝယူဖို့ အဓမ္မပြုကျင့်မှုနဲ့ပတ်သတ်ပြီး စုံစမ်းအရေးယူပေးဖို့ ရွာသားတွေက စစ်တပ်ကို စာပို့ခဲ့တယ်။ မိ.....ရဲ့ အမှုနဲ့ပတ်သက်ပြီး ခြိမ်းခြောက် ပြောဆိုနေတာတွေဟာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်ကို ထိခိုက်စေတယ်ဆိုတာ လက်ခံဖို့ တောင်းဆိုခဲ့ကြတယ်။ နောက်ထပ် အလားတူကျူးလွန်မှုတွေမလုပ်ဖို့ ဖြစ်ပြီးခဲ့တဲ့ အမှုကိုလည်း မျှမျှတတကိုင်တွယ်ဖို့ကိုလည်း နစ်နာသူနဲ့ တစ်ခြားရွာသားများက စစ်တပ်ကို သတိပေးခဲ့တယ်။ ဒေသခံတွေရဲ့ ပြောကြားချက်အရဆိုရင် အမှုကို တရားဥပဒေအတိုင်း ဆောင်ရွက်ဖို့ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးအောင်မင်းက ခေါ်ဇာရဲစခန်းကို ညွှန်ကြားခဲ့တယ်လို့ ဆိုတယ်’ (မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း ဒေသခံနယ်သတင်းထောက် ပေးပို့သော ဖြစ်စဉ်)^{၆၁}

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက လက်ခံရရှိခဲ့သော ဖြစ်စဉ်များ၏ (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းတွင် ဒေသခံလူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများက နစ်နာသူမိသားစုများကို ကူညီခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အဆိုပါ ကူညီမှုများတွင် ဆေးစစ်ခြင်း၊ ဒဏ်ရာကုသခြင်းအပါအဝင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ၊ ဆေးရုံနှင့် ဆေးခန်းများသို့ လိုက်လံပို့ဆောင်ပေးခြင်း၊ တရားရေးဆိုင်ရာနှင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ကူညီမှုများနှင့် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပညာပေးခြင်းများလည်း ပါဝင်သည်။

၆၁ အမှတ် (၃၁) ခြေမြန်တပ်ရင်းမှ စစ်သားတစ်ဦးက ဒေသခံမိန်းကလေးငယ်ကို အဓမ္မပြုကျင့်- မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း - ၂၀၁၄ ဇန်နဝါရီ ၉။

‘ရဲစခန်းမှာ အမှုဖွင့်ဖို့ ပြီးတော့ တရားရုံးမှာ တရားရင်ဆိုင်ဖို့ကို ကျွန်မတို့က အခကြေးငွေမလှူဘဲ အပြည့်အဝကူညီပေးပါတယ်။ သူတို့ နားမလည်တာရှိရင်လည်း ရှင်းပြပေးတယ်။ သွားလာစရိတ် မတတ်နိုင်ရင်လည်း ကူညီပေးတယ်။ ရှေ့နေခ၊ သွားလာ စရိတ်၊ အစားအသောက် နောက်ဆုံး အဝတ်အစားအထိပါ ကူညီပေးတယ်။ ရှေ့နေ အတွက်ဆို သူတို့ တစ်ပြားမှ ပေးစရာမလိုဘူး။ လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူ အတော်များများ ကတော့ သူတို့ပတ်ဝန်းကျင်ရဲ့ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ခံရတာချည်းပဲ။ အဲဒါကြောင့် သူတို့ ခန္ဓာကိုယ်ကျန်းမာရေး သာမက စိတ်ကျန်းမာရေးအတွက်ပါ အကုန်လုပ်ပေးရတယ်။ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးတာလည်း လုပ်ပေးရတယ်။ သူတို့ပတ်ဝန်းကျင်က ပစ်ပယ်လိုက်တော့ ရေရှည်မှာ အလုပ်လုပ်နိုင်အောင်လည်း စီစဉ်ပေးရတယ်။ အပ်ချုပ်သင်တန်းတို့ ဘာတို့ ပေးရတယ်။ သူတို့ ပုံမှန်ဝင်ငွေရတဲ့အထိ ကူညီပေးတယ် (မွန်ပြည်နယ်လုံးဆိုင် အမျိုးသမီး များနှင့် ကလေးသူငယ်များ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး ရှေ့ဆောင်အသင်းမှ ဒေါ်ခင်သန်းထွေး နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)’^{၆၂}

လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူများကို ထောက်ပံ့ကူညီခြင်းသာမက ပညာပေးလုပ်ငန်းများနှင့် သတိပေး လှုံ့ဆော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကိုလည်း ဒေသခံလူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများက လုပ်ဆောင်နေကြောင်း တွေ့ရ သည်။ ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက လိင်ပညာပေးရေး သင်တန်းများ၊ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများနှင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာသင်တန်းများကို ပို့ချပေး နေသည်။ အဆိုပါသင်တန်းများကို ကလေးနှင့်မိဘများကအစ၊ ဒေသခံအာဏာပိုင်များအလယ်၊ ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအဆုံး အားလုံးပါဝင်ခဲ့သည်။

‘သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်တဲ့ကိစ္စက တဖြည်းဖြည်းများလာတော့ မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့ တွေကလည်း အဲကိစ္စအတွက် ပညာပေးနိုင်ဖို့ကို အချင်းချင်းတိုင်ပင်လာခဲ့တယ်။ ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူတွေ ဆရာ၊ ဆရာမတွေ မိဘတွေအားလုံး ပညာပေးသင်တန်းမှာ ပါဝင်ရမယ်။ ဒါပေမယ့် အဓိကကတော့ ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူတွေပေါ့’ (မွန်အမျိုးသား ပညာရေးကော်မတီမှ မိန့်နဒရီနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)’^{၆၃}

‘ပညာပေးအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွေ လုပ်ပြီးတဲ့အခါမှာ တရားဥပဒေ လုပ်ထုံး လုပ်နည်းတွေကို သူတို့ နားလည်လာတယ်။ တစ်ခုခုဖြစ်ရင် ဘယ်လိုလုပ်ရမယ်ဆိုတာ သူတို့သိလာတယ်။ ပြစ်မှုနဲ့ ပြစ်ဒဏ်တွေကို သိလာတယ်။ လိင်ကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဘာတွေ က မသင့်လျော်ဘူးဆိုတာ သိလာတယ်။ ဘယ်ဟာက ရာဇဝတ်မှုဖြစ်တယ်၊ တရားရုံးကို ဘယ်လိုတိုင်ရမယ်ဆိုတာ သိလာကြတယ်။ (သင်တန်းကရရှိလာတဲ့) အတွေ့အကြုံတွေကို လည်း သူတို့ကလေးတွေ မြေးတွေကို ပြန်မျှဝေလာနိုင်တယ်’ (Legal Clinic Myanmar နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)’^{၆၄}

၆၂ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရသေးသည့် ဒေါ်ခင်သန်းထွေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၆၃ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိန့်နဒရီနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၆၄ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော Legal Clinic Myanmar

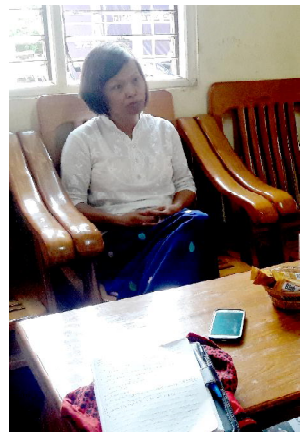
ဆရာချိုနိုင်နှင့် ဒေါ်တင်ဇာမြင့်တို့နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၅-ခ) သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုအရေအတွက် မြင့်မားလာခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော သဘောထားအမြင်များ

ဤအစီရင်ခံစာကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများတွင် သက်ငယ် အကြမ်းဖက်မှုအရေအတွက် မြင့်မားခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော မှတ်ချက်ပေးပြောဆိုမှုများ အမျိုးမျိုးရှိလာခဲ့သည်။ ဖြစ်စဉ်များကို နားလည်ရန်အတွက် မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းအနေဖြင့် ရွာသူ၊ ရွာသားများသာမက လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ သဘောထားအမြင်များကိုပါ အတွင်းကျကျလေ့လာကြည့်ခဲ့သည်။ အဓမ္မပြုကျင့်မှုကို ဖွင့်ပြောလိုသော စိတ်ဆန္ဒများ ပိုမိုပြင်းထန်လာခြင်း၊ ခေတ်မီနည်းပညာများကို လွယ်ကူစွာ လက်လှမ်းမီ လာခြင်း၊ တရားသောဥပဒေများ စိုးမိုးမှုမရှိခြင်း၊ ကျူးလွန်သူများကို သက်ညှာစွာပြစ်ဒဏ်ချမှတ်နေခြင်းစသည့် ကွဲပြားခြားနားသော အမြင်များစွာကို တွေ့ရှိခဲ့သည်။

၅-ခက) ပညာရေးအဆင့်အတန်း မြင့်မားလာခြင်းနှင့် ခေတ်မီနည်းပညာများကို လွယ်ကူစွာ လက်လှမ်း မီလာခြင်း

လိင်အကြမ်းဖက်ခံရခြင်းသည် ရက်စရာကိစ္စဖြစ်သဖြင့် တိတ်တဆိတ် ဖုံးကွယ် ထားသင့်သည်ဟူသော ရှေးရိုးအယူအဆကို တော်လှန်ပြီး လိင်အကြမ်းဖက်ခံရမှုကို ပိုမို ဖွင့်ဟပြောဆိုလာခြင်းကြောင့် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှု အရေအတွက် မည်မျှမြင့်မားစွာ ဖြစ်ပွားနေသည်ကို သိရှိလာရသည်။ လိင်ပညာပေးရေးနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး များအပေါ် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပညာပေးပို့ချမှုများကြောင့် ဒေသခံရွာသူ၊ ရွာသားများ၏ အမြင်များ မြင့်မားလာခဲ့ပြီး သဘောထားများလည်း ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။

‘သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနဲ့ပတ်သက်ပြီး အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွေ ကျန်မတို့ လုပ်ခဲ့ပြီးပြီ။ အခုဆိုရင် ရွာသူရွာသားတွေက လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို ဖွင့်ဟပြောဆိုဖို့ အသိဉာဏ်တွေ လုံလုံလောက်လောက် ရှိနေပါပြီ’ (မွန်အမျိုးသမီး အစည်းအရုံးမှ မိကွန်း ချန်းနွန်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၆၅}

သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပိုမိုဖွင့်ဟပြောဆိုလာခြင်းမှာ ခေတ်မီနည်းပညာများကို လက်လှမ်းမီလာခြင်း၊ အင်တာနက်ကို ထိတွေ့လာနိုင်ခြင်း၊ smartphone များနှင့် social media များကို အသုံးပြုလာနိုင်ခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ထင်မြင်ယူဆသူများလည်း ရှိသည်။

၆၅ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိကွန်းချန်းနွန်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

‘အခုဆိုရင် သက်ငယ်လိင်အဓမ္မပြုကျင့်မှုတွေ မြင့်တက်လာတယ်လို့ ကျွန်မထင်တယ်။ အရင်တုန်းကဆိုရင် smartphone တွေ social media တွေက မရှိခဲ့ဘူး။ ဒါပေမယ့် အခုဆို အကုန်လုံးရနေပြီ။ လူတွေကလည်း အသိပညာဗဟုသုတ ပိုရှိလာတယ်။ ဒါကြောင့် အကြမ်းဖက်မှုတွေကို ဖွင့်ပြောလာတယ်။ အမှုဖွင့်တိုင်ကြားတာတွေ လုပ်လာတယ်။ သိပ်ခေါင်တဲ့ ကျေးရွာတွေမှာလည်း ပညာပေးအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွေ လုပ်ရမယ်’ (မွန်အမျိုးသားပညာရေးကော်မတီမှ မိစားဒါးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၆၆}

သို့သော်လည်း ခေတ်မီနည်းပညာများသည် ကောင်းကျိုးများကိုသာ ယူဆောင်လာခြင်း မဟုတ်ချေ။ အင်တာနက်ကို ပိုမိုလက်လှမ်းမီလာသည်နှင့်အမျှ ညစ်ညမ်းဗီဒီယိုနှင့်ဓာတ်ပုံများနှင့် ပိုမိုထိတွေ့လာနိုင်ခြင်းကြောင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းကို ထိခိုက်နစ်နာမှုများ ဖြစ်ပွားလာနိုင်ကြောင်း ထင်မြင်ယူဆသူများလည်း အများစုပင်ရှိနေသည်။

‘နည်းပညာခေတ်မှာ နေနေတော့ ညစ်ညမ်းဗီဒီယိုတွေကို ဖုန်းကနေ လူတိုင်းကြည့်လို့ရတယ်။ လွယ်လွယ်လေးပဲ။ ညစ်ညမ်းဗီဒီယိုတွေ ကြည့်ပြီးရင် စမ်းသပ်ချင်လာတယ်။ အဲတော့ အပြစ်မဲ့တဲ့ကလေးတွေက ပစ်မှတ်တစ်ခု ဖြစ်လာတာပေါ့’ (မွန်အမျိုးသမီးအစည်းအရုံးမှ မိအောင်းရင်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၆၇}

၅-အ) တရားသောဥပဒေများ စိုးမိုးမှု မရှိခြင်း၊ အပြစ်ပေးအရေးယူမှု အားနည်းခြင်း

တရားသောဥပဒေများ စိုးမိုးမှု မရှိခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးအရေးယူမှုအပိုင်းတွင် အားနည်းသက်ညှာနေခြင်းတို့သည် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုအရေအတွက်ကို မြင့်မားလာစေသည့် အကြောင်းရင်းများဖြစ်သည်ဟု တစ်ချို့က ထင်မြင်ယူဆကြသည်။ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မတွင် အဓမ္မပြုကျင့်မှု ကျူးလွန်ပါက ထောင်ဒဏ် (၁၀) နှစ်အထိသာ အများဆုံးချမှတ်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် အဓမ္မပြုကျင့်မှု ကျူးလွန်ခဲ့သူ အများစုသည်လည်း ထောင်ဒဏ်အနည်းငယ်သာကျခံပြီး ပြန်လည်လွတ်မြောက်လာလေ့ရှိသည်။

‘ဒီလိုတရားမျှတမှု မရှိတာ၊ ဥပဒေတွေ မခိုင်မာတာကြောင့် နောက်ပြီးတော့ တရားခံတွေကို လျော့လျော့ပေါ့ပေါ့ အပြစ်ဒဏ်ပေးနေတာတွေကြောင့် ကျွန်မတို့ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ အဓမ္မပြုကျင့်မှုတွေ အထူးသဖြင့် ကလေးတွေကို အဓမ္မပြုနေတာတွေ များနေတာ။ ဥပဒေတွေ ပိုခိုင်မာဖို့ ပြစ်ဒဏ်တွေပိုချဖို့ ကျွန်မတို့ တောင်းဆိုရမယ်။ မြန်မာပြည်ကဥပဒေတွေက သားရေကွင်းလိုပါပဲ။ တင်းလိုက် လျော့လိုက်လုပ်လို့ရတယ်။ အသက် (၄) နှစ်ကလေး အဓမ္မအကျင့်ခံရတဲ့အမှုမှာဆို တရားခံက ထောင် (၄) နှစ်ပဲ အချခံလိုက်ရတယ်’ (မွန်အမျိုးသမီးများကွန်ရက်မှ မိချယ်ရီစိုးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၆၈}

၆၆ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိစားဒါးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၆၇ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိအောင်းရင်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၆၈ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိချယ်ရီစိုးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၅-ဂ) တရားမျှတမှုရှာဖွေရာတွင် ရင်ဆိုင်နေရသော အခက်အခဲစိန်ခေါ်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း မွန်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ဒေသများအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော တရားမျှတမှုရှာဖွေခြင်းကို မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက သုံးသပ်လေ့လာပြီးနောက်တွင် အဓိကအချက် (၂) ချက်ကို တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ပထမအချက်မှာ သက်ငယ်လိင်အဓမ္မပြုကျင့်မှုများကို ဖွင့်ဟပြောဆိုတိုင်တန်းရန် ပျက်ကွက်ခြင်းနှင့် ဒုတိယအချက်မှာ တရားဥပဒေအတိုင်းဖြစ်စေ ရိုးရာအစဉ်အလာအတိုင်းဖြစ်စေ တရားမျှတမှုကို ရှာဖွေရာတွင် လုံလောက်ကောင်းမွန်သော လုပ်ငန်းစဉ်များ မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

ဖွင့်ဟပြောဆိုတိုင်တန်းရန် ပျက်ကွက်ခြင်းတွင် အပိုင်း (၂) ပိုင်း ပါဝင်ပြီး လုံးဝမပြောဆိုဘဲ ဖုံးကွယ်ထားခြင်းနှင့် ရပ်ကျေးအာဏာပိုင်များကိုသာ တိုင်ကြားပြီး ရဲစခန်း သို့မဟုတ် တရားရုံးသို့ သွားရောက် အမှုဖွင့်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

အထက်ပါအဓိကအကြောင်းရင်း (၂) မှာ အချင်းချင်းဆက်စပ်တည်မီနေကြပြီး (၂) ခုစလုံး ဖြစ်ပေါ်လာပါက တရားမျှတမှုရရှိရန် များစွာခက်ခဲလာခဲ့သည်။ လိင်နှင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော ရှေးရိုးဆန်သည့် အစွဲအလမ်းများ၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များကို မယုံကြည်မှုများနှင့် တရားရေးကဏ္ဍ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများကို မကျေနပ်မှုများကြောင့် ဖော်ပြပါအကြောင်းရင်း (၂) ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်ဟု မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက သုံးသပ်ပါသည်။

၅-ဂက) ရှေးရိုးဆန်သည့် အစွဲအလမ်းများ

ကျားမ(လိင်)တန်းတူညီမျှ၊ အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများနှင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော ရှေးရိုးဆန်သည့် အစွဲအလမ်းများသည် လိင်အကြမ်းဖက်မှုအတွက် တရားမျှတမှုပြန်လည်ရှာဖွေရာတွင် အကြီးမားဆုံးသော အခက်အခဲအတားအဆီးများ ဖြစ်နေသည်။ ရှေးရိုးဆန်သည့် အစွဲအလမ်းများကြောင့် လိင်အကြမ်းဖက်ခံရခြင်းသည် ရှက်ဖွယ်ကောင်းသောကိစ္စဖြစ်သည်ဟု လူ့အသိုင်းအဝိုင်းက ထင်မြင်ယူဆနေသည်။^{၆၆} လွဲမှားသောရှက်စိတ်ကြောင့်ပင် လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များသည် အမှန်တကယ် ဖြစ်ပွားနေသည့် အရေအတွက်အောက် များစွာနည်းပါးသော ပမာဏအဖြစ်သာ ပေါ်ထွက်လာသည်။^{၆၇} ၎င်းအပြင်

၆၆ ကျားမ(လိင်)တန်းတူညီမျှ၊ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများနှင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပိုမိုသိရှိလိုပါက အမျိုးသမီးများအဖွဲ့ချုပ် (မြန်မာနိုင်ငံ)က ၂၀၁၆ ဇူလိုင်လတွင် စင်ပြိုင်အစီရင်ခံစာအဖြစ် တင်သွင်းသော Long Way to Go ၊ Gender Equality Network Myanmar က ၂၀၁၄ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေသော Behind the Silence အစီရင်ခံစာကို ကြည့်ရန်။

၇၀ ကျားမ(လိင်)တန်းတူညီမျှ၊ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများနှင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပိုမိုသိရှိလိုပါက အမျိုးသမီးများအဖွဲ့ချုပ် (မြန်မာနိုင်ငံ)က ၂၀၁၆ ဇူလိုင်လတွင် စင်ပြိုင်အစီရင်ခံစာအဖြစ် တင်သွင်းသော Long Way to Go နှင့် Gender Equality Network Myanmar က ၂၀၁၄ အောက်တိုဘာလတွင် ထုတ်ဝေသော Behind the Silence အစီရင်ခံစာကို ကြည့်ရန်။

ခေတ်နောက် ကျနေပြီဖြစ်သော ဥပဒေများကလည်း အချို့သော သာမန်လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ခွင့်ပြုထားသကဲ့သို့ ဖြစ်လျက်ရှိရာ လိင်အကြမ်းဖက်၊ အမြတ်ထုတ်ခံရပါက ဖုံးကွယ်ထားလေ့ရှိသော ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာကို ပိုမိုခိုင်မာစေခဲ့သည်။ သာဓကအားဖြင့်ဆိုရင် အသက် (၁၃) ကျော်လွန်ပြီးဖြစ်သော မိမိ၏ဇနီးမယားကို ၎င်း၏ ဆန္ဒမပါဘဲ အဓမ္မလိင်ဆက်ဆံရန် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေများက ခွင့်ပြုထားသည်။^{၇၁} အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းကလေးငယ်များအပေါ် လိင်အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ အမြတ်ထုတ်ခြင်းပုံစံအချို့ကို ရှေးရိုးအစဉ်အလာများက မျက်ကွယ်ပြု ခွင့်ပြုထားပြန်သဖြင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များကို ဖွင့်ဟပြောဆိုခြင်းများ၊ အမှုဖွင့်တိုင်ကြားခြင်းများ နည်းပါးနေသည်မှာ အဆန်းတကြယ်မဟုတ်ချေ။

လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူက မိသားစုဝင်များ သို့မဟုတ် အုပ်ထိန်းသူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကို ဖွင့်ဟပြောဆိုခဲ့ပါကလည်း လူသိရှင်ကြားဖြစ်လာပါက အရှက်တကွဲ အကျိုးနည်းဖြစ်မည်ဟူသော လွဲမှားသည့် တွေးခေါ်မှုအမြင်များကြောင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို ဖုံးကွယ်ထားတတ်သကဲ့သို့ တိုင်ကြားအမှုဖွင့်မည် ဆိုပါကလည်း ရပ်ကျေးအဆင့်တွင်သာ အပြီးသတ် အဆုံးအဖြတ်ခံယူကြသည်။ ရပ်ကျေးအာဏာပိုင်များတွင် အများစုမှာ အမျိုးသားများဖြစ်ပြီး လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များကို ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ရာတွင် ၎င်းတို့က ရိုးရာတရားကျင့်ထုံးများကို အသုံးပြုပြီး လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူမိသားစုဝင်များနှင့် အကြမ်းဖက်သူအကြား လျော်ကြေးငွေဖြင့် ကျေအေးရန် ညှိနှိုင်းလေ့ရှိသည်။

‘အားလုံးပဲ ရွာသားတွေရော အဓမ္မအကျင့်ခံရတဲ့သူရော နောက်ဆုံး ကျေးရွာဥက္ကဋ္ဌကပါ အဓမ္မအကျင့်ခံရတယ်ဆိုတာ အင်မတန် ရှက်ဖို့ကောင်းတဲ့ကိစ္စလို့ပဲ လက်ခံထားတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ အဓမ္မကျင့်တဲ့ အမှုအတော်များများကို တိတ်တဆိတ်ပဲ ဖြေရှင်းတယ်။ ဘယ်ကိုမှ မတိုင်ဘူး’ (မွန်အမျိုးသမီးအစည်းအရုံးမှ မိကွန်းချန်းနွန်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၇၂}

‘အဓမ္မပြုကျင့်တဲ့အမှုကို ရပ်ကျေးအာဏာပိုင်အဆင့်မှာပဲ ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်တာဟာ မှန်တဲ့ကိစ္စတော့ မဟုတ်ဘူး။ ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေက နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းပြီး အဓမ္မပြုကျင့်တဲ့အမှုကို လျော်ကြေးနဲ့ပဲ ဖြေရှင်းပေးလိုက်တာ များတယ်။ အဓမ္မပြုကျင့်တဲ့အမှုတွေကို ဆုံးဖြတ်ဖို့ ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေမှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာမရှိဘူး။ လိင်အကြမ်းဖက်ခံရတဲ့သူက နစ်နာကြေးရရှိရမှာဖြစ်သလို ကျူးလွန်သူကလည်း သေချာပေါက် ပြစ်ဒဏ်ကျခံရမှာပါ။ ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေက နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ကျေအေးဖို့လောက်ပဲ ကြိုးစားတယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ လိင်ပညာပေးသင်တန်းတွေဖွင့်ရင် ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေကိုလည်း ပါဝင်ခိုင်းရမယ်’ (မွန်အမျိုးသားပညာရေးကော်မတီမှ မိစားဒါးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၇၃}

လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော ရှေးရိုးစွဲအစဉ်အလာများကို တိုက်ဖျက်ရာတွင် ပညာရေးသည်

၇၁ ၁၈၆၁ မြန်မာရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၃၇၅။
 ၇၂ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိကွန်းချန်းနွန်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။
 ၇၃ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိစားဒါးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

အဓိကလက်နက်တစ်ခုဖြစ်သည့်အတွက် အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းကလေးငယ်များကို ရှေ့ထွက်ပြီး ၎င်းတို့၏ လိင်အကြမ်းဖက်ခံရမှုဖြစ်စဉ်ကို ဖွင့်ဟတိုင်ကြားရန် ပညာပေးပြီး အားပေးကူညီရမည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အချို့သော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် လိင်ပညာပေးမှုနှင့်ပတ်သက်သော ရှေးရိုးဆန်သည့်အမြင်များက အမြစ်တွယ်နေဆဲပင် ဖြစ်သည်။

‘မိဘတွေက သူတို့ရဲ့ကလေးတွေကို လိင်ပညာပေးအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲဆီကို မလွှတ်ချင်ကြဘူး။ ဆွေးနွေးပွဲက ဗဟုသုတတွေကို ကလေးတွေ တလွဲအသုံးချမှုကို သူတို့က စိုးရိမ်နေတယ်။ ဒီလိုအယူအဆမျိုး ကြောင့် သူတို့ကလေးတွေ ပိုပြီးဒုက္ခဖြစ်နိုင် တယ်။ ဒါကြောင့်မို့လို့ မိဘတွေကိုလည်း ပညာပေးရတယ်။ ကျွန်မတို့ ပြောင်းလဲချင်တာက မိဘတွေကိုယ်တိုင် သူတို့ရဲ့ကလေးတွေကို လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဗဟုသုတတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပညာပေးဖို့ပဲ (မွန်ပြည်နယ်လုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ စွမ်းရည်မြှင့် တင်ရေး ရှေ့ဆောင်အသင်းမှ ဒေါ်ခင်သန်းထွေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)။^{၇၄}

သို့သော်လည်း လိင်အကြမ်းဖက်မှုများနှင့်ပတ်သက်သော အတွေးအမြင်များ တဖြည်းဖြည်း ပြောင်းလဲလာသည်ကိုမူ ပညာပေးသူများနှင့် သင်တန်းဆရာများက သတိပြုမိခဲ့ကြသည်။

‘သင်တန်းမှာ အလွတ်သဘောဆွေးနွေးအချိန်ရောက်လာလို့ရှိရင် မိန်းကလေး တွေရဲ့ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုပုံစံက အဓမ္မပြုကျင့်မှုနဲ့ အများကြီးသက်ဆိုင်တယ်လို့ လူကြီး တွေက ပြောကြတယ်။ ဒါပေမယ့် လူငယ်တွေက ဝတ်စားဆင်ယင်မှုပုံစံကြောင့် အဓမ္မ ပြုကျင့်မှု ဖြစ်တာမဟုတ်ဘူး၊ စိတ်ခံစားမှုကြောင့်ပဲ ဖြစ်တယ်လို့ ပြန်ပြောကြတယ်။ ဝတ်စား ဆင်ယင်မှုကြောင့် အဓမ္မပြုကျင့်မှုဖြစ်နိုင်ချေရှိတယ်လို့ တစ်ချို့ကတော့ ယုံကြည်နေကြ တယ်’ (မွန်အမျိုးသမီးအစည်းအရုံးမှ မိအောင်းရင်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)။^{၇၅}

၅-ကခ) ဆင်းရဲမွဲတေမှု

ဆင်းရဲမွဲတေမှုကြောင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုရှာဖွေရာတွင် အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့ နေရသည်။ စီးပွားရေးမပြေလည်သော မိသားစုက သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို တိုင်ကြားအမှုဖွင့် သော်လည်း တရားစရိတ်များ၊ ရုံးချိန်းသွားရသည့် သွားလာရေးစရိတ်များကို အကုန်ကျမခံနိုင်သဖြင့် လျော်ကြေးငွေသည်သာ ၎င်းတို့အတွက် အကောင်းဆုံးအဆုံးအဖြတ်ဖြစ်လျက်ရှိနေသည်။ တရားရင်ဆိုင်ရ သည့်ကာလသည် နှစ်ချီကြာမြင့်နိုင်သည့်အတွက် လက်လုပ်လက်စားမိသားစုများအနေဖြင့် မြင့်မားသော ကုန်ကျစရိတ်များကို အချိန်ကြာကြာ ကျခံရန် မဖြစ်နိုင်ချေ။

၇၄ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော ဒေါ်ခင်သန်းထွေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၇၅ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိအောင်းရင်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

‘ဘယ်သူမှ တရားရုံး မသွားချင်ဘူး။ အချိန်ကြာပြီး ပိုက်ဆံလည်း ကုန်တယ်။ နယ်ကလူတွေက အမှုဖြစ်ရင် ငွေကုန်မယ် ဆိုတာ နားလည်ထားပြီးသား။ (သက်ငယ်လိင် အကြမ်းဖက်မှုမှာ) ကျူးလွန်သူတွေက ချမ်းသာပြီး အကြမ်းဖက်ခံရတဲ့သူက ဆင်းရဲတာ များတယ်။ လူချမ်းသာနဲ့ယှဉ်ရင် ကျိန်းသေပေါက် အမှုရှုံးမှာပဲလို့ သူတို့က ထင်နေတယ်။ ငွေများတရားနိုင်တယ်လို့ သူတို့က အသေ ချာယုံကြည်နေတယ်။ ဒါကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ဆုံးဖြတ်တဲ့ လျော်ကြေးနဲ့ပဲ သူတို့က ကျေနပ်လိုက်ကြတယ်။ တရားရုံးအထိ တက်မယ်ဆိုရင် အမှုလည်းရှုံး လျော်ကြေးလည်းမရ အဲလိုဖြစ်မှာ သူတို့က စိုးရိမ်နေတာ။ (ကျွန်တော်မတို့က ဆင်းရဲတယ်။ တရားရုံး တိုင်လည်း အမှုရှုံးမှာပဲ။ လျော်ကြေးလက်ခံလိုက်တာကလွဲလို့ တစ် ခြားရွေးစရာ ဘာမှမရှိဘူး။ တရားရုံးရောက်ရင် လျော်ကြေးတောင် မရဘဲနဲ့ ပြီးသွားမယ်) ဆိုပြီး ပြောတဲ့သူတွေလည်း ရှိတယ်’ (မွန် အမျိုးသမီးအစည်းအရုံးမှ မိအောင်းရင်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၇၆}

၅-ဂဂ) အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားရေးအာဏာပိုင်များအပေါ် ယုံကြည်မှု မရှိခြင်း

^{၇၆} မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိအောင်းရင်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားစီရင်မှုစနစ်အပေါ် ယုံကြည်မှုမရှိသဖြင့် တရား မျှတမှုကို လက်လျှော့လိုက်သော နှစ်နာသူများလည်း အမြောက်အမြားရှိသည်။ အစိုးရ၊ ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနများအပေါ် ယုံကြည်မှုမရှိသကဲ့သို့ တရားရေးမဏ္ဍိုင်ကိုလည်း မယုံကြည်ကြချေ။ ကျေးလက်နေ ပြည်သူများသည် အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုမရှိသည့်အပြင် ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်ရမည်ကိုလည်း ဝန်လေးတတ်ကြသည်။ အဆိုပါအခြေအနေတွင် တရားရေးဌာနကိုပါ အယုံအကြည်မရှိသဖြင့် တရားမျှတမှုကို လက်လျှော့လိုက်ကြသည်။ အချိန်ကြာမြင့်သည့်အပြင် ငွေကြေးအကုန်အကျများသော တရားရင်ဆိုင်မှုများ၊ ရဲဝန်ထမ်းများနှင့် တရားရေးအရာရှိများ၏ လုပ်ငန်းဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှုမရှိခြင်း၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများ ရှိနေခြင်း၊ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခက်အခဲများ ရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် လက်ရှိတရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ယုံကြည်မှုပျက်ပြားလျက်ရှိသည်။^{၇၇}

‘လာဘ်စားတာကတော့ အခုထိကြုံနေရတဲ့ အခက်အခဲတစ်ခုပေါ့။ အသက် (၇၀) အဖိုးအိုက (၃) နှစ်ခွဲကလေးကို အဓမ္မကျင့်တဲ့အမှုမှာဆိုရင် တရားသူကြီးက လာဘ်ငွေ ယူပြီးတော့ စီရင်ချက်ကို ပြောင်းလဲခဲ့ တယ်။ နောက်တော့ သူ့ကို နယ်ပြောင်းလိုက်တယ်။ စခန်းမှူးလည်း နယ်ပို့ခံရတယ် ပြောတယ်။ နယ်ပို့တယ်ဆိုတာ လာဘ်စားတဲ့ အရာရှိတွေ အတွက် အပြင်းဆုံးပြစ်ဒဏ်ပါပဲ။ သူတို့က ဘယ်တော့မှ အထုတ်မခံရဘူး။ ဒါ့အပြင် နယ်ပို့တယ်ဆိုတာလည်း ဘယ်လောက်မှ ကြာတာမဟုတ်ပါဘူး’ (မွန်ပြည်နယ်လုံးဆိုင် အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး ရှေ့ဆောင်အသင်းမှ ဒေါ်ခင်သန်းထွေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၇၈}

‘တရားရုံးမရောက်တဲ့ အမှုအရေအတွက်တွေ များနေတယ်ဆိုတာ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု မရှိတာရယ် အမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးတဲ့နေရာမှာ လွဲမှားမှုတွေ အများကြီးရှိနေလို့ပဲ။ အဓမ္မပြုကျင့်တဲ့အမှုတစ်ခု ဖြစ်ပြီဆိုရင် နှစ်နာသူကိုပဲ မေးခွန်းတွေ တစ်ပြုံကြီးမေးနေတယ်။ ကျူးလွန်သူကိုတော့ နည်းနည်းပါးပါးပဲ မေးတယ်။ သက်သေခိုင်လုံတဲ့ သက်ငယ်လိုင်အကြမ်းမှုဆိုရင်တောင် တရားသူကြီးက ကျူးလွန်သူကို ပြစ်ဒဏ်အများကြီး မချဘူး’ (မွန်အမျိုးသမီးများကွန်ရက်မှ မိချယ်ရီစိုးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၇၉}

၇၇ အသေးစိတ်အချက်အလက်များအတွက် အခန်း (၃) နောက်ခံသမိုင်းကို ကြည့်ရန်။

၇၈ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော ဒေါ်ခင်သန်းထွေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၇၉ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိချယ်ရီစိုးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

‘ကျွန်မက တရားစီရင်ရေးကော်မတီမှ အဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်ဖြစ်နေပေမယ့် ရှက်တာ မျက်နှာ ပူတာကတော့ ကျွန်မအတွက် အခက်အခဲတစ်ခု ဖြစ်နေတုန်းပဲ။ တစ်ချို့အမျိုးသား(တရားစီရင်ရေး) ကော်မတီဝင်တွေဆိုရင် မိန်းကလေးက ယောက်ျားလေးကို အရင်မြို့ဆွယ်တယ်လို့ ထင်ကြတယ်။ လိင်အကြမ်းဖက်မှု အတော်များများဟာ မုဒိမ်းမှုမမြောက်ဘူးလို့ သူတို့က ထင်တယ်။ ပထွေးက မွေးစားသမီးကို အဓမ္မကျင့်တဲ့ အမှုမှာဆိုရင် အဲလိုကိစ္စမျိုးကို မဖြစ်နိုင်ဘူးလို့ သူတို့က ယုံကြည်နေတယ်။ သူတို့လည်း အဖေတွေဖြစ်နေတော့ အဖေတစ်ယောက်က သူ့သမီးအရင်းကို အဓမ္မကျင့်တာဟာ ဘယ်လိုမှ မဖြစ်နိုင်ဘူးလို့ပဲ မှတ်ယူထားတယ်’ (မွန်အမျိုးသားပညာရေးကော်မတီမှ မိစားဒါးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)။^{၈၀}

၅-ဂဃ) တရားသောဥပဒေများ ခိုးမို့မှု မရှိခြင်း သို့မဟုတ် တရားရေးကဏ္ဍ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်က ကျေနပ်ဖွယ် မဖြစ်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော တရားမျှတမှုကို ရှာဖွေရာတွင် မကြာခဏ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသော အခက်အခဲတစ်ခုမှာ တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို မပြည့်စုံမလုံလောက်မှုဖြစ်သည်။ တရားဥပဒေအများစုက ခေတ်နောက်ကျနေပြီး အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးငယ်များကို ဦးတည်သော အကြမ်းဖက်မှုများအတွက် တိကျသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် နည်းဥပဒေများလည်း မရှိချေ။

၈၀ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိစားဒါးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်သူများကို ထိထိရောက်ရောက် အရေးမယူဘဲ သက်ညှာစွာစီရင်နေခြင်း သည် တရားဥပဒေက ပြည်သူလူထုများကို လုံလောက်သော ကာကွယ်မှုပေးနိုင်ခြင်းမရှိဟူသော အတွေးအခေါ် ပေါ်ပေါက်လာရခြင်း၏ အဓိက အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။

‘ဖြစ်ဒဏ်ကတော့ တော်တော်လေး သက်ညှာပါတယ်။ တရားရင်ဆိုင်တဲ့ကာလ၊ အချုပ်ထဲမှာ နေရတဲ့ ကာလကို နှုတ်လိုက်ရင် ထောင်ဒဏ်က ဘယ်လောက်မှ မကျန်တော့ဘူး။ အဲတော့ ထောင်ကလွတ်လာပြန်ရင်လည်း အဲလိုဖြစ်မှုကို ထပ်ကျူးလွန်တာပါပဲ။ ဒါ့အပြင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နဲ့ လွတ်လာတဲ့ အကျဉ်းသားတွေလည်း မနည်းဘူး။ ထောင်ကျတာ ဘယ်လောက်မှ မကြာသေးဘူး၊ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နဲ့ လွတ်လာပြန်တယ်’ (မွန်အမျိုးသမီးအစည်းအရုံးမှ မိကွန်းချန်းနွန်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၈၀}

‘သက်ငယ်မုဒိမ်းမှုက တရားရုံးကို ရောက်သွားလည်းပဲ ပြစ်မှုနဲ့ပြစ်ဒဏ်က မမျှတဘူး။ အဲတော့ သူတို့(ပြည်သူ)တွေက အမှုမှန်ပေါ်ဖို့ကို မကြိုးစားတော့ဘူး။ လူတွေက တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို အယုံအကြည်နည်းတော့ တရားမျှတမှုကို လက်လျှော့လိုက်ကြတယ်’ (မွန်အမျိုးသမီးများကွန်ရက်မှ မိချယ်ရီစိုးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း)^{၈၁}

၈၀ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိကွန်းချန်းနွန်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

၈၁ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းက ထုတ်ဝေခြင်းမပြုလုပ်ရသေးသော မိချယ်ရီစိုးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း။

အခန်း (၆)

အကြံပြုချက်များ

၁) ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရသို့

- ◆ ရှင်းလင်းတိကျပြီး ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ကလေးသူငယ်ကာကွယ်ရေး မူဝါဒကို ချမှတ်ရန်။
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ရေးဌာနများတွင်လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ဆက်ဆံဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်းကောင်း ဒေသခံတို့၏ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုနိုင်ရန်နှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဒေသခံတို့၏ ဘာသာစကားဖြင့် ပြန်ဆိုထုတ်ဝေထားရှိရန်။
- ◆ တရားရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် တရားစီရင်ရေးဌာနများတွင် အမျိုးသမီးများ ပိုမိုပါဝင်လာရန်နှင့် အမျိုးသမီးတရား သူကြီးများ ပိုမိုပေါ်ထွန်းလာရန်အတွက် အားပေးကူညီရန်။
- ◆ တရားရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် တရားစီရင်ရေးဌာနများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော တရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဌာနများအပြင် အင်အားစုအားလုံးကို ကျားမ မရွေး လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျားမ(လိင်)တန်းတူညီမှုအကြောင်း ပညာပေးရန်။
- ◆ တရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများအတွင်း ဖြစ်ပွားနေသော အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများကို အဆုံးသတ်ရန်နှင့် တိုင်ကြားလာသော လိင်အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များကို အကြမ်းဖက်ခံရသူများအား အပြစ်တင်ခြင်းမရှိဘဲ၊ ကျူးလွန်သူများနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိဘဲ မျှတကောင်းမွန်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်။
- ◆ ခေတ္တနားခိုရာဌာနများ၊ စောင့်ရှောက်ရေးဂေဟာများ ဖွင့်လှစ်ပြီး လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးရန်။
- ◆ လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော လွဲမှားသော ရှေးရိုးအမြင်များကို အမြစ်ပြတ် ပယ်ဖျောက်ရန်အတွက် စာသင်ကျောင်းများနှင့် လုပ်ငန်းခွင်များတွင် လိင်ပညာပေးရေးနှင့် ကျားမ(လိင်)တန်းတူရေး အသိပညာပေး သင်ကြားရန်။
- ◆ ဆင်းရဲမွဲတေမှုတိုက်ဖျက်ရေးကို အရှိန်မြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် စီးပွားရေးအဆင်မပြေသော မိသားစုများကို ဥပဒေရေးရာ ထောက်ပံ့ကူညီမှုများ ပေးအပ်ရန်။

၂) ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့

- ◆ လိင်အကြမ်းဖက်မှုကို ခွင့်ပြုအားပေးသော တရားဥပဒေပုဒ်မမှန်သမျှကို ပယ်ဖျက်ရန်။
- ◆ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုအတွက် သီးသန့်တရားဥပဒေများ၊ ပုဒ်မများ အတည်ပြုပြဌာန်းရန်နှင့် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြစ်မှုနှင့်ထိုက်တန်သော ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် ဥပဒေများ ပြဌာန်းရန်။
- ◆ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းကို ထိရောက်စွာ ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် လူထုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးပြီး တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာမူဝါဒ ချမှတ်ရန်နှင့် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေး အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရန်။
- ◆ ၁၉၉၃ ကလေးသူငယ်များဥပဒေကို ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်နိုင်ရန်အတွက် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်း များနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် ထိုသို့ပြင်ဆင်ရာတွင် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက် မှုများကို ကာကွယ်ပေးသည့် ဥပဒေများ ပါဝင်အောင် လုပ်ဆောင်ရန်။

၃) အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသို့

- ◆ ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်၊ တိုင်းနှင့် ရပ်ကျေးအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနက လက်ခံရရှိသော လိင်အကြမ်းဖက်မှုအားလုံးကို မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့ထံသို့ အကြောင်းကြားတင်ပြရန်။
- ◆ ရိုးရာအစဉ်အလာနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုပြီး လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ဖြေရှင်းနေခြင်းအား ရပ်တန့်ရန်နှင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းပြီး လျော်ကြေးပေးချေခြင်းဖြင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှု ရာဇဝတ်မှုကို ရပ်ကျေး အဆင့်တွင် ဖြေရှင်းနေခြင်းအား ရပ်တန့်ရန်။

၄) မွန်ပြည်သစ်ပါတီသို့

- ◆ လိင်အကြမ်းဖက်မှုအားလုံးကို ကျေးရွာ၊ မြို့နယ်နှင့် ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများမှတစ်ဆင့် မွန်ပြည်သစ် ပါတီ၏ တရားစီရင်ရေးဗဟိုကော်မတီသို့ တင်ပြ၍ အဆုံးအဖြတ်ခံယူရန်။
- ◆ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အားလုံးတွင် လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ဖြေရှင်းရာ၌ နှစ်ဦး နှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် လျော်ကြေးငွေဖြင့် ကျေအေးစေခြင်းတို့ကို ဖြေရှင်းမှုနည်းလမ်းများအဖြစ် အသုံးပြုနေခြင်း အား အဆုံးသတ်ရန်။

- ◆ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ တရားစီရင်ရေးကော်မတီတွင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့ဝင်များ ပိုမိုပါဝင်လာစေရန်။
- ◆ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ တရားစီရင်ရေးဌာနများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော တရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများအပြင် အင်အားစုအားလုံးကို ကျားမ မရွေး လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျားမ(လိင်)တန်းတူညီမှု အကြောင်း ပညာပေးရန်။

၅) လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများသို့

- ◆ လိင်အကြမ်းဖက်မှုပြဿနာနှင့်ပတ်သက်သော သတိပေးလှုံ့ဆော်မှုများနှင့် ပညာပေးပို့ချမှုများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားရန်။
- ◆ ပြည်သူလူထုများ အထူးသဖြင့် ကျေးလက်နေပြည်သူများအား လိင်အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ၊ ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ၊ သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်သက်ဆိုင်သော တရားဥပဒေနှင့် တရားရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ပညာပေးပို့ချရန်။ ထိုသို့ပို့ချရာတွင် လူတန်းစားအားလုံး အထူးသဖြင့် ရပ်ကျေးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများပါ ပါဝင်စေရန်။
- ◆ လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော ရှေးရိုးအမြင်များကို တိုက်ဖျက်ပြောင်းလဲပစ်နိုင်သော ပညာပေးမှုများကို လုပ်ဆောင်ရန်။
- ◆ လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူများအား အားပေးကူညီထောက်ပံ့ရန်နှင့် အလားတူလုပ်ဆောင်ရန် ပြည်သူလူထုများအား တိုက်တွန်းအားပေးရန်။

၆) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အသိုင်းအဝိုင်းများသို့

- ◆ လိင်အကြမ်းဖက်မှု၊ ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးနှင့် အမျိုးသမီးစွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ကူညီမှုများနှင့် ပညာပေးမှုများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားရန်။
- ◆ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံအားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် The Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) နှင့် ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် The Convention on the Child Right (CRC) ကို လေးစားလိုက်နာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရအား ဖိအားပေးတိုက်တွန်းရန်။

စဉ်	ရက်စွဲ	နေရာ	အသက်	လူမျိုး	အကြမ်းဖက်မှုပုံစံ	ကျူးလွန်သူ
၁	၂၀၁၃ ဒီဇင်ဘာ	ရေးမြို့နယ်	၁၃	မွန်	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း	တပ်မတော်
၂	၂၀၁၄	သထုံမြို့နယ်	၁၃	ဗမာ	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း	အစ်ကိုတော်စပ်သူ
၃	၂၀၁၄ ဇွန်လ	ရေဖြူမြို့နယ်	၁၁	မွန်	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း သတ်ဖြတ်ခြင်း	အမည်မသိ
၄	၂၀၁၄ ဒီဇင်ဘာ	ချောင်းဆုံမြို့နယ်	၁၆	မွန်	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း	အိမ်နီးနားချင်း
၅	၂၀၁၄ ဒီဇင်ဘာ	ရေးမြို့နယ်	၄	မွန်	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း	အိမ်နီးနားချင်း
၆	၂၀၁၅	မုဒုံမြို့နယ်	၁၇	မွန်	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း	ဦးလေးတော်စပ်သူ
၇	၂၀၁၅	မုဒုံမြို့နယ်	၁၇	မွန်	အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း မတရား လက်ထပ် ပေါင်းသင်းခြင်း	အိမ်နီးနားချင်း
၈	၂၀၁၅ မတ်	မုဒုံမြို့နယ်	၁၃	မွန်	အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း	အမည်မသိ
၉	၂၀၁၅ မတ်	မော်လမြိုင်မြို့နယ်	၁၄	ဗမာ	အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း	အိမ်နီးနားချင်း
၁၀	၂၀၁၅ ဧပြီ	မော်လမြိုင်မြို့နယ်	၃	ပအို။ ဗမာ	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း အပြင်း အထန်နာ ကျင်စေခြင်း	ဦးလေးတော်စပ်သူ
၁၁	၂၀၁၅ မေ	ဘုရားသုံးဆူမြို့နယ်	၁၄	မွန်	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း နာကျင်စေခြင်း	အိမ်နီးနားချင်း
၁၂	၂၀၁၅ ဇွန်	မော်လမြိုင်မြို့နယ်	၁၀	ဗမာ	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း	အိမ်နီးနားချင်း

၁၃	၂၀၁၆ ဇွန်	ရေးမြို့နယ်	၉	မွန်	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း အပြင်းအထန်နာကျင်စေခြင်း	အိမ်နီးနားချင်း
၁၄	၂၀၁၆ ဇွန်	ရေးမြို့နယ်	၄	မသိ	အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း	သတ်ဖြတ်ခြင်း
၁၅	၂၀၁၆ ဩဂုတ်	ရေးမြို့နယ်	၁၇	မသိ	အဓမ္မခေါ်ဆောင်ခြင်း	လူစိမ်း
၁၆	၂၀၁၆ စက်တင်ဘာ	ကြာအင်းဆိပ်ကြီး မြို့နယ်	၁၆	မသိ	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း လူကုန်ကူးခြင်း	လူစိမ်း
၁၇	၂၀၁၆ စက်တင်ဘာ	မော်လမြိုင်မြို့နယ်	၈	မသိ	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း	အစ်ကိုဝမ်းကွဲ တော်စပ်သူ
၁၈	၂၀၁၆ နိုဝင်ဘာ	သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်	၉	မသိ	အဓမ္မပြုကျင့်ရန် ကြံစည်ခြင်း	အိမ်နီးနားချင်း
၁၉	၂၀၁၆ နိုဝင်ဘာ	ကျိုက်မရောမြို့နယ်	၁၅	မသိ	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း	ဖခင်ဖြစ်သူ
၂၀	၂၀၁၇ ဇန်နဝါရီ	မော်လမြိုင်မြို့နယ်	၉	မသိ	အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်း ခြိမ်းခြောက်ခြင်း နာကျင်စေခြင်း	ဦးလေးတော်စပ်သူ

မှတ်ချက်။ ။ အိမ်နီးနားချင်းဟူသည် ကျူးလွန်ခံရသူ၏ ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်း ကျင်လည် လှုပ်ရှားနေသောသူများနှင့် သာမန်ပြည်သူများထဲ ပြည်သူများကို ဆိုလိုသည်။

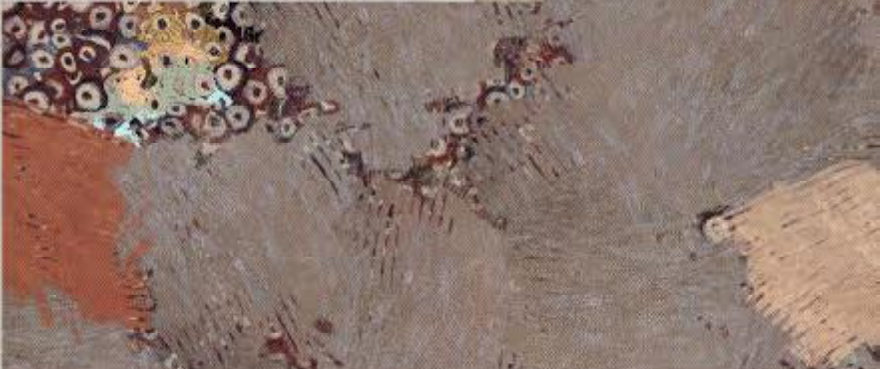
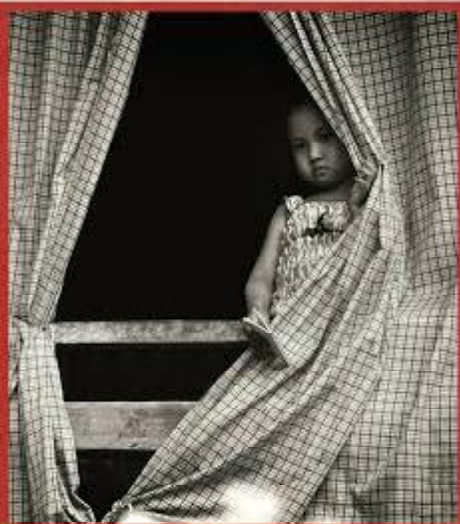
“EVEN IF A [CHILD RAPE] CASE IS BROUGHT TO THE COURTS, THE PUNISHMENT [PERPETRATORS RECEIVE] IS NOT JUST, SO THEY [VILLAGERS] DO NOT WANT TO FIGHT FOR JUSTICE. PEOPLE DO NOT TRUST IN THE RULE OF LAW, SO THEY JUST GIVE UP ON THE TRUTH.”

INTERVIEW WITH MI CHERRY SOE, MDN WOMEN'S NETWORK

“သက်ငယ်မုဒိမ်းမှုက တရားရုံးကို ရောက်သွားလည်းပဲ ပြစ်မှုနဲ့ပြစ်ဒဏ်က မမျှတဘူး။ အဲတော့ သူတို့(ပြည်သူ)တွေက အမှုမှန်ပေါ်ဖို့ကို မကြိုးစားတော့ဘူး။ လူတွေက တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို အယုံအကြည်နည်းတော့ တရားမျှတမှုကို လက်လျှော့လိုက်ကြတယ်။”

~ မိချယ်ရီစိုး (မွန်အမျိုးသမီးများကွန်ရက်)

အဖျောင်ခန်းက အပ်ကျသံ

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း မွန်ဒေသများတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော သက်ငယ်လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အဆိုပါအကြမ်းဖက်မှုများအတွက် တရားမျှတမှု ပြန်လည်ရှာဖွေရာတွင် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အခက်အခဲနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

A Report by
Women and Child Rights Project (WCRP)

Human Rights Foundation of Monland (HURFOM)
March 2017

